

ICMPD

International Centre for
Migration Policy Development

Mültecilerin korunması ve kalkınma arasındaki dengenin sağlanması

Kalkınma-Zorunlu Göç Eksenli Yaklaşımının Uygulanmasına Yönelik Politika Önerileri

Maegan Hindow

Ocak 2019

Uniting against Poverty

Mültecilerin korunması ve kalkınma arasındaki dengenin sağlanması

Kalkınma-Zorunlu Göç Ekseni
Yaklaşımının Uygulanmasına Yönelik
Politika Önerileri

Maegan Hindow

Ocak 2019

Uluslararası G ç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD)

Gonzagagasse 1
A-1010 Viyana
www.icmpd.com

Uluslararası G ç Politikaları Geliştirme Merkezi

Viyana, Avusturya

Tüm hakları gizlidir. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahiplerinin izni olmadan, fotokopi, kayıt veya her türlü diğer bilgi saklama ve geri alma dâhil, elektronik ya da mekanik herhangi bir yöntem veya araç kullanılarak yeniden üretilemez, kopyalanamaz veya aktarılamaz.

İşbu çalışmanın içeriği, OFID veya ICMPD'nin resmi görüşlerini yansıtmaz. İşbu çalışmada yer verilen bilgi ve görüşlerden sadece yazar sorumludur.

Teşekkür

Bu rapor, OPEC Uluslararası Kalkınma Fonu ve Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD) tarafından finanse edilen Mültecilerin Korunması ve Kalkınma Araştırması: Bölgesel Koruma Politikalarında Kalkınma-Zorunlu Göç Ekseninin Değerlendirilmesi başlıklı projenin bir çıktısıdır. Raporun yazarı ve ICMPD, projeye sağladığı destekten dolayı OFID'e teşekkürü borç bilir.

Sağladıkları girdiler ve önerileri için Malin Frankenhäuser, Martin Hofmann, Albert Kraler ve Martin Wagner'e; raporun yayıma hazırlanması amacıyla yaptıkları çalışmalar için Karim Bahri ve Teresa Gil Ricol'e özellikle teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, 18 Ekim 2018 tarihinde gerçekleşen "Politika Alternatiflerine İlişkin Kalkınma-Zorunlu Göç Eksenini Yuvarlak Masa Toplantısı"na katılarak rapora ilişkin geri bildirimde bulunan ve raporun iyileştirilmesine katkı sağlayan tüm katılımcılara teşekkür ederim. Araştırma süresi boyunca paylaştıkları deneyim ve bilgilerin yanı sıra rapora verdikleri somut girdiler için Lama Kabbanji, Jad Kabbanji ve Fulya Memişoğlu'na özel teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, raporun hazırlık sürecinde Türkiye ve Lübnan'da gerçekleşen görüşmelere katılarak deneyim ve uzmanlıklarını paylaşan tüm katılımcılara teşekkür ederim. Aktif ve yapıcı katılımınız olmaksızın raporun ortaya çıkması mümkün olmazdı.

İçindekiler

Kısaltmalar	6
1. Giriş	9
2. Arka plan	11
Bölgesel Modelle	13
Ürdün Mutabakatı	17
3. Politika Alternatifleri	20
Durumun analiz edilmesi ve yaklaşımın tasarlanması	24
Gelen tüm mültecilerin kayıt altına alınması ve beceri setleri ile ihtiyaçlar hakkında bilgi toplanması	24
Katılımcı bir yaklaşım uygulanması	25
İşgücü piyasası değerlendirmesi yapılması	28
Mevcut hizmet sunumunun değerlendirilmesi ve mültecilere ve ev sahibi topluluklara adapte edilmesi	30
Sürecin en başından itibaren geniş kapsamlı ve çok yıllık finansman seçeneğinin değerlendirilmesi	32
Birden fazla ülkenin dâhil olduğu yaklaşımların değerlendirilmesi	34
Uygunluk - hesap verebilirlik dengesinin sağlanması	35
İhtiyaçların aktarılması, farkındalık oluşturulması, müdahalenin koordine edilmesi	38
Liderlik tesis edilmesi	38
Koordinasyon yapılarının tesis edilmesi ve güçlendirilmesi	38
Farkındalık oluşturulması ve savunuculuk	40
Ev sahibi ülkenin insanlık adına yürüttüğü çalışmaların takdir edilmesi	41
Kalkınma bakış açısının hizmet sunumuna dâhil edilmesi	44
İlgili politikaların, hizmet sunumunu ve kalkınma planlamasını arttıracak şekilde adapte edilmesi	44
Mülteci çocukların okul kayıtlarının yapılması	48
Mümkün olması halinde, mültecilerin, mevcut hizmet altyapısına dâhil edilmesi	51
Ev sahibi toplulukların programlara ve projelere dâhil edilmesi	53
Ulusal kurumların güçlendirilmesi	54
İstihdamın ve insana yakışır işlerin geliştirilmesi	56
Sertifikalandırma ve eğitim verme	56
Mültecilerin istihdam edilmesi	57
İstihdam edinilen kişi sayısı yerine insana yakışır işlere odaklanma	61
İş geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi	62

4. Sonuç	66
Ek	68
Metodolojik Not	68
Referanslar	70
Şekiller	
Şekil 1: Analiz aşamasından uygulamaya: Politika alternatiflerinin akışı	22
Şekil 2: Katılımcı yaklaşım: Farklı coğrafi alanlardan ve sektörlerden paydaşların katılımının sağlanması	27
Şekil 3: Çok disiplinli ŞEYP ekibi ve tarama çalışmaları	32
Şekil 4: 2018 yılında Ürdün Müdahale Planı için ihtiyaç duyulan fona karşı sağlanan fon (Ekim itibariyle)	47
Şekil 5: Lübnanlı ve Lübnanlı olmayan (Suriyeli) Öğrencilerin Devlet Okullarına Kayıt Trendi	49
Şekil 6: Mülteciler ve vatandaşlar için iş yaratılmasını besleyen politika alternatifleri	58

Kısaltmalar

3RP	Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı
AB	Avrupa Birliği
AK	Avrupa Komisyonu
BM	Birleşmiş Milletler
BMKP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CRSF	Kapsamlı Bölgesel Stratejik Çerçeve
DAC	OECD Kalkınma Yardımları Komitesi
DAR	Mülteciler için Kalkınma Yardımı
DG DEVCO	Avrupa Komisyonu Uluslararası İşbirliği ve Kalkınma Genel Müdürlüğü
DG ECHO	Avrupa Komisyonu Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Genel Müdürlüğü
DG NEAR	Avrupa Komisyonu Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ESSN	Acil Sosyal Güvenlik Ağı Programı
GAMM	Göç ve Hareketliliğe İlişkin Küresel Yaklaşım
GSYİH	Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla
GEM	Geçici Eğitim Merkezi
GİGM	Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
ICMPD	Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi
IDP'ler	Ülke içinde yerinden edilmiş bireyler
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
JRP	Ürdün Müdahale Planı
JRPSC	Ürdün Suriye Krizine Müdahale Platformu
LCRP	Lübnan Krize Müdahale Planı
MICIC	Kriz Ülkelerindeki Göçmenler Girişimi
OCHA	BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OFID	OPEC Uluslararası Kalkınma Fonu
OPEC	Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü

RACE	Eğitim vasıtasıyla tüm çocuklara ulaşma programı
RDPP	Bölgesel Kalkınma ve Koruma Programı
RPP	Bölgesel Koruma Programları
RRP	BMMYK Bölgesel Müdahale Planı
ŞEYP	Şartlı Eğitim Yardımı Programı
CRRF	Kapsamlı Mülteci Müdahale erevesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
UNRWA	Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım Ajansı
WASH	Su, sanitasyon ve hijyen sektörü

1 Giriş

Geri dönüş, yerleştirme ve yerel entegrasyon, mülteciler konusunda başvurulabilecek üç temel kalıcı çözüm olarak görülmekte olup Birleşmiş Milletler (BM) Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK), başta uzun süreli mülteciler olmak üzere mülteciler alanında yürüttüğü çalışmaların genel çerçevesini oluşturmaktadır. BMMYK'ye göre, 2017 yılı sonu itibariyle, tüm mültecilerin üçte ikisi, yani 13,4 milyon mülteci, uzun süreli mülteci durumundaydı (BMMYK 2018f: 22)¹. BMMYK, uzun süreli mülteci durumunu, "aynı uyruktan 25.000 veya daha fazla mültecinin, belli bir iltica ülkesinde, ard arda beş yıl veya daha uzun süreyle sürgünde olması" olarak tanımlanmaktadır (BMMYK 2018f: 22). Uluslararası koruma ihtiyaçlarına cevap verme yönündeki küresel sorumluluğa rağmen, uzun süreli göç verileri incelendiğinde bir dengesizlik olduğu net şekilde görülebilmektedir. Genel olarak, uzun süredir mülteci olanlara ev sahipliği yapma sorumluluğu, çatışmanı yaşadığı bölgeye komşu ülkeler arasında orantısız şekilde paylaşılmaktadır.

Suriye krizi ve devamında gelen mültecilerin zorunlu göçü, bu durumu net biçimde ortaya koymaktadır. Suriye'de çatışmanın başladığı yedi yıldan bu yana, on iki milyondan fazla Suriyeli, hem ülke içinde hem de bölgedeki ülkelere göç etmiştir (BMMYK 2018i, 2018m). 1 Kasım 2018 tarihi itibariyle, yaklaşık 3,6 milyonu Türkiye², 950.000'i Lübnan ve 670.000'i Ürdün'e olmak üzere 5.6 milyon Suriyeli, kendi bölgelerindeki ülkelere göç etmiş durumdadır (BMMYK 2018i). Ancak, 2014-2018 yılları arasında dünya genelinde yerleştirilen mülteci sayısı 116.308'dir (BMMYK 2018i). 2014-2017 yılları arasında, Avrupa Birliği (AB) üyesi olan 28 ülkeye 37.075 Suriye yerleşmiştir ve 765.460 Suriyeli hakkında olumlu sığınma kararı verilmiştir (Eurostat 2018). 2018'in ilerleyen aylarında, medyada, binlerce Suriyelinin (ağırlıklı olarak kendi kendilerine organize olarak) Lübnan'dan (Reuters 2018a; Jansen 2018) ve yüzbinlerce Suriyelinin de Türkiye'den (Bilgehan 2018; Reuters 2018b) döndüğüne dair haberler yer almıştır. Bu rakamlar bir araya geldiğinde tam bir tezat oluşturmakta, külfetin ağırlıklı olarak bölgedeki ülkeler tarafından üstlenildiğini net şekilde ortaya koymaktadır. Bu eğilim ilk defa gözlemlenmemektedir; Suriye krizi öncesinde, Suriye, en fazla Iraklı mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumunda olup 2000'lerin ortasına kadar bir milyondan fazla Iraklıya ev sahipliği yapmıştır (Hendow 2010).

Bu politika raporu, sorumluluk paylaşımı bağlamında hazırlanmıştır. Rapor, en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkeler için kalkınma-zorunlu göç eksenini yaklaşımlarına odaklanmaktadır. Raporun odağı, her ne kadar kalıcı çözümlerden biri olan yerel entegrasyon ile ilgili olsa da bu yaklaşımların, diğer kalıcı çözümler olan geri dönüş ve yerleştirmeyi dikkate alan geniş kapsamlı bir küresel müdahale bağlamında kapsamlı olarak uygulandıklarında başarılı olabileceğinin farkındayız. Raporda sunulan politika alternatifleri; en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerin politika yapıcılarının, kendi deneyimlerinden hareketle ortaya koydukları öneriler, ihtiyaçlar ve alınan derslere dayanmaktadır. Rapor, bu yaklaşımı benimserken, başta gelişmekte olanlar olmak üzere ilk iltica ülkeleri ve en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerin üstlendiği önemli rolü kabul etmektedir.

¹ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin yerine Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım Ajansı'nın (UNRWA) yetki alanına giren ve 1948 ya da 1967 yılından itibaren yerinden edilen 5,2 milyon Filistinli mülteci bu verilere dâhil edilmemiştir. Bkz. UNRWA 2018..

² Bu rakamlar, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin kayıt altına aldığı Suriyeli mültecilerin sayısını temsil etmektedir. İlgili ülkelerdeki kayıtdışı Suriyeli mülteci sayısı hesaplandığında, toplam sayı muhtemelen daha yüksek olacaktır.

Rapor, bu hususlar ışığında, tespit edilen iyi uygulamalar ve alınan dersler temelinde, kalkınma odaklı yaklaşımın; mültecilere yönelik insani müdahale planlama çalışmalarına dâhil edilmesi amacıyla, politika yapıcılarının yanı sıra donörler veya uygulama ortaklarına (uluslararası kuruluşlar veya sivil toplum kuruluşlarına (STK'lar)) bilgi vermeyi ve önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır. Zorunlu göç, koruma ve kalkınma söz konusu olduğunda; karar alıcıların önünde, ilgili tüm paydaşların önceliklerini ve karşılaştıkları zorlukları yansıtan, uygulamada test edilmiş ve sistematik, analitik ve politika açısından umut vaat eden politika alternatifleri bulunmamaktadır. Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD), OPEC Uluslararası Kalkınma Fonu'nun (OFID) desteği ile, bu ihtiyaca cevaben, politika alternatiflerinin değerlendirilmesi için bir araştırma projesi başlatmıştır. Araştırma projesinin amaçları şunlardır: Zorunlu göçün getirdiği olumsuz etkilerin azaltılması; mültecilerin ve ev sahibi toplulukların dayanıklılığının geliştirilmesi ve kalkınmanın çeşitli yönlerinin harekete geçirilmesi. Mart-Kasım 2018 tarihleri arasında, masa başı araştırması ve ampirik araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, kamu kurumları, STK'lar, ticaret odaları, BM kuruluşları ve donör toplulukla 45 görüşme gerçekleştirilmiş ve paydaşlarla istişarelerde bulunulmuştur.³ Araştırma özellikle Ürdün, Lübnan ve Türkiye'ye yoğunlaşmakla birlikte kalkınma ve zorunlu göç konusundaki genel ve teorik yaklaşımları da dikkate almıştır. Bu araştırma ışığında bu rapor; masa başı araştırması, politika yapıcılar ve diğer paydaşların belirlenmiş hedeflere ulaşılması açısından önemli gördükleri kilit alanlar ve politika eylemlerinin yanı sıra bu yaklaşımların örneklerinin sunulması amacıyla hazırlanmıştır.

Raporda, öncelikle araştırmanın kavramsal temelini arka planına yer verilerek kalkınma-zorunlu göç eksenini ve bu yaklaşım temelinde geliştirilen bölgesel ve ulusal programlardan örnekler verilmektedir. Raporun sonraki bölümünde, kalkınma-zorunlu göç yaklaşımı geliştirilmesi; ihtiyaçların aktarılması ve farkındalık oluşturulması; kalkınma bakış açısının hizmet sunumuna dâhil edilmesi ve iş ortamının ve istihdamın artırılmasından oluşan politika alternatifleri sıralanmaktadır. Bu politika alternatifleri, araştırma süresinde ulaşılan iyi uygulama örnekleri ve uygulamaya dönük öneriler ile desteklenmektedir. Raporun son bölümünde, alınan temel derslerin özetine yer verilerek ilerideki muhtemel adımlar tartışılmaktadır.

³ Metodolojik yaklaşıma ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Metodolojik Not.

2 Arka plan

Kalkınma yaklaşımının, insani yardım çalışmalarına dâhil edilmesi (insani yardım-kalkınma eksen) bir politika konsepti olarak yeni bir kavram değildir⁴. Bununla birlikte, özellikle geniş ölçekli mülteci hareketi ve bu hareketlere cevaben politika geliştirme çalışmaları bağlamında yeniden canlanmıştır. Zorunlu göçün, kalkınma çıktılarına negatif etkilediği değerlendirilmektedir ve yapılan çalışmalar, geniş ölçekli mülteci hareketlerinin, ev sahibi ekonominin altyapısı ve ilgili diğer sektörler üzerindeki etkilerini göstermektedir (Zetter ve ark. 2014). Geleneksel olarak kısa süreli insani yardım ve/veya kamp temelli⁵ yaklaşımlarla ele alınan zorunlu göçün, kalkınma ile bağlantısı dikkate alarak, kalkınma-zorunlu göç yaklaşımı, insani yardım-kalkınma kavramının temel ilkelerinden hareket etmektedir.

Kalkınma-zorunlu göç yaklaşımı bağlamında “dayanıklılık”⁶ kavramı da gündeme getirilmektedir (BMKP 2016b, 2016c; AK 2016b, 2017d). Bu kavramın kullanılmasının amacı, bir yandan mültecilerin öz yeterliliğinin geliştirilmesi ihtiyacına; diğer yandan ev sahibi toplulukların sadece krizle baş edip krizi aşması değil, kalıcı barış ve refah yönünde adımlar atabilmesi için gerekli uzun vadeli kalkınma yaklaşımlarına dikkat çekmektir. Uzun süreli zorunlu göç durumları ve bunların uzun vadeli etkileri düşünüldüğünde, mülteciler ve mültecilere ev sahipliği yapan topluluklar için uzun vadeli politikalara ihtiyaç duyulacaktır. Bu politikalar sadece olumsuz etkilerin hafifletilmesine değil; aynı zamanda mültecilerin, yerel entegrasyon yoluyla dâhil, ev sahibi ülkeye sunabilecekleri muhtemel fırsatların maksimize edilmesine de odaklanmaktadır (Betts 2009, 2010; Feldman 2007; Zetter 2014). “Mültecilerin varlığı, bir yük olmaktan çıkıp, ekonomik büyüme ve kalkınmayı tetikleyen bir araca dönüşebilir” (Kibreab 1985’ten aktaran Dunbar ve Milner 2016: 119).

Uluslararası toplum, kalkınma-zorunlu göç yaklaşımının hayata geçirilebilmesi için mülteci krizi konusunda aktif insani aktörler, ev sahibi topluluklar ve diğerleri ile birlikte çalışılması ve engellerin bu şekilde aşılması gerektiğinin farkına varmıştır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü’nün (OECD) yakın zamanda yayımladığı İnsani Gelişim Çalışmaları Alanında Uyum Rehberi, insani yardım aktörleri ve kalkınma aktörlerinin birlikte çalışmasının yarattığı katma değere dikkat çekmektedir: Birlikte çalışmak, verimliliği artırırken maliyetleri azaltmaktadır; ortak çalışmalar, hükümetin katılımını ve ortaklığı artırabilir ve yapılan çalışmaların sürdürülebilirliğini artırabilir (OECD 2017b). Bu nedenlerle, kalkınma bakış açısının, insani yardım müdahalelerine dâhil edilmesi ihtiyacına daha iyi cevap verilmesi ve bu ihtiyaçların, uzun süreli zorunlu göç bağlamında daha etkin karşılanması amacıyla genel uluslararası çerçeveler geliştirilmiş veya var olan çerçeveler adapte edilmiştir.

2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, hem insani yardım hem kalkınma aktörleri için net bir referans noktası oluşturmakta ve sadece acil ihtiyaçlara değil, aynı zamanda uzun vadede riskin azaltılmasına odaklanan bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Ayrıca, 2016 Dünya İnsani Zirvesi, farklılaşmış (ancak koordineli) çalışmalar vasıtasıyla ortak çıktılara daha fazla odaklanmak suretiyle insani yardım ve

⁴ Bu kavram özellikle 1960 ve 1980’li yıllarda Afrikalı devletlerdeki mültecilerin zorunlu göçü bağlamında ortaya çıkmıştır. Bkz. Holborn 1975; Brooks ve El-Ayouty 1970 ve Betts 2009.

⁵ Büyük ölçekli mülteci akınları karşısında kamplaşma yaklaşımları tüm durumlarda uygulanmasa da, bu tür yaklaşımlar hala yaygındır ve mültecilerin kısa bir süre için zorunlu olarak göç ettikleri varsayımı ile ters düşmektedir.

⁶ AB’nin insani yardım ve sivil koruma politikaları kapsamında dayanıklılığın yanı sıra dayanıklılık ve kriz kavramları hakkında detaylı bilgi için bkz. Perchinig 2016 ve Perchinig, Rasche ve Schaur 2017.

kalkınma aktörleri ve fonlama arasındaki uçurumun aşılması için net çağrıda bulunmuştur.⁷ Bu çağrıya, BM Genel Sekreteri ve sekiz BM kuruluşu (BMMYK, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP) ve BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi'ni içeren (OCHA)) tarafından imzalanan ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Dünya Bankası tarafından onaylanan Yeni Çalışma Biçimi ve Eylem İradesi başlıklı belge ile yanıt gelmiştir. Yeni Çalışma Biçimi Yaklaşımı; BM kuruluşları, uluslararası ve ulusal STK'lar ve diğer sivil toplum örgütlenmeleri, özel sektör ve hükümetlerin gerçekleştirdiği (insani ve kalkınma odaklı) çalışmaların daha iyi koordine edilmesini hedeflemektedir. Aslında, Kuruluşlararası Daimi Komite, Dünya İnsani Zirvesi'ne hazırlık amacıyla, İnsani Yardım/Kalkınma Ekseninin Güçlendirilmesi için özel bir Görev Gücü oluşturmuştur. Görev Gücü, uzun süreli mültecilik bağlamına odaklanmakta ve 32 BM kuruluşu, donörler, uluslararası kuruluşlar ve STK temsilcilerden oluşmaktadır (Kuruluşlararası Daimi Komite 2018). Sonuç olarak, bu genel çerçeveler, bir takım küresel ve bölgesel işbirliği yaklaşımlarına (örneğin, BMMYK ve Dünya Bankası arasında⁸) dönüşmüştür. Bu yaklaşımlar, bu bölümün ilerleyen kısımlarında daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Avrupa düzeyinde de benzer çerçeveler geliştirilmiştir. Avrupa Komisyonu (AK), 2012 tarihli dayanıklılığa ilişkin İletişim Belgesi'nde (AK 2012), insani yardım müdahalelerinin, daha kapsamlı kalkınma çerçeve ve yaklaşımlarının bir parçası haline getirilerek kronik kırılganlıkların ele alınması ihtiyacına dikkat çekmiştir. AB, 2016 yılında yeni Küresel Stratejisi'ni açıklamıştır. Çatışmadan etkilenen ülkelerin ve toplumların dayanıklılığının iyileştirilmesi ve çatışmalar, krizler ve kriz sonrası yeniden yapılanma karşısında daha entegre bir yaklaşım hayata geçirilmesi, bu Strateji'nin iki önemli ayağını oluşturmaktadır (AK 2018d). Aynı yıl yayımlanan Avrupa Kalkınma Uzlaşısı, AB'nin kalkınma politikasını 2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile uyumlaştırmanın yanı sıra yerinden edilmiş bireylerin ve onlara ev sahipliği yapan toplulukların dayanıklılığının iyileştirilmesinin önemine dikkat çekmektedir. Bu stratejiler, AB'nin, insani yardım çalışmaları ve kalkınma işbirliği alanında benimsediği politika yaklaşımlarına girdi sağlamış, aralarında daha somut bağlantılar tesis etmiş ve insani yardım aktörleri ve kalkınma aktörleri tarafından izlenen politika yaklaşımlarını AB düzeyinde uyumlaştırmıştır. AB'nin, zorunlu göç ve kalkınma yaklaşımı ve AB dış faaliyetlerinde dayanıklılık konusunda benimsediği yaklaşımı, bu durumu yansıtmaktadır. AB, uzun süreli mültecilik durumlarında politikalar arası uyuma vurgu yapmakta ve insani yardım ile kalkınma işbirliği arasında geleneksel olarak var olan ayrışmayı ortadan kaldırmaktadır (AK 2016a, 2017b). AB politikasının bu şekilde evrilmesi, bir sonraki bölümde ele alınan Bölgesel Koruma Programlarının (RPP'ler) yanı sıra ulusal Ortak İnsani Yardım-Kalkınma Çerçevelerinin şekillenmesine de yansımıştır. Ortak İnsani Yardım-Kalkınma Çerçeveleri; kriz ve çatışmalardan etkilenen ülkelerin bir kısmında, ulusal düzeyde uygulanacak AB insani yardım ve kalkınma planlama ve programlarına temel oluşturulması amacıyla geliştirilmiştir (AK, DG DEVCO 2018).

Son olarak, en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkeler ve bölgelerin, kalkınma konusunda yaşadığı zorluklar ve önlerindeki fırsatların daha iyi anlaşılması adına, bu mesele konusundaki sorumluluğun, küresel düzeyde dengesiz dağılımına bir kez daha dikkat çekmek gerekmektedir. Mülteci meselesinin ele alınması konusundaki sorumluluğun büyük kısmını geliştirmekte olan ülkeler üstlenmektedir: 2017 yılı itibarıyla, geliştirmekte olan bölgeler, dünyadaki mültecilerin %85'ine; en az gelişmiş ülkeler, dünyadaki tüm mültecilerin üçte birine ev sahipliği yapmaktadır (BMMYK 2018k). Bu ülkeler ve bölgeler, zaten kalkınma alanında fazla zorluk yaşayan ülke ve bölgelerdir. Fazla sayıda mültecinin ülkeye gelmesi ve zorunlu göç durumunun uzaması, bu ülkeler ve bölgeler için kuşkusuz ek zorluklar yaratmaktadır. Geniş ölçekli mülteci hareketleri söz konusu olduğunda, hem insani yardım ve kalkınma aktörleri hem de

⁷ Özellikle bkz. İnsanlığın Gündemi 2018a. Gündem'de öngörülen dönüşümlerden biri "insani kalkınma alanındaki farklılıkları azaltmak"tır.

⁸ Örneğin, bkz. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile Dünya Bankası'nın ortak yayını Dünya Bankası 2017.

tarihsel olarak akademik camia, dayanışma ve sorumluluk paylaşımı (ya mali destek ya da yerleştirme yoluyla) konularını gündeme getirmektedir (Wagner ve Kraler 2016). Yıllar boyunca, koruma rejiminin iyileştirilmesi, yerleştirme kotaları, sığınma taleplerinin değerlendirilmesi ve coğrafi yaklaşımlarla ilgili birçok öneri geliştirilmiştir. Hathaway ve Neve (1997) ve Schuck (1997), 1990'ların ortasında mülteci kotalarının iki taraflı müzakeresine dair bir sistem önermiştir. Hathaway, yakın geçmişte, küresel mülteci rejiminin yeniden düzenlenmesine yönelik bir teklif (yeniden) getirerek önceki çalışmayı daha da geliştirmiştir. Bu yaklaşım, ülkelerin, mültecilerin korunması konusunda “ortak ancak farklılaşmış sorumluluk” kavramını içermektedir. Bu kavrama göre, mültecinin varış ülkesi, iltica ülkesi konusundaki kararı etkilemeyecektir (Hathaway 2016). Finch, Hathaway'ın bazı argümanlarını temel alarak, yerleştirme öncesinde, adım adım bir yaklaşım takip edilmesi suretiyle öncelikle menşe veya transit bölgelerde “yönetilen koruma” yaklaşımını savunmaktadır (Finch 2016).

Bu tür yaklaşımlar, küresel mülteci rejiminin başarıyla işleyebilmesi için sorumluluk paylaşımı gerekliliğine ve 1951 BM Mülteci Sözleşmesi'nde belirtildiği üzere, tüm dünyada mülteciler için koruma sağlanması hedefine dikkat çekmektedir. Aslında, 2018 tarihli Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat⁹, mülteciler konusundaki sorumluluk paylaşımının daha dengeli gerçekleştirilmesi amacıyla somut tedbirler geliştirilmesini ve başlıca ev sahibi ülkelerin üzerindeki yükün azaltılmasını hedeflemektedir. Betts'in belirttiği üzere “Güneydeki ülkeler, komşu ülkelerdeki çatışma veya insan hakları ihlallerinden kaçan mültecilere kapılarını açmak zorunda kalırken Kuzeydeki ülkelerin, güneydeki mültecilerin korunmasına katkıda bulunma noktasında sınırlı yükümlülüğü veya motivasyonu bulunmaktaydı” (Betts 2009). Dolayısıyla, giriş bölümünde yer verilen ‘mülteciler için kalıcı çözümler’e dayanan sorumluluk paylaşımı tedbirleri, işleyen bir küresel mülteci rejiminin tesis edilmesi açısından önemli bileşenler olarak görülmektedir. Bölgesel ve ulusal seviyelerde pilot uygulaması yapılan yeni modellerin bir kısmı, mültecilere ev sahipliği yapan ülkeler ve bölgelere yönelik kalkınma yardımını, (mali) sorumluluk paylaşımının bir türü olarak sınıflandırmaktadır.

Bölgesel Modeller

Yakın geçmişte, kalkınma-zorunlu göç yaklaşımının hayata geçirilmesini amaçlayan ve söz konusu yaklaşımın bölgesel düzeyde uygulanmasının beraberinde getireceği zorluklar ve fırsatlar hakkında dersler sunan bir takım bölgesel modeller geliştirilmiştir. RPP'ler, 2000'li yılların başında özellikle Avrupa ülkelerinde ortaya çıkmış bir kavramdır (Betts 2004; Haddad 2008; Papadopoulou 2015). RPP'lerin temel amacı, başta koruma ve iltica rejimleri bakımından olmak üzere, mültecilerin menşe bölgeleri veya transit bölgelerindeki ülkelerin kapasitelerini artırmaktır. RPP'ler her ne kadar sınır ötesi çalışmaların geliştirmesi ile ilişkilendirilseler de ilk iltica ülkelerine erişim ve ilk iltica ülkelerindeki korumanın iyileştirilmesi, bu kavramın temel amaçlarından biri olmuştur. RPP'ler, mültecilere ev sahipliği yapan başlıca ülkeleri destekleyen bir tür mali sorumluluk paylaşımı yaklaşımı olarak da değerlendirilebilirler.

BMMYK, kapsamlı BMMYK-AB diyalogu¹⁰ çerçevesinde geliştirilen ve menşe ülkeler, ulusal yönetimler ve AB'nin yaklaşımlarını ana hatlarıyla ortaya koyan 2003 tarihli “Üç Ayaklı Yaklaşım”da benzer bir

⁹ Bu rapor hazırlanırken, BMMYK, BM Genel Kurulu'na sunduğu yıllık raporda Mülteciler Küresel Mutabakatı'nı önermiş olmakla birlikte Mutabakat Genel Kurul tarafından henüz onaylanmamıştı. Mutabakatın 2018 sonuna kadar Genel Kurul tarafından onaylanması beklenmektedir.

¹⁰ Söz konusu diyalog, üç bileşenli öneriye girdi sağlamıştır. Üçüncü bileşen, ekonomik göçmenlerin geri gönderilmesi dahil olmak üzere AB'de ve AB'nin genişlemesi bağlamında iltica başvurularının değerlendirilmesi sürecinin iyileştirilmesi, Dublin II sistemi ve EURODAC sistemi ile ilgilidir. BMMYK'nin üç bileşenli önerisi daha sonra tekrar değerlendirilmiş ve AB bileşeni revize edilmiştir. Bkz. BMMYK 2003.

yaklaşım önermiştir. Yaklaşım, menşe bölgelerin iltica ve koruma kapasitelerinin artırılması ihtiyacına; kalkınma yardımının mültecilerin öz yeterliliğinin desteklenmesi amacıyla kullanılması gerekliliğine ve ev sahibi ülkelerin desteklenmesi için sorumluluk paylaşımı yaklaşımına dikkat çekmektedir.

AB’de, RPP’ler ile ilgili tartışma, aynı tarihlerde (AK 2002, 2003a, 2004) ve göç, sınır kontrolü ve yeniden kabul alanlarında menşe ve transit ülkelerle birlikte hareket etme ihtiyacının farkına varılmasıyla başlamıştır. Komisyon, 2004 Haziran tarihli İletişim Belgesi’nde (AK 2004), öncelikle RPP’ler hazırlanmasını önermiştir. Avrupa Konseyi, 2-3 Kasım 2004 tarihli toplantısının sonuç bildirgesinde, programların pilot çalışmasının yapılması amacıyla bir eylem planı hazırlanması çağrısında bulunmuştur. 2005-2010 dönemini kapsayan Lahey Programı da, Avrupa genelinde ilticayı tamamlayıcı bir yaklaşım olarak, menşe bölgelerde korumaya odaklanmıştır.

Bu çerçevede, Komisyon, 2005 tarihli İletişim Belgesi’nde (AK 2005) RPP’ler hazırlanmasını önermiştir. RPP’lerin amacı “ilgili bölgelerin koruma kapasitesini arttırmak ve mülteci nüfusa daha iyi koruma sunmak suretiyle Kalıcı Çözümler sağlamaktır (üç Kalıcı Çözüm; geri dönüş, yerel entegrasyon veya ilk iki Kalıcı Çözümün mümkün olmaması halinde yerleştirmedir)” (AK 2005). Esnek ve duruma özel bir “politika araç kiti” olarak şekillendirilen ve BMMYK ile koordinasyon halinde geliştirilen çabalar, ağırlıklı olarak koruma konusunda kapasite geliştirmeye ve teknik desteğe odaklanmaktadır; örneğin, mülteci statüsünün belirlenmesi için kullanılan prosedür ve yapılar, mültecilere, kabul koşullarıyla ilgili insani yardım desteği, koruma odaklı eğitim programları, mülteci kaydı vb. RPP’ler, yeni bölgelerde uygulanmaya başlanmadan önce iki bölgede başlamıştır: Doğu Avrupa (Beyaz Rusya, Moldova Cumhuriyeti, Ukrayna) ve Afrika Büyük Göller Bölgesi (özellikle Tanzanya) ve daha sonra Afrika Boynuzu (Kenya, Yemen, Cibuti) ve Güneydoğu Afrika (Mısır, Libya, Tunus). 2017 yılı sonu itibarıyla, Doğu Avrupa, Afrika Boynuzu ve Kuzey Afrika’da RPP’ler ile ilgili projeler hala devam etmektedir (AK 2018c).

Devam eden Suriye krizi bağlamında, RPP kavramı, 2012 yılında Irak, Ürdün ve Lübnan için Bölgesel Kalkınma ve Koruma Programları (RDPP’ler) adıyla yeniden kullanılmaya başlanmıştır¹¹ (2014 yılı itibarıyla uygulanmaya başlanmıştır). Kavram, bu tür yaklaşımların kullanılmasının, (insani yardım fonları ve kalkınma fonları ile birleştiğinde) uzun süreli Suriyeli mülteci krizi bağlamında, kalkınma hedeflerine ulaşılmasını sağlama potansiyeline dikkat çekmektedir (Zetter ve ark. 2014; Papadopoulou 2015). Irak, Ürdün ve Lübnan için geliştirilen RDPP’ler dört temel bileşenden oluşmaktadır: araştırma, koruma (kapasite geliştirmenin yanı sıra mülteciler için hukuki destek ve topluluğun güçlendirilmesi), savunuculuk ve sosyo-ekonomik kalkınma. 2015 Valletta Eylem Planı, Afrika Boynuzu ve Kuzey Afrika’da da RDDP’ler geliştirilmesi çağrısında bulunmuştur. Bu çağrıya cevaben, sırasıyla Hollanda ve İtalya’nın liderliğinde projeler başlatılmıştır.

Özellikle, 2005-2011 dönemini kapsayan Göç Konusunda Küresel Yaklaşım, korumadan ziyade göçe odaklanırken (her ne kadar uluslararası koruma ortak bir konu olarak değerlendirilse de) 2012 tarihli Göç ve Hareketliliğe İlişkin Küresel Yaklaşım (GAMM), RPP’ler ve mültecilerin korunmasına, dört temel bileşenden biri olarak net biçimde yer vermiş ve mülteciler ve yerinden edilmiş diğer bireyleri hedefleyen kalkınma programlarının birbirini tamamlayıcı nitelikte geliştirilmesini tavsiye etmiştir. Yeni RDPP yaklaşımı, koruma alanında büyük ölçüde RPP modelini izlemekte, ulusal iltica sistemleri konusunda kapasite geliştirilmesine ağırlık vermektedir. RDDP’lerin sosyo-ekonomik bileşeni; beceri geliştirme, mesleki eğitim, sosyal altyapının geliştirilmesi, küçük ve orta ölçekli işletmelere finansman sağlanması ve diğer faaliyetler yoluyla istihdam ve iş geliştirmenin artırılmasına odaklanmaktadır. Söz konusu destekler sadece mülteciler ile sınırlı olmayıp yerel topluluklara da sağlanmaktadır.

¹¹ Irak, Ürdün ve Lübnan için Bölgesel Kalkınma ve Koruma Programına ilişkin detaylı bilgi için bkz. RDPP 2018.

Yeniden kullanılmaya başlanan kavram, bir yandan yaklaşımda bir yön değişikliğini (örneğin, kalkınma yaklaşımlarının, mültecilere yönelik insani yardım çalışmalarına daha fazla dâhil edilmesi) temsil ederken diğer yandan da RPP'lere yönelik bazı eleştiriler ve karşılaşılan zorluklara cevap niteliği taşımaktadır. RPP'lerin en temel eksiklikleri; RPP'lerin etkisinin sınırlı olması (ve dolayısıyla RPP'ler ile kalkınma programları dâhil daha geniş kapsamlı girişimler arasında daha yakın bağlantı kurma ihtiyacı) ve ulusal kalkınma ve insani yardım politikaları ile olan koordinasyonun ve çeşitli bileşenler arasındaki koordinasyonun yetersiz olmasıdır (Papadopoulou 2015). Buna ek olarak, RPP'ler, ihtiyaç sahibi ülkelerde, klasik BMMYK hizmetleri ve kapasite geliştirme çalışmalarına fon sağlama anlamında net bir katma değer yaratmakla birlikte, BMMYK'nin, mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerde sunduğu alışılmış BMMYK hizmetlerinden ciddi bir fark ortaya koymamıştır (Papadopoulou 2015). Dolayısıyla RPP'ler, entegrasyonu geliştirecek, dayanıklılığı arttıracak ve beşeri ve sosyal kalkınma üzerindeki muhtemel olumlu etkileri zenginleştirecek bir yaklaşım ortaya koymak yerine, sınırlı kapsamı nedeniyle eleştiriye maruz kalmışlardır (Betts 2009, 2010; Feldman 2007). Diğer yandan RDPP'ler, kullanılan yaklaşımı, BMMYK'nin geleneksel faaliyet alanına girmeyen kalkınma odaklı faaliyetleri içerecek şekilde genişletmiştir.

Son olarak, her ne kadar çalışmalar “bölgesel” olarak adlandırılrsa da RPP'ler, koordinasyon, belirlenen amaç, katma değer ve kapsam bakımından yetersiz bir “bölgesel” yaklaşım sergiledikleri için eleştirilere maruz kalmıştır:

“Hâlihazırda, farklı bölgelerde uygulanan RPP örnekleri; AB tarafından fonlanan ve BMMYK tarafından uygulanan ulusal düzeydeki projelerin ağırlıkta olduğunu göstermektedir; bu projelerin çoğu, klasik BMMYK hizmetlerini sunmaktadır. Bu çalışmaları bölgesel program olarak adlandırmak yanıltıcı olacaktır çünkü sınırlı bölgesel faaliyetler içermektedirler ve baştaki mülteci hareketleri ya da öz yeterlilik arayışı ile gerçekleşen ikincil hareketlerden etkilenen tüm ülkeleri içermemektedirler” (Papadopoulou 2015: 16).

Yeni RDPP'lerin bu eksiklikleri nasıl gidereceği henüz net değildir. RDPP'lerin aleni şekilde kalkınmaya dair hedefler içermesi, etkilerini kalkınma alanına genişletmekte ve ayrıca kalkınma aktörleri ile (hem ulusal hem uluslararası düzeyde) koordinasyonun artırılmasını gerektirmektedir. BMKP de, RDPP'ler için önemli bir ortak haline gelmiştir. Bununla birlikte RDPP'lerin “bölgesel” odağına dair hala soru işaretleri vardır: Projeler hala tek ülke ve bağlama dayanmaktadır ve iki veya daha fazla ülkeyi içeren yaklaşımlara nadiren rastlanmaktadır. Irak, Lübnan ve Ürdün'e yönelik RDPP'ler söz konusu olduğunda, çok farklı zorluklar, kurumsal ihtiyaçlar ve siyasi yaklaşımlar nedeniyle bu üç ülke için bölgesel bir yaklaşımın zor olacağı aşikârdır. Söz konusu ülkeler için RDPP altında çok farklı ulusal projeler uygulanması, bu durumun bir yansımasıdır.¹²

Bununla birlikte, RPP'ler ve RDPP'ler, kalkınma-zorunlu göç yaklaşımı açısından ilgili tek bölgesel model değildir. Özellikle BMMYK ve BMKP'nin çalışmaları vasıtasıyla uluslararası düzeyde de bölgesel programlar geliştirilmektedir. BMMYK, yoğun zorunlu göç karşısında Mülteci Müdahale Planları (RRP) geliştirmektedir. Bu planların amacı, mülteci krizinin yönetilebilmesi için insani yardımların planlanmasına ve kurumlararası koordinasyona destek olunmasıdır.¹³ RRP'ler, mülteci krizinin, menşe bölgedeki çeşitli ülkeler üzerindeki bölgesel etkisini dikkate almaktadır. BMMYK, RPP'yi, ihtiyacın en yoğun olduğu yerlere insani yardım konusunda öncelik verilecek ve yardım yönlendirilecek şekilde planlamaktadır.

¹² Örneğin bkz. Irak, Ürdün ve Lübnan için Bölgesel Kalkınma ve Koruma Programı kapsamında finanse edilen projeler: RDDP 2018.

¹³ BMMYK'nin Bölgesel Müdahale Planlarına (RRP) ilişkin detaylı bilgi için bkz. BMMYK 2018j.

AK, Suriye krizi ve Orta Doğu bölgesinde zorunlu göçe cevaben, 2014 yılında Kapsamlı Bölgesel Stratejik Çerçeve'yi (CRSF) geliştirmiştir. CRSF, Suriye içinde yer değiştiren ve komşu ülkelere göç etmek zorunda kalan Suriyeliler için insani yardım, kalkınma desteği ve makro-mali destek içermektedir (EC DG ECHO 2014). CRSF, uzun süreli mültecilik durumları karşısında daha yoğun kalkınma planlaması yapılması ihtiyacını bir kez daha vurgulamaktadır. CRSF, kapsamlı ve sürdürülebilir müdahaleler geliştirme konusunda başarısız olduğu gerekçesiyle eleştirilirken (EC DG ECHO 2014: 13; Voluntas Advisory 2016: 11), Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP), CRSF ilkelerinin, Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır'da hayata geçirilmesi amacıyla geliştirilmiştir. 3RP, ilgili tüm ülkelerin katılımının sağlanması amacıyla "ilgili hükümetlerin tam katılımı ile geliştirilen, koordine edilen ve uygulanan" ülke planları içeren, "bölgesel olarak koordine edilen fakat ülkelerin lokomotif görevi gördüğü" bir plandır (3RP 2018). Ülke düzeyindeki planlar, her ülkenin ihtiyaçları, hedefleri, yaklaşımları ve kaynaklarını ortaya koymakta ve her ülkede Suriyeli mülteciler (Mülteci Bileşeni) ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarına (Dayanıklılık Bileşeni) cevap verilmesi açısından gerekli çalışmaları içermektedir.¹⁴ Ülke düzeyindeki planları da içeren şemsiye yapı, hem BMMYK hem BMKP bölge koordinatörleri tarafından bölgesel düzeydeki ortaklarla birlikte yönetilmektedir. Koordinatörler ve ortaklar, bölgesel düzeyde Plan konusunda önerilerde bulunmakta, rehberlik sunmakta ve Plan'a destek olmaktadır (3RP 2018). RPP'lerin RDPP'lere evrilmesinde olduğu gibi, 3RP; kalkınma planlamasının, mülteci müdahale çerçevelerine (örneğin, orijinal RRP çerçevesi) dâhil edilmesinde yeni bir adımı temsil etmektedir. Bununla birlikte, 3RP, beş ülkede, yapılacak çalışmalar için daha geniş bir stratejik çerçeve ve savunuculuk, kaynak toplama ve izleme faaliyetlerine yönelik bir platform sağlamayı amaçlasa da ülke düzeyindeki yaklaşımlar ağırlığını korumaktadır. Bu, yaklaşımların, ulusal bağlamdan bağımsız olması gerektiği anlamını taşımamakta, bölgesel planlamanın bölgesel yaklaşımları gerçekçi bir şekilde gerçekleştirebileceği seviyeyi vurgulamaktadır.

Bu konuda ele alınacak son yaklaşım, BMMYK'nin Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesi'dir (CRRF). CRRF de uzun süreli göç durumunda, kalkınma planlaması yapılması ihtiyacına dikkat çekmekte ve Eylül 2016 tarihli New York Mülteciler ve Göçmenler Deklarasyonu'nda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır (UNHCR 2018a). CRRF'nin temel amaçları "1. İlgili ev sahibi ülkelerin üzerindeki yükü hafifletmek; 2. Mültecilerin öz yeterliliğini arttırmak; 3. Üçüncü ülke çözümlerine erişimi arttırmak; 4. Güvenli geri dönüş ve insanlık onurunun temin edilmesi adına menşe ülkelerdeki koşulları desteklemek"tir (BMMYK 2018b). CRRF, belirlenmiş amaçlara; ulusal (veya bölgesel) stratejiler geliştirmek, mevcut ulusal çerçeveler bünyesinde bu meselelere ilişkin savunuculuk çalışmaları yürütmek ve mültecilerin ve ev sahibi toplulukların dayanıklılığını hedefleyen projeler yürütmek vasıtasıyla ulaşmaktadır. CRRF, hâlihazırda, Orta Amerika, Orta ve Güney Afrika, Afrika Boynuzu ve Orta Asya'daki 15 ülkede uygulanmaktadır. CRRF, "Orta Amerika ve Meksika" ve "Somali" olmak üzere iki bölgede de uygulanmaktadır (BMMYK 2018b). Somali söz konusu olduğunda, bölgesel yaklaşım; Somalili mülteciler ve ülke içinde yerinden edilmiş bireylere (IDP) yönelik müdahalelerin iyileştirilmesi ve bölgedeki ev sahibi ülkelerde ekonomik kalkınmanın geliştirilmesi amacıyla Somali hükümetini ve komşularını sürece dâhil etmektedir. Söz konusu ülkelerin devlet başkanlarının katılımı ile 2017 Mart ayında gerçekleşen zirve sonucunda, ilgili ülkeler, Somalili Mülteciler için Kalıcı Çözümler ve Geri Dönüş Yapan Bireylerin Somali'ye Entegrasyonuna İlişkin Nairobi Deklarasyonu ve Deklarasyon'un Uygulanmasına Yönelik Eylem Planı'nı hazırlanmıştır. Deklarasyon ve Eylem Planı, bölge için ortak bir yaklaşım ortaya koymaktadır (Intergovernmental Authority on Development 2017a, 2017b). CRRF'nin uygulanmasından alınan derslerden hareketle ve BM Üye Devletleri ve ilgili paydaşlarla gerçekleştirilen istişareler sonucunda BMMYK, 2018 yılında BMMYK tarafından Genel Kurul'a sunulan mültecilere ilişkin küresel mutabakatı hazırlamıştır. CRRF yaklaşımı henüz yeni olduğu için CRRF'nin uygulanışına dair kapsamlı ve bağımsız analiz bulunmamaktadır.

¹⁴ Bu; mültecilerin korunma ve yardım ihtiyaçlarının ele alınmasına odaklanan "Mülteci Bileşeni" ile ev sahibi toplulukların dayanıklılık ve istikrara kavuşma ihtiyaçlarının ele alınmasına odaklanan "Dayanıklılık Bileşeni" olmak üzere iki bileşen aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Ürdün Mutabakatı

Mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerin kalkınmasının desteklenmesi amacıyla, daha çok mültecilerin spesifik sektörlerde (öncelikli olarak emek yoğun) istihdam edilmesine yoğunlaşan yeni kamu-özel ortaklığı türleri ve yaklaşımları denenmeye başlanmıştır. Mültecilerin işgücü piyasasına erişiminin, hem mülteciler hem ev sahibi topluluklar için fayda sağlayabilecek önemli bir yaklaşım olduğuna dikkat çekilmektedir (TENT and Center for Global Development 2018a, 2018b). Ev sahibi ülkeler açısından olumlu etkiler şöyle sıralanabilir: kayıt dışı sektörde rekabetin azalması, ev sahibi ülkedeki işletmelerin verimliliğinin artması, iş yaratma, ev sahibi ülke çalışanlarının daha yüksek ücretli işlere terfi etmesi, ev sahibi ülke ekonomisinin canlanması, vergi gelirlerinin artması (TENT and Center for Global Development 2018b).

Bu tür yaklaşım için en sık verilen örnek Ürdün Mutabakatı ve Ürdün’de mültecilere iş imkânı sağlanan özel bir ekonomik bölgeden ihraç edilen belli ürünlere, AB tarafından ticari imtiyazlar uygulanmasını içeren pilot bir projedir. %30’u mültecilere tahsis edilecek şekilde, 100.000 adet iş imkânı sağlanması amacıyla Etiyopya’da da özel ekonomik bölgeler oluşturmuştur (Dünya Bankası 2018a, n.d.; BMMYK 2018b). Devletler, işletmeler ve toplum arasında yeni işbirliği türleri oluşturulmuştur. Örneğin;

- Ikea Vakfı ve Better Shelter’ın (İsveçli bir sosyal girişim) BMMYK ile mültecilerin barınması yönelik demonte bir barınak tasarlama girişimi (Betts ve Collier 2017; Hope 2018),
- İsveç’te LinkedIn’in iş eşleştirmesine yönelik girişimleri (Betts ve Collier 2017),
- Dünya Gıda Programı’nın, Pakistan ve Ürdün’de insani yardım dağıtılması için zincir teknolojilerinden faydalanılmasına yönelik pilot uygulaması (Reed 2018),
- Vodafone Vakfı, mültecilerin kamplarda eğitimi için ‘kutunun içinde okul’ olarak adlandırılan tabletlerle pilot uygulama başlatmış ve mülteci piyasasının potansiyelini harekete geçirmek üzere bir mülteci kampına mobil 3G kulesi yerleştirmiştir (Betts ve Collier 2017; Reed 2018),
- Costa Rica’da kurumsal sosyal sorumluluk programlarının bir parçası olarak mültecilerin işe yerleştirilmesi (BMMYK 2018e),
- Kenya’daki mültecilere nakdi yardım için banka kartı sağlanması ve mülteci girişimcilere mali hizmetler sunulması amacıyla BMMYK ile Equity Bank arasında ortaklık (BMMYK 2018d; Aglionby 2018),
- Kenya’daki Kakuma mülteci kampında bulunan mülteciler ve yerel sosyal girişimciler için Uluslararası Finans Kurumu fonu (BMMYK 2018h).

Ürdün Mutabakatı özellikle, koruma odaklı politikaları ve potansiyel ekonomik kalkınma bağlamında mülteci istihdamını teşvik etmeye odaklanan yeni yaklaşım denince akla gelen bir model haline gelmiştir. Ancak, Mutabakat, uygulama aşamasında bazı sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorunlar Mutabakat tasarımından kaynaklanmaktadır. Sorunlardan en önemlisi, ülkede yaşayan Suriyeli mültecilere çalışma izni verilmesi şeklinde ifade edilen ve hedefe ulaşmada karşılaşılan zorluklardır. Mutabakata yönelik en temel eleştiri, hazır giyim sektöründe istihdam yaratılması şeklinde bir yaklaşım geliştirilmesine rağmen Ürdün’de yaşayan Suriyeli mülteci topluluğun, bu sektörde aranan becerilerden yoksun olmasıyla birlikte vasıfsız ve düşük ücretli işlerde çalışmak istememeleridir.¹⁵ Bir diğer eleştiri, mülteciler, Ürdünlü araştırmacılar, STK’lar ve özel sektörün Mutabakat’ın geliştirilmesine sürecine dâhil edilmemiş olmasıdır. Kayıt yaptırmanın önündeki bürokratik engeller ve yüksek maliyet; Suriyeli mülteci çalıştırma çabaları karşılığında Ürdünlü işletmelere sağlanacak tarifelerden elde edilecek muhtemel avantajın belirsiz olması ve en önemlisi, sosyo-ekonomik çıktılara odaklanılması yerine verilen çalışma izni sayısına odaklanılmasına da işaret edilmektedir (Howden, Patchett ve Alfred 2017; Lenner ve

¹⁵ Ürdün Mutabakatı’na ilişkin daha detaylı analiz için bkz. Howden, Patchett ve Alfred 2017 ve Lenner ve Turner 2018a.

Turner 2018a; Couldrey ve Peebles 2018; Overseas Development Institute 2018). Tüm bunlara ek olarak, Ürdün Hükümeti, hükümetin, çalışma izni sağlanması yönündeki çabalarına rağmen mülteci toplulukların tepkisiz kaldığını, yanlış bilgi sahibi oldukları ve kendilerine sağlanan insani yardım ve faydaları kaybetmekten korktuklarını belirtmektedir.

Bunlara rağmen Ürdün Mutabakatı, bu alanda önemli bir inovasyondur. Bununla birlikte, tasarım veya uygulama kaynaklı eksikler nedeniyle karşılaşılan sorunların aşılması ve Mutabakat'ın farklı bağlamlarda da işleyebilmesi için yeni yaklaşımlara ihtiyaç vardır (Küresel Kalkınma Merkezi ve Uluslararası Kurtarma Komitesi 2017). Türkiye söz konusu olduğunda işbu çalışma için yapılan görüşmelerde, tarifelerin rolü ve AB piyasasına katılım sürecinin yanı sıra Türkiye'deki mevcut iltica çerçevesi ve mevzuatı dikkate alındığında böylesi bir yaklaşımın Türkiye'de uygulanmasının zorluğuna dikkat çekilmektedir. Etiyopya için benzer bir mutabakat geliştirilmesi öngörülmektedir (Dünya Bankası n.d.). Hâlihazırda bir de Lübnan Mutabakatı vardır ancak bu Mutabakat, Ürdün Mutabakatı'na kıyasla daha soyuttur ve mülteciler için iş yaratma veya mültecilerin entegrasyonu için ciddi ulusal engeller barındırmaktadır (AK 2017a).¹⁶ Mutabakata odaklanan özel haber bülteninde belirtildiği üzere "her ne olursa olsun, bu mutabakatlar sadece Suriye krizi açısından değil, tüm dünyada mülteci sorununa müdahale konusunda bir model oluşturma bakımından oyunu değiştirici bir rol üstlenmişlerdir. Bu nedenle, Ürdün ve Lübnan Mutabakatları söz konusu olduğunda, bu mutabakatlardan vazgeçmek yerine, mutabakatların iyileştirilmesi ve gerekli derslerin alınması gerekmektedir. Mutabakatlardan veya modelden tamamen vazgeçmek yanlış olacaktır" (Huang ve Ash 2018).

¹⁶ Lübnan Mutabakatı'na ilişkin detaylı bilgi için bkz. Kabbanji ve Kabbanji 2018. Ayrıca bkz. Huang ve Ash 2018; Howden, Patchett ve Alfred 2017 ve Betts, Ali ve Memişoğlu 2017.

Politika Alternatifleri

3 Politika Alternatifleri

Bu bölümde, masa başında yapılan çalışmalar ve paydaşlarla yapılan görüşmeler ışığında, en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkeler için somut politika alternatifleri sunulmaktadır. Paydaşlarla görüşmeler kapsamında; hem politika yapımcılar, uluslararası kuruluşlar, STK'lar, donörler ve özel sektör temsilcileri ile birebir görüşmeler hem de önerilen politika alternatiflerinin paylaşıldığı ve gözden geçirildiği yuvarlak masa toplantıları gerçekleştirilmiştir¹⁷. Dolayısıyla, politika alternatifleri, doğrudan, söz konusu paydaşlar tarafından dikkate alınması gerektiği belirtilen öncelikleri yansıtmaktadır. Politika alternatifleri, burada belirtilenlerle sınırlı olmamakla birlikte mültecilere ev sahipliği yapan başlıca ülkelerin belirledikleri öncelikleri daha ayrıntılı olarak ortaya koymaktadırlar. Politika alternatifleri, ev sahibi ülkelerin ihtiyaçlarını yansıtmakta ve ev sahibi ülkelerin, zorunlu olarak göç eden bireyler konusunda nasıl daha etkili müdahaleler geliştirilebilecekleri ve kalkınmayı nasıl teşvik edebileceklerine odaklanmaktadır.

Kalkınma-zorunlu göç yaklaşımının (ya da daha geniş olarak insani yardım-kalkınma) uygulanması için gerekli stratejileri ortaya koyan çeşitli kapsamlı raporlar ve politika konusunda rehberlik sunan belgeler mevcuttur. Söz konusu rapor ve rehberlerin örnekleri aşağıda sunulmaktadır:

- OECD “İnsani Gelişim Çalışmaları Alanında Uyum Rehberi”, “Zorunlu Göçün Kalkınma Planlaması ve İşbirliği ile Ele Alınması: Politika Yapıcılar ve Uygulayıcılara Yönelik Rehber”¹⁸ ve “İstikrar için Finans Sağlama: Uygulayıcılar için Rehber” başlıklı politika belgesi (OECD 2017b, 2018d, 2018e). Rehber ve rehber dokümanlar, insani yardım aktörleri ile kalkınma aktörleri arasında politika alanında daha fazla uyum ve koordinasyon ihtiyacını vurgulamaktadır. Rehber, hem uyumun neden önemli olduğunu hem de adım adım bir yaklaşım izlenerek, ortak hedefler ve ilkeler temelinde en iyi nasıl uyum sağlanabileceğini belirtmektedir. Politika belgesi, daha çok, uzun süreli kriz durumlarına cevap verebilmek için ihtiyaca özel bir finansman stratejisinin nasıl geliştirilebileceğine odaklanmaktadır. Politika belgesi öncelikli olarak kırılgan ülkeler için finansmana odaklanmakla birlikte genel olarak aynı ilkelerin çoğu geçerliliklerini korumaktadır.
- BMMYK Acil Durum El Kitabı ve Mülteciler için Kalkınma Yardımı (DAR)¹⁹ Programları El Kitabı: Acil Durum El Kitabı, BMMYK'nin mülteci krizlerine yönelik müdahalelerinin yanı sıra bu müdahalelerin nerede ve nasıl kalkınma çalışmaları ile birlikte yürütüldüğünü ve yürütülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.²⁰ DAR El Kitabı, BMMYK ve ortaklara (hem insani yardım

¹⁷ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Ekte sunulan Metodolojik Not. Politika alternatifleri, doğrudan belirli görüşmeler sonucunda veya paydaşlarca geliştirilmemiştir. Bunun yerine, politika alternatifleri paydaşlarla beraber iki aşamalı bir süreç içerisinde kapsamlı olarak geliştirilmiştir: 1. Paydaş görüşmeleri ve masa başı araştırması sonucunda farklı taslak politika alternatifleri geliştirilmiştir 2. Politika alternatifleri, paydaşların katıldığı yuvarlak masa toplantısı ve ICMPD uzmanlarının yaptığı inceleme temelinde revize edilmiştir.

¹⁸ Bu rehber niteliğindeki belge, Ruauvel ve Morrison-Métois (2017) tarafından bir OECD Çalışma Belgesi temelinde hazırlanmıştır. Belge; uzun süreli göç, mülteciler ve göç gibi durumlar için programlama ve kalkınma yardımı işbirliğini iyileştirme yollarını araştırmak amacıyla 2016 yılında Mülteciler ve Göç Konusunda Geçici Çalışma Grubunu oluşturan OECD Kalkınma Yardımı Komitesi tarafından hazırlanmıştır. Çalışma Belgesi, OECD Kalkınma Yardımı Komitesi'nin programlama çalışmalarının iyileştirilmesi amacıyla alınan önemli dersler ve önerilerin tespit edilmesi adına programlamaya ilişkin değerlendirmeleri incelemiştir. Ayrıca bkz. OECD 2018c.

¹⁹ Mülteciler için Kalkınma Yardımı, BMMYK tarafından “mültecilerin ve ev sahibi toplulukların endişelerinin kalkınma gündeminde yer almasını, ilave kalkınma yardımı bulunmasını ve yüksek sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerle yük paylaşımı sürecini iyileştirmeyi amaçlayan bir programlama yaklaşımı” olarak tanımlanmaktadır. Bkz. BMMYK 2005.

²⁰ Özellikle BMMYK 2018g içindeki “Uluslararası İşbirliği Mimarisi (insani yardım ve kalkınma alanında)” bölümünde ele alınmaktadır.

hem kalkınma aktörleri), DAR programının planlanması ve uygulanması konusunda rehberlik sağlamaktadır (BMMYK 2005). El Kitabı, istişareler, kurumsal yapılanma, değerlendirme yapma, DAR stratejisi ve eylem planı uygulama ve izleme ve değerlendirme olmak üzere tüm süreç hakkında bilgi vermektedir.

- BMKP'nin hazırlamış olduğu ve BMKP'nin göç ve zorunlu göç bağlamında kalkınma yardımına yönelik yaklaşımını ortaya koyan "Göç ve Zorunlu Göçe İlişkin Kalkınma Yaklaşımı" başlıklı Bilgi Notu: Bilgi Notu, BMKP'nin, zorunlu göçe dair çabalarını, üç temel çalışma alanında toplamakta ve BMKP'nin deneyimlerden hareketle derlenmiş iyi uygulamalar temelinde programlama alternatifleri sunmaktadır (BMKP 2016a).

Bu bölümde yer verilen politika alternatiflerinin çoğu, yukarıda değinilen rehber belgeleri yenilemekte, en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerin karar alıcıları ve kalkınma-zorunlu göç yaklaşımının hayata geçirilmesini amaçlayan program ve projelerin donörleri ve uygulayıcıları için ortak zemini ortaya koymaktadır. Ayrıca alternatiflere ek olarak, araştırma süresi boyunca toplanan iyi uygulama örnekleri ve politika alternatiflerinin uygulanmasına yönelik önerilere (uygulamaya yönelik önerilerin tamamı için bkz. Ek Pratikte Uygulama Rehberi) de yer verilmektedir. Politika alternatifleri, takvime göre değil, tematik olarak düzenlenmiştir çünkü öncelikli olarak uzun süreli krizler ve kalkınma konuları ve bunlarla bağlantılı ihtiyaçlar ve fırsatlar zaman içinde değişmektedir. Dolayısıyla belirlenen yaklaşımların sürekli olarak değerlendirilmesi ve ülkenin öncelikleri doğrultusunda revize edilmesi gerekmektedir. İkinci olarak, daha çok kalkınma odaklı bir yaklaşım kullanma kararı, zamansal olarak mültecilerin ilk gelişi ile eşleşmemektedir; ev sahibi ülke, mültecilerin gelişinin kalkınma üzerindeki etkilerini ve bu nüfusun sahip olduğu potansiyeli maksimize etme fırsatlarını derhal göremeyebilmekte veya bunun yapılması mümkün olmayabilmektedir.

Kitlesele mülteci hareketi ve uzun süreli göç durumunda, öncelikli müdahalelere ve kalkınma yaklaşımlarının kullanılmasına, tercihen krizden önce acil durum planları vasıtasıyla ulusal paydaşlar karar vermelidir.²¹ Aşağıdaki politika alternatifleri de dâhil bu önceliklendirme, acil, orta vadeli ve uzun vadeli ihtiyaçların yanı sıra mevcut finansman temelinde yapılmalıdır. Kuşkusuz aşağıda belirtilen politika alternatiflerinin tamamı en başta mümkün olmayacaktır; dolayısıyla yine, ev sahibi ülkenin önceliklerine bağlı olarak, daha küçük ölçekli çalışmalar (örneğin, değerlendirmeler), pilot uygulamalar veya kademeli uygulama seçenekleri değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, donörün faaliyetleri ve öncelikleri belirleyici olacaktır: Donörlerin, fon sağlanacak alanlara ilişkin kararları, mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerde hangi politika, program ve projelerin yürütüleceğini önemli ölçüde etkileyebilmektedir²². Buna rağmen, ev sahibi ülkenin menfaatleri ve ihtiyaçları en belirleyici etmenler olmaya devam etmelidir.

Hem mülteciler ve ev sahibi nüfus hem de donör topluluk ve uygulayıcı kuruluşlara yönelik politika alternatiflerini içeren dört temel alan şunlardır (bkz. Şekil 1):

- Durumun analiz edilmesi ve yaklaşımın geliştirilmesi: En uygun faaliyetlerin geliştirilmesi ve önceliklendirilmesi için ilgili tüm bilgilerin toplanması ve değerlendirilmesinin sağlanması. Analiz ve yaklaşım geliştirme çalışmaları, sadece ulusal politika geliştirme açısından ilgili un-

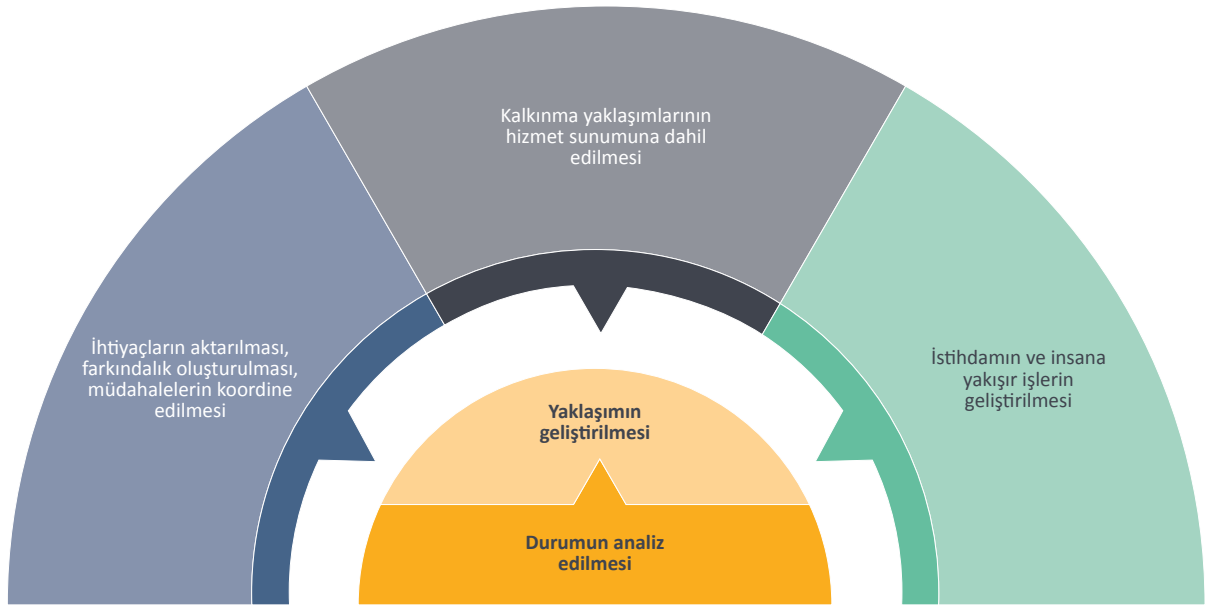
²¹ Bkz. örneğin BMMYK'nin Acil Durum El Kitabı'nda mültecilere ilişkin acil durumlar için senaryoya dayalı acil durum planlanması. El kitabında en başından itibaren kalkınma aktörleriyle işbirliği çağrısında bulunmaktadır. BMMYK 2018n.

²² Donör öncelikleri ile ev sahibi ülkenin ihtiyaçları arasında bir uyumsuzluk olduğunda, donör öncelikleri sorunlu hale gelebilir. Bu durum Ürdün'de sektörlere yönelik fonlamada görülebilir. 2018 yılı Ekim ayı itibarıyla, 12 sektörde, donörlerin yüksek öncelik verdiği "geçim kaynakları" konusuna gerekli finansmana kıyasla %149 gibi bir oranla beklenen üzerinde finansman sağlanmıştır. Çevre ve ulaşım sektörlerine nispeten hiç finansman sağlanmamıştır; gıda güvenliğine gerekli finansmanın %2'si tahsis edilmiştir; enerji için bu oran %3, eğitim için ise %17 olmuştur. Bkz. Gharaibeh 2018.

surları içermez; bu çalışmalar, kimi zaman öncelikleri belirleyen ve dolayısıyla yaklaşımlarını (tekrar) değerlendirmeleri gereken donörler açısından da ilgilidir. Kalkınma-zorunlu göç yaklaşımları, durum analizi temelinde tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Ev sahibi ülkenin ve ev sahipliği yapılan mültecilerin ihtiyaçları ve mevcut durumlarının analizi, atılacak tüm diğer adımların başlangıç noktası olmalıdır (bkz. Şekil 2).

- İhtiyaçların aktarılması ve farkındalık oluşturulması: İlgili tarafların katılımının sağlanması ve ülke içinde ve dışında yaklaşım hakkında bilgi verilmesi.
- Kalkınma bakış açısının hizmet sunumuna dâhil edilmesi: Kalkınma-zorunlu göç yaklaşımının, politika uygulama sürecinde ve özellikle sosyal hizmet sunumunda hayata geçirilmesi.
- İstihdamın ve insana yakışır işlerin geliştirilmesi: Hizmet sunumu çalışmalarının, iş geliştirme hizmetleri ile birleştirilmesi.

Şekil 1: Analiz aşamasından uygulamaya: Politika alternatiflerinin akışı

Durumun analiz edilmesi ve yaklaşımın tasarlanması

Durumun analiz edilmesi ve yaklaşımın tasarlanması

Gelen tüm mültecilerin kayıt altına alınması ve beceri setleri ile ihtiyaçlar hakkında bilgi toplanması

Mültecilerin kayıt altına alınması (yeni doğanlar da dâhil)²³, çoğunlukla mültecilerin hizmetlere ve korumaya erişimini etkileyen ilk önemli adımdır. Ev sahibi ülkeler açısından bakıldığında ise, ev sahipliği yapılan bireylerin kapsamı ve beceri düzeyleriyle birlikte spesifik becerilerinin bilinmesi gerekmektedir.

Müdahalelerin (örneğin, mesleki eğitim programları, dil eğitimi, sosyal refah programları, işgücü eşleştirme programları vb.) ve politikaların ihtiyaç temelinde geliştirilmesi adına ev sahibi ülkeler, işgücü piyasası değerlendirmesi (bkz. “işgücü piyasası değerlendirme gerçekleştirme”) ile birlikte mültecilerin temel beceri setleri ve özelliklerine dair bilgilere ihtiyaç duyarlar. Mültecilerin, ev sahibi ülkelerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek temel beceri setleri ve yetenekleri konusunda bilgi sahibi olunmaması, kalkınma-zorunlu göç yaklaşımının uygulanmasını amaçlayan politikalar için engel teşkil edebilir. Aynı zamanda, özel ihtiyaç sahibi bireyler konusunda ek bilgi edinilmesi, ev sahibi hükümetler, donörler ve insani yardım kuruluşlarının, ihtiyaç sahibi bireyler (örneğin, yaşlılar, engelli bireyler ve çocuklar gibi spesifik muhtemel kırılgan gruplar) için daha etkili müdahaleler geliştirmelerine yardımcı olabilir.²⁴

Beceriler (örneğin, eğitim düzeyi, sertifikalar veya mesleki eğitim, dil/ler), diğer ilgili temel özellikler (örneğin, ad-soyad, cinsiyet, yaş, menşe ülke/bölge, adres) ve kalkınma açısından ihtiyaç duyulan tüm bilgiler, en başından alınmalıdır. Ancak kitlesel göç hareketlerinde bu tür bilgilerin kayıt altına alınması mümkün olmayabilir. Bu durumda, nüfus değişimleri ve ihtiyaçları doğrultusunda hizmetlerin ve uzun vadeli kalkınma yaklaşımlarının adapte edilmesi amacıyla yeniden kayıt yapmak veya bilgileri güncellemek için çaba gösterilmelidir. İnsani yardım ve göç yönetim kuruluşları (örneğin, BMMYK, göç konusunda çalışan kamu idareleri), rutin kayıt sürecinde mültecilere dair zaten bilgi toplamaktadır. Dolayısıyla, bu bilgiler, bilgi setleri ve becerilerin işgücü piyasasında kullanılabilirliği konusunda bilgi toplamak veya bilgileri güncellemek amacıyla kullanılabilir. Farklı kamu idareleri tarafından toplanan bilgilerin tek bir merkezde birleştirilmesi, bilgilerin kullanılmasını kolaylaştıracaktır.²⁵

Türkiye'nin elindeki bilgilerin güncellenmesi

Önceki yıllarda Suriyelilerin kitlesel nitelikteki göç hareketi nedeniyle, Türkiye kayıt esnasında kapsamlı bilgi alamamış, sadece ad-soyad ve bazı temel bilgileri toplayabilmiştir. Bu nedenle, Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, BMMYK ve Türk bir STK olan SGDD ile birlikte kayıt bilgilerinin güncellenmesine yönelik ciddi bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışmanın amacı, kayıtlı Suriyelilere dair mevcut tüm bilgilerin (kişisel ve biyometrik) yeni bir veri tabanında güncellenmesidir. Bu raporun hazırlanmasına yönelik saha çalışması devam ederken bu çalışma da sona yaklaşmıştır. Çalışma sonuçlarının, 2018 sonu veya 2019'un başında yayımlanması amaçlanmaktadır. Hâlihazırda, 3,5 milyon Suriyeli, kişisel ve biyometrik (parmak izi) veriler ile sisteme kaydedilmiş durumdadır.

²³ Suriyeli mülteci nüfusundaki doğumların kayıt altına alınması, sömürü ve insan ticareti karşısında kırılganlığın azaltılmasında önemli bir araç olarak görülmektedir. Bkz. Healy 2015.

²⁴ BM Kadın anketlerinde son dönemlerde görüldüğü üzere, Bkz. BM Kadın 2017.

²⁵ Bu; veri paylaşımının veya merkezileştirmenin kurumuçi ya da kurumlararası olup olmadığına bakılmaksızın, söz konusu veri paylaşımı ya da sisteme erişim haklarının uluslararası veri koruma standartlarına göre uygulanması anlayışı ile yapılmaktadır.

Yaş, cinsiyet, eğitim, beceri seti, meslek, nitelikler, menşe yeri ve bölgeleri ve özel ihtiyaçlar alanında 100'den fazla kalemde bilgi toplanmıştır. Kırılgan gruplar ve ihtiyaç sahibi bireyler (özellikle sosyal yardım alanına yansımaları nedeniyle) hakkında bilgi toplanmasının yanı sıra ülkedeki Suriyelilerin bilgi setlerinin anlaşılmasına odaklanılmıştır.

Veri tabanı, Türkiye'deki ilgili tüm bakanlıklar tarafından kullanılabilir: Eğitim hakkındaki bilgiler Milli Eğitim Bakanlığı, meslek ve istihdama dair bilgiler Çalışma Bakanlığı, sağlıkla ilgili bilgiler Sağlık Bakanlığı'nın erişimine açık olacaktır. Sonrasında bakanlıklar, mevcut bilgi temelinde ulusal düzeyde ve il düzeyinde müdahaleler geliştirebilecektir. Ayrıca, bilginin Bakanlıklarla çapraz kontrolü ve paylaşımı sağlanmakta, bu da iletişimi ve müdahaleye ilişkin bilgi paylaşımını kolaylaştırmaktadır (örneğin, kayıtlı Suriyelilerin kaç okula gitmektedir, bir sağlık kuruluşuna başvurmuştur, iş başvurusu yapmaktadır vb.).

Türkiye Hükümeti, bu çalışma ile, özel ihtiyaç sahibi bireylerin ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmeyi amaçlarken eş zamanlı olarak, Türkiye'nin fayda sağlayabilmesi adına hangi beceriler ve eğitim profilinden yararlanılabileceği ve entegrasyon sürecinin en iyi nasıl desteklenebileceğini daha iyi anlayabilmeyi amaçlamaktadır.

Bu yaklaşımın bir parçası olmamakla birlikte kayıt süreci, özel ihtiyaç sahibi bireylere destek olmak ve becerilerin, yerleştirme veya geri dönüş ülkesinin faydasına olacak şekilde kullanılabilmesi alanların tespiti amacıyla tamamlayıcı nitelikteki çözümler (örneğin, dönüş ve yerleştirme) için de kullanılabilir.

Pratikte Uygulama

- Mültecilere dair ilgili bilgilerin, mültecilerin ihtiyaçlarının ve becerilerinin, koruma ve entegrasyon amacıyla kayıt altına alınması (ya ülkeye geldikleri anda ya da güncelleme çalışmasının bir parçası olarak).
- Verilerin korunması ilkelerini gözeterek, mültecilere ait temel bilgilere tek bir merkezden ulaşılabilmesini ve ilgili veri tabanlarının ilgili otoriteler ve paydaşlar tarafından birlikte kullanılabilir nitelikte olmasının sağlanması.

Katılımcı bir yaklaşım uygulanması

Kalkınma-zorunlu göç yaklaşımı geliştirilir ve uygulanırken; donörlerden politika yapıcılara, mülteci kuruluşları ve mültecilerden iş insanlarına kadar ülkedeki ilgili tüm paydaşlarla görüşülmesi ve sürece anlamlı katılımlarının sağlanması gerekmektedir. Böylece, başarı yakalanılabilecek ve söz konusu ülkeye özgü ihtiyaç ve fırsatlara uygun bir yaklaşım geliştirilebilecektir. Görüşme ve katılım, sadece uygulama aşamasının değil, aynı zamanda tasarım ve uygulama aşamalarının da ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Böylece daha en baştan sahiplenme sağlanacaktır.

Başta kalkınma planlaması alanı olmak üzere uzun zamandır katılımcı yaklaşımların gerekliliği savunulsa da mültecilerin ve özel sektör aktörlerinin tasarım ve programlama aşamasına dâhil edilmesi yaygın

bir uygulama değildir. Her paydaş grubunun, mesele hakkında kendine özgü bir duruşu, yaklaşımı ve sağlayabileceği bir katma değer vardır. Donörler, politika yapıcılar ve insani yardım aktörleri, geleneksel olarak daha fazla dâhil edilirken sivil toplum, iş insanları ve mülteciler, yaklaşımın başarıya ulaşması için gerekli girdiye sağlayabilecek olsalar da daha az dâhil edilmektedirler. İş insanları, girişimciler, sivil toplum ve mülteciler; kendi bakış açıları ve deneyimleri temelinde, insani yardım, kalkınma ve istihdam ihtiyaçlarını, muhtemel engelleri ve fırsatları ortaya koyabilecek donanıma sahiptir. Mülteciler; muhtemel yatırımcılar, işverenler, çalışanlar, hizmetlerin yararlanıcıları ve müşteri sıfatıyla girdi sağlayabilirler. Ülkede uzun süredir faaliyette bulunan ve deneyim sahibi STK'lar (başta ulusal STK'lar olmak üzere aynı zamanda Kızıl Haç veya Kızılay gibi uluslararası STK'lar da), ev sahibi topluluğun ihtiyaçları ve (uzayan) kriz durumlarına cevap vermek için kullanılacak yöntemler hakkında bilgi verebilecek konumdadırlar.

Sürece mülteciler ve iş dünyasının bakış açısının dâhil edilmemesi, kalkınma-zorunlu göç vizyon ve yaklaşımını ciddi anlamda zedeleyebilir. Bu bakış açıları dikkate alınmadığında politika yapıcılar uygulama aşamasında; mültecilerin işe alınmaması, istihdam edilebilir mülteci sayısının düşük olması veya mültecilerin belli bir sektörde çalışmaya istekli olmamaları gibi (kaçınılmaz) zorluklarla karşılaşacaklardır.

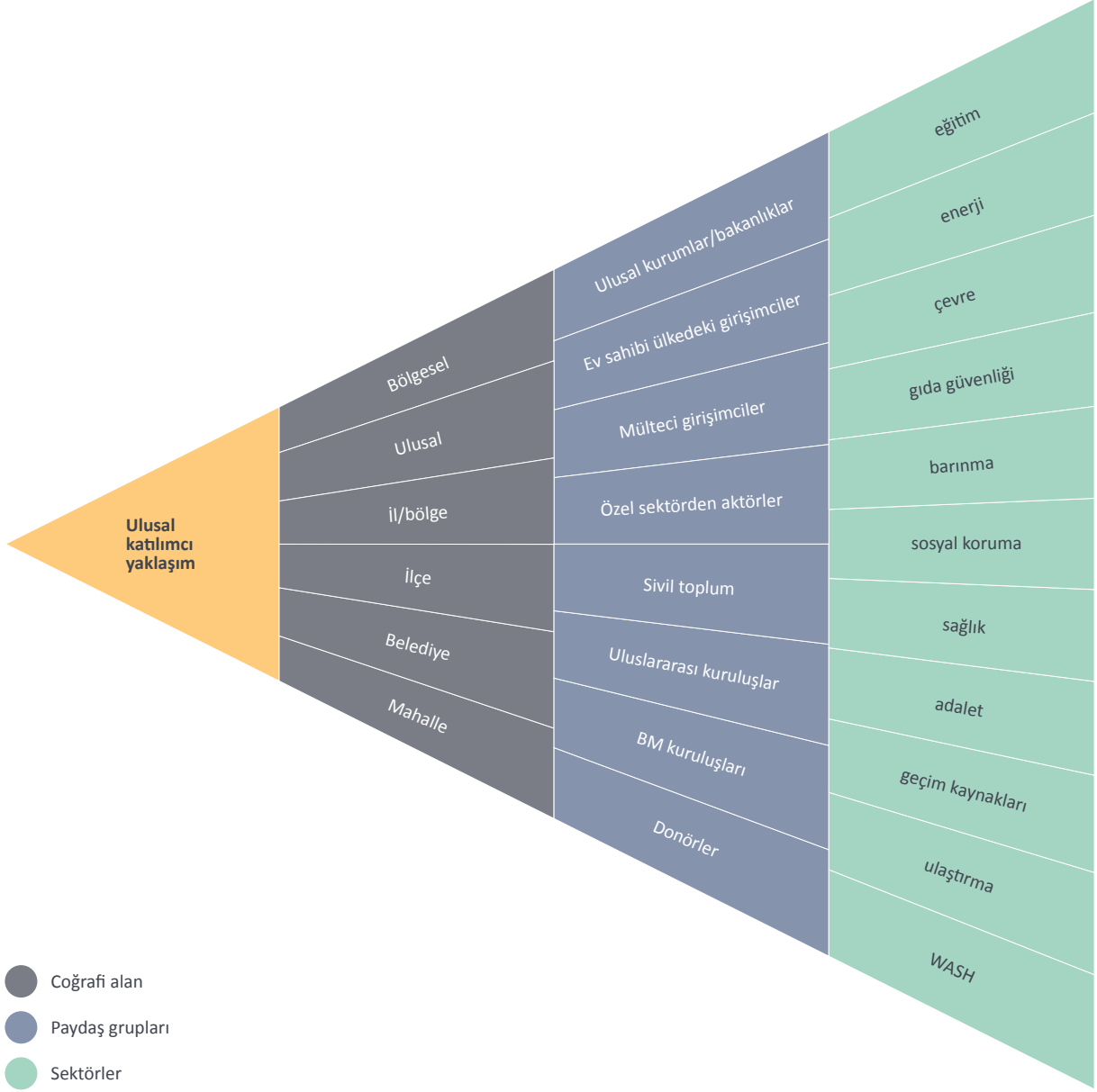
Bazı gruplar için istişareler zaten tanındıktır ve bu gruplar rollerini ve girdileri kolaylıkla belirleyecektir. Bazıları için bu durum tamamen yeni olabilir ve katılımlarının ne gibi bir katma değer sağlayacağını hemen algılayamayabilirler. Bu nedenle, bu gruplar için örneğin, koruma ve mültecilerin ihtiyaçları veya kalkınma unsurları hakkında farkındalık çalışmalarına ve kapasite geliştirmeye ihtiyaç olabilir. Burada amaç, sürecin tasarlanması ve uygulanmasına tam katılımlarının sağlanmasıdır. Ayrıca, sivil toplum veya uluslararası kuruluşların geleneksel olarak politika yapıcılar ile doğrudan çalışmadıkları veya geçmişte etkileşimlerinin sorunlu olduğu durumlarda, katılım ve işbirliğinin sağlanabilmesi için güven tesis edilmesi gerekmektedir.

Benzer şekilde, uluslararası kuruluşlar ve politika yapıcılar, belediyeler; il düzeyindeki otoriteler veya sınır topluluklarının en başından sürece dâhil edilmesinin, hem uygulama hem yereldeki durumun (ayrıca bkz. "Koordinasyon yapılarının tesis edilmesi ve yetkilendirilmesi") anlaşılması bakımından son derece önemli olduğuna dikkat çekmektedir.²⁶ Bu yapılar, yerel düzeydeki durum hakkında bilgi toplamak, bu bilgiyi merkezi düzeye aktarmak, ulusal politikaları beslemek veya ulusal politikaları yerel düzeye uyarlamak için gerekli donanıma sahiptir. Söz konusu yapılar, gerekli desteğin sağlanması veya yaklaşımın ihtiyaçlar doğrultusunda şekillendirilmesi (örneğin, mesleki eğitim veya sertifikalandırma) için kırılğan ev sahibi toplulukları daha iyi tespit edebilmekte ve bu topluluklara daha iyi erişebilmektedirler. Yapılan görüşmeler, yerel yönetimlerin veya aktörlerin katılımı temin edilmeden, projelerin hayata geçirilmesinin bazı durumlarda çok zor olabileceğini göstermiştir. Bu kuşkusuz ülkenin siyasi yapılanmasına bağlıdır ve her ülkenin durumuna uyarlanması gerekmektedir.

²⁶ Akdeniz Entegrasyon Merkezi özellikle Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapan belediyeler arasında deneyimlerin ve iyi uygulamaların paylaşılması amacıyla Akdeniz Ev Sahibi Belediyeler Öğrenme Ağı'nı oluşturmuştur. Bu deneyimler, uygulamalar katalogu adı altında derlenmiştir. Bkz. Akdeniz Entegrasyon Merkezi 2018.

Şekil 2: Katılımcı yaklaşım: Farklı coğrafi alanlardan ve sektörlerden paydaşların katılımının sağlanması

Türkiye’de Ticaret Odalarının Katılımının Sağlanması

Türkiye’de tüm ticaret odaları için çatı kuruluş olan TOBB, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) ile birlikte “Birlikte Yaşamak ve Birlikte Çalışmak: Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Türkiye Ekonomisine Entegrasyonu” başlıklı yeni bir proje başlatmıştır. Projenin temel amacı, Suriyeli mültecilerin mesleki becerilerini sertifikalandırarak ve söz konusu becerilere ihtiyaç duyan işverenlerle eşleştirerek mültecilerin istihdam edilebilirliğini iyileştirmektir. Proje kapsamında, %65’i Suriyeli, %35’i yerel topluluktan olmak üzere 3.000 kişiye iş imkânı sağlanması amaçlanmaktadır. Proje, Türkiye’de Suriyeli nüfusun en yoğun olduğu 12 ilde uygulanmaktadır.

Proje, Suriyelilerin mevcut becerilerinden daha iyi faydalanılması amacıyla yöntemler geliştirilmesine odaklanan bir değerlendirme yaklaşımı kullanmaktadır (örneğin, arz yönlü yaklaşım). Proje öncelikli olarak Suriyelilerin becerilerini değerlendirmekte; daha sonra bu becerilere hâlihazırda işverenler tarafından ihtiyaç duyulup duyulmadığı ve Suriyelilerin bu sektörlerde istihdam edilip edilemeyeceği incelenecektir. Proje ayrıca sertifika sınavına girmesi gereken Suriyelileri ve spesifik bir becerisi olmayıp mesleki eğitim programlarına katılmak isteyenleri uygun süreçlerle yönlendirmekte ve kendileri için uygun diğer hizmetlere ulaşmalarına destek olmaktadır. Böylece proje, Türkiye’de hâlihazırda uluslararası kuruluşlar (örneğin, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve AB dâhil), STK’lar, kamu kurumları (örneğin, İŞKUR) ve özel sektör (örneğin, ticaret odaları) tarafından ve bu taraflar arasındaki ortaklıkla uygulanan çeşitli mesleki eğitim programlarına (birçoğu sertifikalandırma da yapmaktadır) erişim sağlamaktadır.

Pratikte uygulama

- Daha geniş kapsamlı politikalar/programların hayata geçirilmesinden önce belirtilen paydaş gruplarının katılımının sağlanması veya bu gruplarla istişarelerde bulunması: mülteciler, işletmeler, sivil toplum, uluslararası kuruluşlar, yerel ve bölgesel yönetimler, ulusal kuruluşlar

İşgücü piyasası değerlendirmesi yapılması

Ev sahibi ülkenin işgücü piyasasının, ulusal ve bölgesel veya yerel (belediye) düzeyde değerlendirilmesi, ev sahibi ülke, donörler ve insani yardım ve kalkınma aktörlerinin, işgücü piyasası ile ilgili çalışmalarını yönlendirmek için başvurabilecekleri önemli bir araçtır. Daha en başından mültecilere yönelik iş fırsatlarının şekillendirilmesi amacıyla işgücü piyasası değerlendirmesinin krizin başında yapılması çok daha faydalı olacaktır. Bununla birlikte, işgücü piyasası değerlendirmesi, uzayan bir zorunlu göçün ortasında yapılsa da faydalı olacaktır.

İşgücü piyasası değerlendirmesi, birden fazla seviye içerebilir ve şu hususların değerlendirilmesini amaçlayabilir:

- Sığınılan ülkede ne tür beceri ve niteliklere ihtiyaç duyulmaktadır?
- Hangi bölgede veya belediyede işgücü açığı vardır?
- Mülteciler piyasayı nasıl etkilemiştir? (örneğin, yeni tüketim eğilimleri, ihtiyaçlar vasıtasıyla)

- Mülteciler nelerde çalışmaktadır ve ne kadar sürede istihdama katılmaktadırlar?
- Çalışmalarını ve diğer faaliyetlerini kayıt altına alma potansiyeli.

Sonrasında değerlendirmeden, hem ev sahibi ülke vatandaşları hem mültecilere yönelik mesleki eğitim programlarının şekillendirilmesi amacıyla faydalanılabilir (bkz. aşağıda yer alan “Sertifikalandırma ve Eğitim Verme”) ve değerlendirme, istihdam stratejilerine yön verebilir. Eş zamanlı olarak, değerlendirme, yereldeki işletmelere, işlerini büyütmeleri ve kriz sona erip mülteciler geri döndüklerinde uzun vadede işçilere (nitelikli veya beceri sahibi) ve/veya yeni pazarlara ulaşmaları konusunda destek olacaktır. Aslında gerek Türkiye’de gerek Lübnan’da politika yapımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler, Türkiye ve Lübnan’dan Suriye’ye dönen bireyler ve Suriye vasıtasıyla, Orta Doğu’nun geri kalanına ticaret yollarının (yeniden) açılması potansiyeline dikkat çekmiştir. Bunlara ek olarak, işgücü piyasası değerlendirmesi, hükümetin istihdam fırsatlarına ilişkin politikasını da şekillendirebilir; hem Türkiye hem Lübnan’daki politika paydaşları bu hususa işaret etmektedir.

İşgücü piyasası değerlendirmesi, başarıyı etkileyen faktörlerin daha iyi anlaşılması ve destek veya yatırım tedbirlerinin ihtiyaç doğrultusunda düzenlenmesi amacıyla, göçmen ve mültecilerin sahip oldukları veya destekledikleri işletmelere (KOBİ’ler veya daha büyük ölçekli) dair bir değerlendirme de içerebilir. Böyle bir değerlendirme; ev sahibi ülke (örneğin, iş geliştirme), işletmeler ve muhtemelen mültecilerin kendi ülkeleri (kriz sonrası yeniden yapılanma ve kalkınma açısından) için faydalı olacaktır (Building Markets 2017). İşletmelerin büyümesine destek olunması açısından yasal engeller, dil engelleri, işletmelerin eğitimi, sermaye ve yatırıma ilişkin engeller gibi engellerin anlaşılması da bir o kadar önemlidir (Building Markets 2017).

Genişleyen enformel ekonomi ve/ya yüksek işsizlik oranları bağlamında, beceriler ile işleri eşleştiren ve tüm ilgili ve doğru paydaşların katılımını sağlayan bir sistem teşkil edilmesi önem arz etmektedir. Dolayısıyla, bu tür çalışmalar, mülteci nüfusun beceri setleri ve temel özelliklerine ilişkin veri toplama çalışmaları ile birleştirilmelidir (bkz. “Gelen tüm mültecilerin kayıt altına alınması ve beceri setleri ve ihtiyaçlar hakkında bilgi toplanması”).

Türkiye’de il düzeyinde yürütülen eğitim programları

Türkiye’de her ilde İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu faaliyet göstermektedir. Kurullar, valinin başkanlığında toplanmaktadır. Vali, ticaret odası, sanayi odası, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıkları İl Müdürlükleri ve üniversiteler vb. gibi ilin tüm ilgili paydaşları kurulda temsil edilmektedir. Kurulun sekretaryasını İŞKUR yürütmektedir. Kurullarda, ilin istihdamla ilgili sorunları ele alınmakta ve istihdam politikaları şekillendirilmektedir.

Otoriteler, bu kurullar vasıtasıyla, ihtiyaçlar ve konuya dair eğitim verebilecek eğitimciler temelinde, sunulabilecek eğitim programlarının bir listesini oluşturmaktadır. Programlar, kurul tarafından İŞKUR ile birlikte geliştirilmektedir. Yereldeki ticaret ve sanayi odaları, üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı (Hayatboyu Öğrenme Genel Müdürlüğü) da sürece dâhil olmaktadır. Eğitim programlarının, ildeki ihtiyaçları yansıtmak açısından faydalı olduğu ve mesleki eğitim programlarına katılmak isteyen Suriyeliler için önemli bir kaynak oluşturduğu vurgulanmıştır.

BMKP’ye göre, Türkiye’de, uluslararası paydaşların mevcut odağı olan mesleki eğitim ve beceri eğitimine ağırlık verilmesi önemlidir; bununla birlikte piyasa talebi ve hizmetme kapasitesi ve

hangi sektör, sanayi ve bölgelerde ihtiyaç doğacağı yönünde uzun vadeli bir bakış açısına da ihtiyaç vardır. Bu analiz, diğer müdahalelerin geliştirilmesine kapı aralayacaktır. Bu çalışmanın yürütülebilmesi için doğru becerilerin doğru işlerle eşleştirilmesi bakımından özel sektör ile de iş birliğine ihtiyaç vardır. Paydaş görüşmelerine göre, BMKP hâlihazırda bu tür analiz çalışması gerçekleştirmekte ve faaliyetlerini bu doğrultuda şekillendirmeyi planlamaktadır.

Pratikte uygulama

- Mültecilerin işgücü piyasasına entegrasyonuna yönelik çalışmalara bir an önce başlanabilmesi için krizin erken döneminde bir işgücü piyasası değerlendirmesi gerçekleştirilmesi.
- Değerlendirmenin; genel olarak ihtiyaç duyulan beceri ve nitelikler, bölgeye özgü ihtiyaçlar, mülteci istihdamı konusundaki mevcut eğilimler, mültecilerin belli ekonomik sektörlerde potansiyellerinin yanı sıra işgücü piyasasına kayıtlı olarak dâhil edilmeleri hususları dikkate alınarak gerçekleştirilmesi.

Mevcut hizmet sunumunun değerlendirilmesi ve mültecilere ve ev sahibi topluluklara adapte edilmesi

Ev sahibi ülkedeki kurumların, sadece kitlesel ve uzayan zorunlu göç durumlarında değil her zaman mültecilerin ve ev sahibi toplulukların veya grupların ihtiyaçlarını ve kurumların, bu gruplara hizmet götürme durumunu değerlendirmesi gerekmektedir. Paydaşlar; kurumun, mülteci ve ev sahibi topluluklara götürdüğü hizmetlere yönelik iç değerlendirme yapmasının, hem hedef gruplara (sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler olabilir) yönelik hizmet sunumunun iyileştirilmesi hem de hedef grupların ihtiyaçlarının, uluslararası donörlere aktarılması ve müdahalelerin bu doğrultuda geliştirilmesi açısından önemli olduğunu düşünmektedirler. Örneğin, hedef gruplara ulaşmada karşılaşılan engeller (dil, yapısal), ilgili birimlerin insan kaynakları kapasitesi ve mülteci nüfusa ulaşma veya nüfusu tanıma ile bağlantılı hususlar gibi kurumsal eksikliklerin bilinmesi, kurumun müdahalelerini ve uyum stratejisini iyileştirebilir. Bu değerlendirme, hem ulusal politika hem de bölgesel ve yerel politika düzeyinde gerçekleşmelidir. İç değerlendirme yapılması, kurumlara, müdahalelerini yerel veya bölgesel entegrasyon ve koruma ihtiyaçlarına daha iyi uyarlama imkânı vermektedir.

Çok disiplinli ekipler özellikle, özel ihtiyaç sahibi grupların hedeflenmesi ve tespit edilmesi ve/veya belli zorluklarla (örneğin, çocukları dilendirme, çocukların okula kaydı, farkındalık oluşturma vb.) baş edilmesi noktasında etkili olabilir. Çeşitli insan ticareti veya istismar (örneğin, cinsel istismar veya emek sömürüsü, çocukları dilendirme, çocuk işçiliği vb.) riski altında olan spesifik gruplara ulaşılması amacıyla farklı gruplar oluşturulabilir (veya farklı meselelere odaklanmak üzere grup farklı üyelerden oluşabilir). Bu ekipler sadece mültecileri değil aynı zamanda kırılgan ev sahibi nüfus da hedeflemelidir (bkz. “ev sahibi nüfusun program ve projelere dâhil edilmesi”).

Yerinden edilmiş kırılgan nüfusun ihtiyaçlarının anlaşılması, koruma ve insan hakları odaklı yaklaşımın önemli bir unsurudur. Öte yandan ihtiyaçların anlaşılması hedef nüfusa uygun hizmetlerin geliştirilmesi, ev sahibi ülkenin altyapısına aşırı yüklenme olmasının engellenmesi, tüm hedef gruplar açısından belli bir hizmet kalitesinin temin edilmesiyle birlikte çocukların eğitimi, kadınların işgücü piyasasına katılımı, dil ve kültür gibi engellerin aşılması açısından da önemli katkılar sağlamaktadır.

Devlet dışı aktörler, söz konusu hassasiyetler nedeniyle²⁷ düzensiz nüfusa hizmet götürebilecek en iyi aktörlerdir. Bununla birlikte, yardım çalışmaları ve bilgi toplama çalışmaları, çalışmaların bir adım öteye taşınması adına kamu aktörleri (örneğin, sosyal hizmetlerden sorumlu bakanlıklar) ile koordine edilmeli ve/veya paylaşılmalıdır. Böylece bakanlıklar planlarında gerekli düzenlemeleri yapabileceklerdir.

Türkiye’de Çocuk Koruma Alanında Saha Ekipleri

Türkiye’de, çocukların okula kaydının artırılması amacıyla Suriyeli mültecilere nakit transferi (Şartlı Eğitim Yardımı Programı (ŞEYP)) sağlanması tedbirine paralel olarak bir saha programı da uygulanmaktadır. Şartlı Eğitim Yardımı Programı başlangıçta, ailelere çocuklarını okula göndermeleri için destek olunması amacıyla maddi bir teşvik sağlamak üzere Türk vatandaşları için planlanmıştır. Program daha sonra ülkedeki Suriyelileri ve diğer mültecileri kapsayacak şekilde genişletilmiştir.²⁸ Programın Suriyeli nüfusu kapsayacak şekilde genişletilmiş hali, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Kızılay ve BM Çocuk Fonu işbirliği ile yürütülmektedir.

Çok disiplinli saha ekipleri, bölgesel ve yerel düzeyde, Suriyeli çocukların eğitim sistemine (mesleki eğitim programları dâhil) (tekrar) dâhil olmalarının desteklenmesi adına aileleri ziyaret etmekte ve vaka yönetimi hizmetleri sunmaktadır. Aşağıda yer alan Şekil 4, bu ekiplerce yürütülen saha ve tarama çalışmalarını özetlemektedir. 21 Haziran 2018 tarihi itibarıyla, koruma ekipleri 36.341 aileyi ziyaret etmiştir (Türk Kızılayı 2018). Muhtemel ihtiyaç sahibi çocukların tespiti (okula devamsızlığı olan ve şartlı nakit transferi askıya alınmış veya alınma riski bulunan), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nca sağlanan faydalanıcı listesi vasıtasıyla yapılmaktadır.

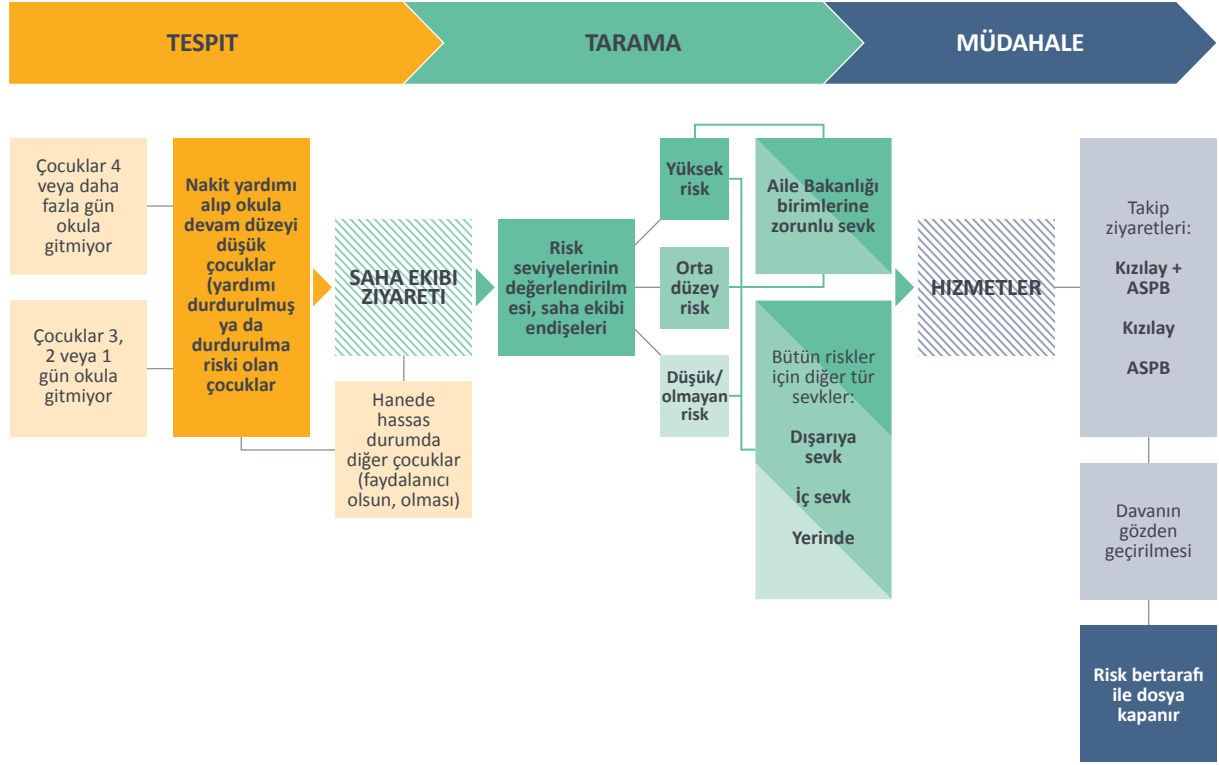
Ekipler ayrıca özel hizmetlere yönlendirme yapmak üzere, çocukların korunması ile ilgili meseleleri (örneğin, aile içi şiddet, çocuk evliliği, çocuk işçiliği) de değerlendirmekte ve tespit etmektedir. Saha ekipleri, ülkede sunulmakta olan çeşitli hizmetler ve mevcut haklar konusunda bilgi sahibidir. Ekipler anında bilgi verebileceği gibi Milli Eğitim Bakanlığı veya Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından sunulan hizmetlere veya diğer aktörlerce (örneğin, STK’lar, nüfus hizmetleri, sağlık hizmetleri vb.) sunulan hizmetlere de yönlendirme yapabilmektedir.

Benzer şekilde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, kırılgan grupları tespit etmek ve hizmetlere erişim hakkında rehberlik sağlamak için geçici barınma merkezlerine ziyaretler gerçekleştirmektedir. Bakanlıklar, ilgili vakaları, ilgili diğer bakanlıklara yönlendirmek ve önceliklendirme yapmak amacıyla koordinasyon mekanizmaları tesis etmişlerdir. Örnek vermek gerekirse, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kayıt altına alınmamış kırılgan bir Suriyeli tespit etmesi halinde, Bakanlık ile GiGM arasında, GiGM’nin söz konusu Suriyelinin kayıt altına alınmasına öncelik vermesi yönünde bir anlaşma bulunmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı’ndan, Suriyelilerin, saha faaliyetleri ve hizmet sunumu faaliyetlerinde çalışmaları için bir istisna almıştır çünkü Suriyelilerin çalışmalara dâhil edilmesi, Bakanlığın, Suriyeli nüfusa ulaşma çalışmalarının verimliliğini arttırmaktadır.

²⁷ STK’lar ve diğer devlet dışı aktörlerin, düzensiz durumdaki göçmenlere ulaşmanın yanı sıra göçmenlerin hizmetlere, bilgiye ve adalete erişimleri konusunda oynadığı rolün önemi, 2011 tarihli Avrupa Birliği Temel Haklar Gündemi dâhil birçok araştırmada vurgulanmaktadır.

²⁸ Suriyelere yönelik ŞEY Programı’nın uzatılması; AB Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Genel Müdürlüğü, ABD Nüfus, Mülteciler ve Göç Dairesi ve Norveç Hükümeti tarafından finanse edilmektedir.

Şekil 3: Çok disiplinli ŞEYP ekibi ve tarama çalışmaları

Kaynak: Kızılay. 21 Haziran 2018. Sosyal Sosyal Güvenlik Ağı (ESSN) Programı toplantısında yapılan "Şartlı Eğitim Yardımı Programı kapsamında mültecilere ilişkin son durum" başlıklı sunum. Ankara, Türkiye.

Pratikte Uygulama

- Hizmet sunumunun hangi açılardan iyileştirilebileceğini tespit etmek adına hizmetin faydalanıcılarına yönelik bir "memnuniyet anketi" gerçekleştirilmesi
- Belli sayıda il ve belediye tespit ederek bir ihtiyaç değerlendirme analizi gerçekleştirilmesi.
- Hedef grup üyelerinin hizmetlere erişiminin artırılması için spesifik bir yardım programı ve yönlendirme mekanizması geliştirilmesi.

Sürecin en başından itibaren geniş kapsamlı ve çok yıllık finansman seçeneğinin değerlendirilmesi

İnsani kriz karşısında yardıma dayanan geleneksel kısa vadeli yaklaşım, "getirisi" çok sınırlı olan büyük bir parasal "yatırım" anlamına gelmektedir. Bununla birlikte daha en baştan uzun vadeli bir yaklaşım benimsenmesi, insani yardım aktörlerinin, ülkeye kalkınma yaklaşımını getirmesine imkân verebilir. Kriz uzayana kadar beklemek, yılların ve yardımın büyük kısmının kısa vadeli yaklaşım için kullanılması anlamına gelmektedir. Hâlbuki daha en başından itibaren kalkınma yaklaşımı kullanılsa bir süre sonra yapılan yatırımların getirileri görülmeye başlanacaktır. Mülteci programlarına yönelik mevcut kısa vadeli (muhtemelen insani yardım odaklı) fonları mali uygulanabilirliği ve sürdürülebilirliği, uzun vadeli ihtiyaçlar

düşünülmüş gözden geçirilmeli ve revize edilmelidir. Bu, kalkınma-odaklı fonların, göç hareketinin ilk haftasında veya ayında uygulanmaya başlaması anlamı taşımamaktadır; kalkınma yaklaşımları, ulusal ortam ve koşulların izni verdiği ölçüde olabildiğince erken kullanılmaya başlanmalıdır.

Bu bağlamda, çalışma kapsamında görüşülen ve fikir ve önerileri alınan uluslararası kuruluşlar ve STK'lar, güçlü bir şekilde çok yıllık fonlama ve raporlama²⁹ gerekliliği ve donör katkı paylarının azaltılması gerekliliği üzerinde durmuştur çünkü bu, kalkınma yaklaşımının, insani yardım çalışmalarına dâhil edilmesinin önünü açacaktır. Donörler, insani yardım projesi şeklinde tasarlanmış projelerin bütçelerini kullanarak ve raporlama gerekliliklerine uyarak, kalkınma veya dayanıklılık odaklı bir proje geliştirme ve uygulamanın ne kadar zor olduğunun farkına varmalıdır (örneğin, 1-2 yıllık projelere karşı 3-4 yıllık sonuçlar). Son olarak, ev sahibi ülkelerden paydaşlar, bu tür fon ve programların, özellikle “donör yorgunluğu”na rağmen, devam etmesi gerektiğine dikkat çekmektedir.

Aynı zamanda, kriz konusunda harekete geçen insani yardım aktörleri ve kalkınma aktörlerinin bütçe döngüleri, planlama yöntemleri ve planlama hızlarındaki farklılıklar, tasarım sürecinde dikkate alınmalıdır. Farklı aktörler farklı bakış açıları ve yöntemlere başvurdukları için bu çok kolay olmayabilir. Bu nedenle, uzun vadeli fonlama çalışmalarında, karşılıklı sorumluluklar, planlama döngüleri ve yöntemleri, daha programın tasarım sürecinde açıklığa kavuşturulmalıdır. Bu, raporlama süreçlerine de ışık tutacaktır (bkz. “Uygunluk - hesap verebilirlik dengesinin sağlanması”).

Suriye Krizi Karşısında AB Bölgesel Güven Fonu

AB Bölgesel Güven Fonu örneğinde olduğu gibi, kalkınma-zorunlu göç yaklaşımına dayanan fonlamanın kolaylaştırılması yönünde bazı adımlar atılmış durumdadır. 2014 yılında oluşturulan Güven Fonu, Mısır, Irak, Ürdün, Lübnan, Türkiye ve Batı Balkanlardaki Suriyeli mültecilere ve ev sahibi topluluklara destek olmayı amaçlamaktadır. Güven Fonu, aşağıda belirtilen iki temel önceliğe odaklanan program ve projeleri desteklemek suretiyle insani yardım ve uzun vadeli kalkınma arasında bir köprü oluşturmayı amaçlamaktadır:

1. “No Lost Generation (Nesiller Kaybolmasın) girişimi doğrultusunda çocuklar ve gençler için eğitim, koruma ve katılım fırsatlarının geliştirilmesi”
2. “Geçim kaynakları ve sosyal uyuma yatırım yaparak ve hem mülteciler hem ev sahibi topluluklara fayda sağlayacak işlere ve eğitimlere erişimi kolaylaştırmalarını destekleyerek mültecilere ev sahipliği yapan ülkeler üzerindeki baskıyı hafifletmek” (EC DG NEAR 2018).

Güven Fonu bütçesi, AB Üye Devletleri ve Türkiye'nin katkıları ile şu anda 1,5 milyar Avroya ulaşmıştır (EC DG NEAR 2018). Güven Fonu hâlihazırda bölgedeki mültecilere ve topluluklara, eğitim ve çocukların korunması, eğitim ve yükseköğretim, sağlık hizmetleri, su ve atık altyapısına erişim ve dayanıklılık ve sosyal içerme alanlarında 1,4 milyon Avro tahsis etmiştir (EC DG NEAR 2018). Bu fon, spesifik ülkeler için (Arka Plan kısmında ele alınan) Ortak İnsani Gelişim Çerçeveleri bağlamında hayata geçirilmektedir. Ürdün, Lübnan (2015, güncelleme 2018) ve Irak (2018) için Ortak İnsani Gelişim Çerçeveleri geliştirilmiş durumdadır.

²⁹ Dünya İnsani Zirvesi'nin “İnsani yardım alanında işbirliği temelinde çok yıllık planlama ve finansmanın artırılmasını” da içeren “Büyük Pazarlık Hedefleri” ile uyumludur.

Lübnan'da Güven Fonu kapsamında, ülkedeki kırılgan Suriyelilere, Çok Amaçlı Nakdi Yardım ve Lübnanlılara, Ulusal Yoksullukla Mücadele Programı vasıtasıyla sosyal yardım sağlanması için 52 milyon Avro tahsis edilmiştir. Her iki program da hala devam etmektedir. Lübnan Sosyal İşler Bakanlığı tarafından yürütülen program, beş yaş altı çocukları, doğurganlık çağındaki kadınları, yaşlıları, engelli bireyleri, zihinsel sağlık sorunları olan bireyleri hedeflemektedir (Lübnan Hükümeti ve BM 2014; AK 2018a).

Dünya Bankası'nın mültecilere ev sahipliği yapan ülkelere yönelik fonları

Dünya Bankası'nın yaklaşımı; gerek mültecilere ev sahipliği yapan ülkelere yönelik desteğinin kapsamı ve derinliği, gerek mülteci krizi bağlamında çok yıllık finansman sağlama ve mülteciler konusunda politika diyalogundaki rolü nedeniyle "oyun değiştirici" olarak tanımlanmaktadır (Charles ve ark. 2018). Dünya Bankası, BM ve İslami Kalkınma Bankası ile birlikte 2016 yılında, mültecilere ev sahipliği yapan orta gelirli ülkelere kalkınma desteği (kalkınma kredisi) sağlamak üzere Küresel Kalkınma Finansmanı Aracı'nı (Global Concessional Financing Facility 2018a) uygulamaya koymuştur. Araç, Ürdün ve Lübnan'daki Suriyeli mültecilerin ve ev sahibi toplulukların, başta sürdürülebilir altyapı, iş geliştirme, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler alanlarında desteklenmesini amaçlayan kalkınma projelerine odaklanmaktadır. 2018 yılı itibarıyla bir milyar Amerikan doları değerinde proje desteklenmiş ve 200 milyon Amerikan dolarlık fon onaylanmıştır (Global Concessional Financing Facility 2018b). Bunlara ek olarak, Banka, Uluslararası Kalkınma Kurumu fonlarına "IDA18" iki milyar Amerikan doları (tarihindeki en yüksek rakam) tahsis etmeye karar vermiştir. Bu fonlar, mültecilere ev sahipliği yapan düşük gelirli ülkelerdeki kalkınma projelerinin finanse edilmesi amacıyla kullanılacaktır (World Bank 2018b).

Pratikte Uygulama

- Donörler: Önceki çalışma başarılarından yararlanması ve bunların, yapılacak başka çalışmalarda basamak olarak kullanması amacıyla, projelerin uzayabilmesi veya takip eden programlama aşamalarının (fonlama dilimlerine bağlıdır) kolaylaştırılması.
- Donörler: Fonların, yıllık veya aşamalara bağlı dilimlere ayrılacak şekilde uzun vadeli olmasına olanak verecek programlar geliştirilmesi.

Birden fazla ülkenin dâhil olduğu yaklaşımların değerlendirilmesi

Göç ve mülteci politikaları özünde ulusal politikalar olsalar da, çok ülkeli bir kalkınma yaklaşımı; başta bölgedeki ülkeler olmak üzere, çeşitli ülkelerin sağladığı katma değerden faydalanmak suretiyle, ortak insani yardım ve kalkınma fon ve yaklaşımlarının etkisini genişletebilir. Bölgede yer alan ve tek bir tedarik zinciri içinde farklı kapasite ve kaynaklara sahip birkaç ülkenin çalışmalara katılımının sağlanması, bölge için ve farklı beceri setleri için mülteci dayanıklılık yaklaşımının hayata geçirilmesine vesile olabilir. Özellikle daha küçük, düşük-orta gelirli ülkelerde, bölgesel üretim veya ticaret yaklaşımının uygulanması faydalı olabilir. Hâlihazırda, BMKP'nin, Orta Doğu ve Batı Balkanlar Bölgesi için böyle bir yaklaşım

geliştirme çalışmaları devam etmektedir; bu yaklaşım ile, çeşitli ülkelerin kalkınma potansiyelinin maksimize edilmesi amaçlanmaktadır. BMKP CRRF de, bölgesel yaklaşımın uygulanmasını öngörmekte ve hâlihazırda Afrika Boynuzu Bölgesi'nde söz konusu yaklaşıma dair pilot çalışmalar gerçekleştirilmektedir (BMMYK 2018b). AB Bölgesel Güven Fonu da benzer bir yaklaşım takip etmektedir (bkz. önceki bölüm).

Pratikte Uygulama

- Donörler ve uygulama ortakları: Sadece ülkelerin ihtiyaçlarını değil, sağlanacak katma değeri ve etkiyi de dikkate alarak birden fazla ülkeyi içeren programlar geliştirilmesi.
- İkili veya çok taraflı anlaşmalar, mutabakatlar veya benzer araçlardan alınan dersler temelinde ülkelerin, kalkınma-zorunlu göç bağlamında nasıl iş birliği yapabileceğini tartışmak için bölgesel forumlardan faydalanılması.
- Programların koordine edilmesi, sinerji oluşturulması ve iyi uygulamalar ve alınan derslerin paylaşılması için ikili ve çok taraflı çerçeveler oluşturulması veya var olanlara katılımın sağlanması.

Uygunluk - hesap verebilirlik dengesinin sağlanması

Uygulama ortakları; karmaşık ve seri hareket edilmesi, farklı fonların gerekliliklerine uyulması gereken bir ortamda faaliyet göstermenin zorluğuna dikkat çekmektedir. Böyle bir ortamda raporlamanın uyumlaştırılması ve sadeleştirilmesi, daha acil ihtiyaçlar düşünülerek mevcut kaynaklar üzerinde de olumlu bir etki yaratacaktır. Fon mekanizmalarının çeşitliliği düşünüldüğünde, özellikle uzayan mülteci krizleri durumunda, uygulama ortakları, her bir donörün geliştirdiği ve birbiri ile tam anlamıyla uyumlu olmayan gerekliliklere cevap vermek durumundadır. Bu, uygulama ortakları için ek bir külfet oluşturmaktadır (BMMYK Kurumlararası Koordinasyon Lübnan 2017). Bunlara ek olarak, “sürecin en başından itibaren geniş kapsamlı ve çok yıllık finansman seçeneğinin değerlendirilmesi” başlığı altında belirtildiği üzere, insani yardım ve kalkınma aktörleri, çok farklı planlama araçları ve yöntemleri kullanmaktadır. Bu nedenle, kalkınma-zorunlu göçe yönelik fonlar, başarı ve ilerleme ölçümlerinin karşılıklı olarak anlaşılmasını kolaylaştırmalıdır. Fonlamada bir miktar “fire” olabileceğinin kabul edilmesi, bunun kimi zaman uygulama ortaklarının daha verimli çalışmasına imkân verebileceğinin kabul edilmesi, insan yardım-kalkınma programlarının uygulanmasını destekleyebilecektir.

Dünya İnsani Zirvesi'nin insani yardım çalışmalarının kolaylaştırılmasına yönelik çağırısı

2017 LCRP Yıllık Raporu, Dünya İnsani Zirvesi'nin “Büyük Pazarlık” hedefleri olarak adlandırılan temel taahhütlerini net şekilde vurgulamaktadır. Büyük Pazarlık hedefleri, STK'lar, BM kuruluşları ve Avustralya, Kanada, AK ve birçok AB Üye Devleti, Japonya, Amerika Birleşik Devletleri dâhil donörler tarafından imzalanmıştır. Büyük Pazarlık kapsamında belirlenmiş dokuzuncu hedef, “Raporlama gerekliliklerinin uyumlaştırılması ve basitleştirilmesidir” (Agenda for Humanity 2018b).

LCRP raporunda belirtildiği üzere, bu hedefe henüz ulaşılamamıştır: “LCRP izleme ve Değerlendirme çerçevesi ve raporlama takviminin oluşturulması ile; her sektörün mantıksal çerçevesinin, diğerlerini tamamlayıcı nitelikte olması ve tüm göstergelerin, dört genel stratejik hedef, etki

beyanları, sektör düzeyinde çıktılardan hareketle sonuçlar zinciri ile bağlantısının sağlanması için çaba gösterilmiştir. Bununla birlikte, ortakların; donörlere karşı raporlama gerekliliklerini ve BM durumunda, çoğu zaman benzer olmakla birlikte tamamen uyumlu göstergeler içermeyen BM Stratejik Çerçevesi'nde belirtilen raporlama gerekliliklerini yerine getirmesi gerekmektedir. Bu, ortaklar için ciddi bir külfet oluşturmaktadır (BMMYK Kurumlararası Koordinasyon Lübnan 2017).

2018 yılında "Büyük Pazarlık" konusunda kaydedilen ilerlemenin değerlendirilmesi amacıyla bağımsız bir rapor yayımlanmıştır (Metcalf-Hough ve ark. 2018). Rapor, "donörlerin ihtiyaçlarını karşılayan ve alandaki yardım kuruluşlarının üzerindeki raporlama külfetini hafifleten ortak bir raporlama çerçevesi" oluşturulması konusunda bir miktar ilerleme kaydedildiğini göstermektedir (Metcalf-Hough ve ark. 2018). Bu şablon, hâlihazırda, yedi donör, yedi BM kuruluşu ve 17 uluslararası STK tarafından 2019 ortasına kadar Irak, Myanmar ve Somali'de test edilmektedir. Şablon, 2019 ortasından sonra gözden geçirilecek ve muhtemelen daha yaygın şekilde kullanılmaya başlanacaktır (Metcalf-Hough ve ark. 2018).

Pratikte Uygulama

- Programlar uygulanırken sonuç-odaklı bir yaklaşım takip edilmesi ve mümkün olduğunca esnek olunması.
- Tüm tarafların ihtiyaçlarını karşılayan ve raporlama yükünü azaltan ortak bir raporlama şablonu oluşturularak ve uygulayarak donörler ve uygulama ortakları için mali raporlamanın kolaylaştırılması.
- Pilot çalışma doğrultusunda gözden geçirilip revize edildikten sonra Büyük Pazarlık hedefleri kapsamında oluşturulmuş şablonu kullanma alternatifinin değerlendirilmesi.

İhtiyaçların aktarılması, farkındalık oluşturulması, müdahalenin koordine edilmesi

İhtiyaçların aktarılması, farkındalık oluşturulması, müdahalenin koordine edilmesi

Liderlik tesis edilmesi

Çok sayıda uluslararası oyuncunun dâhil olduğu ve ev sahibi ülkeler ile ev sahibi ülkelerdeki mültecilere destek olmak istediği çok paydaşlı bir ortamda, ev sahibi ülkelerin, uluslararası topluluk ile iletişim ve çalışma konusunda ortak bir yaklaşım geliştirmesi gerekmektedir. Aksi takdirde hem donörler hem uluslararası kuruluşlar; ev sahibi ülkelerin ihtiyaçları doğrultusunda kalkınma-zorunlu göç yaklaşımının uygulanması amacıyla kimi, ne zaman dâhil edeceklerini anlamakta zorluk yaşayacaklardır. Yapılan görüşmeler, politika konusunda merkezi ve Bakanlık düzeyinden rehberlik sağlanmasının ve uluslararası düzeyin katılımın sağlanmasının yaratacağı katma değere dikkat çekmektedir. Ev sahibi ülkeler açısından uzayan bir mülteci krizi durumunda merkezi düzeyden bir kuruluş, koordinasyonun (sonraki politika alternatifinde açıklanmaktadır) yanı sıra iletişim konusunda liderliği ele almalıdır; donörler ve uygulama ortakları ile iletişim kurularak, bu kuruluşların faaliyetlerini, ulusal önceliklerin yanında siyasi anlaşmalar ve müzakereler doğrultusunda yürütmeleri sağlanmalıdır. Bu, ülkenin, dış güçler karşısında daha güçlü bir duruş sergilemesine imkân verecektir. Merkezi düzeyde rehberlik; fon ihtiyaçları, insani yardım müdahaleleri ve kalkınma odaklı yaklaşımlar karşısında bir duruş belirleme (kamu kurumları ve yönetimin geri bildirimini temelinde ve ulusal acil eylem ve kalkınma planları doğrultusunda) anlamına gelmektedir. Bu duruş, ilişkileri yürüten kurumdan bağımsız olarak, tek ses şeklinde aktarılmalıdır. Ülkelerin daha geniş kapsamlı yaklaşım ya da çerçeveleri oluşturma veya bunları yönlendirmede merkezi bir rol alabilmesini de sağlayacak şekilde ülke önceliklerini Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Dünya İnsani Zirvesi, Küresel Mülteci Mutabakatı istişareleri ve bölgesel istişare süreçleri gibi bölgesel ve uluslararası seviyelerle ilişkilendirmeleri önem kazanmaktadır.³⁰ Bu tür bir rehberlik uluslararası kuruluşlara ve donörlere, ulusal çerçeve ve yaklaşıma daha iyi uyum sağlama imkânı da sağlamaktadır.

Pratikte Uygulama

- İlgili tüm otorite ve paydaşlardan, mevcut görüş, ihtiyaç ve karşılaşılan zorluklar hakkında bilgi toplanmasından ve bunların ortak bir duruş şeklinde derlenmesinden sorumlu spesifik bir irtibat noktası belirlenmesi.
- Kamuoyu, donörler ve uluslararası topluluğa karşı ortak bir duruş sergilenmesine ve soru ve taleplere tutarlı ve uyumlu şekilde yanıt verilmesine imkân veren bir iletişim stratejisi geliştirilmesi.

Koordinasyon yapılarının tesis edilmesi ve güçlendirilmesi

Politika yapımcılar ve uluslararası kuruluşlar (hem uygulayıcı kuruluşlar hem donörler) bir yandan ihtiyaçları değerlendirmek ve sorumlulukları tespit etmek diğer yandan tekrarların ve uygulamadaki eksikliklerin önüne geçmek için bir koordinasyon mekanizması oluşturulmasının önemine dikkat çekmektedir. Uzun vadeli entegrasyon süreçleri düşünüldüğünde, yürütülecek tüm çalışmalar, çeşitli tarafların, yani, bakanlıklar, uluslararası ve yerel STK'lar, uluslararası kuruluşlar ve BM kuruluşları,

³⁰ Bölgesel göç diyaloglarının göç politikasının geliştirilmesi konusunda önemli bir itici güç görevi görmesi ve özellikle göç ve kalkınma konularında bu diyalogların hangi alanlarda geliştirilebileceğine ilişkin bir analiz için bkz. Perchinig ve Noack 2016.

donörler, mülteci topluluklar, özel sektör ve bölgesel ve yerel otoritelerin sorumlulukları ile örtüşmekte ve etkileşmektedir. Dolayısıyla, sorumlulukların ve görevlerin açıklığa kavuşturulması ve uygulanan eylemlerin planlanması, en iyi hem dikey (örneğin, yerel, bölgesel ve merkezi düzeyler) hem de yatay perspektifle (örneğin, paydaş türleri) ile yapılmaktadır.

Kurumlarda ve ülke genelinde, karar alma ve çalışma düzeyinde göç ve/veya zorunlu göç meselelerinin ele alınması ile görevli bir birim ve irtibat noktası oluşturulması ve bunlar arasında kurumsal (bireysel yerine) düzeyde düzenli çalışma ilişkileri ve koordinasyon geliştirilmesi, çalışmaların koordine edilmesi ve daha verimli olmasının sağlanması bakımından önemlidir. Bu yaklaşım sayesinde, tüm paydaşlar diğerlerinin ne yaptığından haberdar olacak, dolayısıyla mükerrer çalışmaların önüne geçilecek, tamamlayıcı nitelikteki çalışmaların önü açılacak; paydaşlar, uygulama için STK'lar ve uluslararası kuruluşlar ile daha etkili çalışabilecek ve sürece en baştan dâhil oldukları için daha istekli olacaklardır (örneğin, "ortaklık payı").

Bir kriz müdahale planı bağlamında, ele alınan sektörlerle ilgili olarak (örneğin, su, geçim kaynakları, eğitim vb.) ikinci düzey koordinasyon grupları, hizmetlerde mükerrer uygulamaların veya eksikliklerin önüne geçmek için doğrudan koordinasyon sağlayabilir ve belli bir sektörde gerçekleşen tüm çalışmalar hakkında kapsamlı bir değerlendirme ortaya koyabilir. Bu gruplar daha sonra ulusal kriz müdahale planının genel yaklaşımına dair geri bildirim de sağlayabilir.

Donörleri ve Ev Sahibi Ülkeleri Koordine Etme

Türkiye, izlenen yaklaşımın ülke içinde koordine edilmesine yardımcı olan ve göç politikası konusundaki iletişimi iyileştiren birçok göç ve mülteci politikası kurulu oluşturmuştur. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında ihdas edilen Göç Politikaları Kurulu'na, İçişleri Bakanlığı başkanlık etmektedir. Kurul, ilgili bakanlıkların (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, AB Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı) temsilcilerinden oluşmaktadır. Çeşitli alanlardan paydaşları bir araya getiren Kurul, kamu hizmetleri alanında Suriye mülteci krizine yönelik çabaları koordine etmektedir. Bu bağlamda Kurul, her bir paydaşın sorumlulukların belirleyerek görev paylaşımı yapmak ve paydaşların, Suriyeli mülteci krizi karşısında yapılacak çalışmalara uygun şekilde dâhil olmasını sağlamak üzere faaliyetler yürütmektedir.

Mevcut Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle kaldırılan Göç Politikaları Kurulu, 2018 Eylül ayında Göç Kurulu ismiyle yeniden yapılandırılmıştır. Kurula hala İçişleri Bakanlığı başkanlık etmekte ve kurul, İçişleri Bakanlığınca belirlenecek bakanlık ve kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır. Göç Kurulu; Türkiye'nin yabancılarla ilgili göç stratejilerini belirlemek, koordinasyonunu ve uygulanmasını takip etmekle görevlidir.

Ürdün'de, Ürdün Suriye Krizine Müdahale Platformu³¹ (JRPSC) vasıtasıyla Ürdün Hükümeti gözetiminde (Planlama ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı liderliğinde) Ürdün Müdahale Planı (JRP) hazırlanmıştır. JRPSC, ülkede, JRP kapsamında Suriyeli mülteci krizine yönelik insani yardım ve kalkınma çalışmalarının koordine edilmesi amacıyla Ürdün Hükümeti, donörler,

³¹ Mevcut ve önceki Ürdün Müdahale Platformlarının yanı sıra, Ürdün Suriye Krize Müdahale Platformu hakkında detaylı bilgi için bkz. JRPSC 2018.

BM kuruluşları ve STK'lar arasında koordinasyonun sağlanması adına faaliyet gösteren bir platformdur. Koordinasyonun daha iyi sağlanması amacıyla JRPSC, online bir bilgi yönetim sistemi kullanmaktadır. Bu sistem aracılığıyla, JRP kapsamında ele alınan çeşitli sektörlerde yürütülen tüm projelere ve fon kaynaklarına ilişkin bilgiler toplanmaktadır; tüm uygulama ortaklarının, proje bilgilerini sisteme girmesi gerekmektedir. Sistem, hükümetin, JRP ile ilgili tüm projelerin takibi için kullandığı tek sistemdir. Son olarak, JRPSC, JRP kapsamında ele alınan çeşitli sektörlerde (eğitim, enerji, çevre, gıda güvenliği, barınma, sosyal koruma, sağlık, adalet, geçim kaynakları, belediye hizmetleri, ulaştırma, WASH (su, sanitasyon ve hijyen)) dair teknik düzeyde görüşmeler gerçekleştirmek ve politika önerileri desteği sunmak üzere 12 Görev Gücü oluşturmuştur.

Pratikte Uygulama

- Mülteci krizi müdahale çalışmalarına dâhil olan ilgili tüm paydaşların katılımı ile geniş bir koordinasyon platformu oluşturulması. Paydaşlar; kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve hükümet dışı aktörleri içermektedir.
- Tüm bakanlıklar bünyesinde; mültecilerin korunması, entegrasyon ve kalkınma alanlarından sorumlu olan, çalışma usulleri ve aralarındaki raporlama akışları belirlenmiş irtibat noktaları oluşturulması.
- Mükerrer ve eksik uygulamaların önüne geçmek adına işbirliği platformunu a) deneyimlerin ve alınan derslerin paylaşılmasına ve b) tüm program ve girişimlerin derlenmesine ve listelenmesine imkân verecek şekilde oluşturulması.

Farkındalık oluşturulması ve savunuculuk

Farkındalık oluşturulması ve mülteci topluluk ve mülteci topluluğun ev sahibi ülke üzerindeki (olumlu ve olumsuz) etkileri hakkındaki yanlış bilgilere cevap verilmesi, sosyal uyumun sağlanması ve geliştirilmesi açısından önemlidir. Mülteci krizi bağlamında hayata geçirilen insan yardım ve kalkınma müdahaleleri düşünüldüğünde, mültecilere kalkınma odaklı destek sağlanmasının katma değeri ve muhtemel faydaları hakkında ev sahibi topluluğa bilgi verilmesi ve yanlış bilgilerin düzeltilmesi gerekmektedir. Stratejik farkındalık ve iletişim kampanyaları, medya eğitimi ve topluluğa yönelik ortak etkinliklerin yanı sıra güvenilir yerel aktörlerin, söz konusu tedbirlerin geliştirilmesi ve uygulanmasına dâhil edilmesi, ev sahibi ülkelerin, sosyal uyumu geliştirmek için başvurabileceği birkaç yöntemden sadece birkaçıdır.

Bu tür platformlar, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarına, savunuculuk konusunda işbirliği yapma, koruma odaklı ortaklar ile kalkınma odaklı ortakları buluşturma fırsatı sunabilir. Savunuculuk alanında işbirliği yapılması, çalışmaları, bireysel çalışmalara kıyasla daha ileriye taşıyacaktır; örneğin, çalışma hakkı alanında; mülteciler için yatırım ve girişimcilik elverişli bir ortam oluşturulması veya çalışma hakkının teminat alınmasına yönelik ortak savunuculuk yapılabilir. Kalkınma ortaklarının, koruma odaklı ortaklar ile güçlerini birleştirmesi, her iki tarafın da hedeflerinin daha fazla duyurulmasını sağlayabilir. Bu nedenle de teşvik edilmelidir.

Türkiye’de medya eğitimi

Türk bir STK olan SDGM, İngiliz Büyükelçiliğinin desteği ile, yerel medya ve basın için göç ve mülteciler hakkında haber yapma ile ilgili bir farkındalık oluşturma programı uygulamıştır. 5 tur halinde düzenlenen iki günlük seminerlerde 600’den fazla medya çalışanına eğitim verilmiştir. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, BMMYK ve UNICEF’ten uzmanlar, basında, Türkiye’deki mülteciler hakkında kullanılan dil konusunda dikkatli olma ihtiyacı ve sosyal uyum ve sosyal içermenin muhtemel etkisi konusunda bilgi vermiştir.

Qudra: güç, yeterlilik, dayanıklılık³²

AB Bölgesel Güven Fonu ve Almanya Hükümeti tarafından finanse edilen ve Ürdün, Lübnan ve Türkiye’de yürütülen “Suriye ve Irak Krizine Cevap Olarak Suriyeli Mülteciler, IDP’ler ve Ev Sahibi Topluluklarda Dayanıklılık” Projesi, sosyal içirme ile ilgili spesifik bir modül içermektedir (QUDRA 2018b). Bu modül, her ülkede farklı alanlara odaklanmaktadır. Ürdün’de, Ürdünlü ve Suriyeli çalışanların hakları ve işyerindeki sorumlulukları hakkında doğru ve güvenilir bilgi verilmesi amacıyla bilgilendirme kampanyaları (televizyon ve sosyal medyada kullanılacak videolar) geliştirilmiştir (QUDRA 2018a). Proje, Türkiye’de, ülkede yaşayan tüm bireylere (Türk ve Suriyeli) hem bilgi hem hizmet (örneğin, yaygın eğitim, spor, kültür, psikososyal danışmanlık, beceri eğitimi vb.) sunulması için çoklu hizmet merkezleri ve gezici yardım birimleri oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu merkezlerde yürütülen kültürlerarası etkinlikler, özellikle Suriyeli ve Türk genç, çocuk ve kadınların dâhil edilmesine yoğunlaşmaktadır (QUDRA 2018c).

Pratikte Uygulama

- Kamuoyuna bilgi vermek ve yerel toplulukların endişelerini gidermek için koruma ve kalkınma programları konusunda farkındalık ve savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirilmesi.
- Yerel gazeteciler için mülteciler ve göçmenler hakkında haber yaparken kullanılacak terminoloji ve hassasiyetler hakkında medya eğitimleri düzenlenmesi.
- İki dilli programlar vasıtasıyla halka yönelik etkinlikleri mültecileri içerecek şekilde uyarlanması ve/veya katılımlarını sağlamak üzere mülteci topluluklara ulaşılması.

Ev sahibi ülkenin insanlık adına yürüttüğü çalışmaların takdir edilmesi

En fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkeler, insanlık adına çalışmaktadır ve gelişmekte olan bölgelerdeki ülkeler, dünya genelinde sorumluluğun büyük bir kısmını omuzlamaktadır (BMMYK 2018k). Bu nedenle, uluslararası camianın (donörler, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum) gerek mali gerek siyasi ve

³² AB Bölgesel Fonu kapsamında finanse edilen “Suriye ve Irak Krizlerine Yanıt Olarak Suriyeli Mültecilerin, Yerinden Edilmiş Kişilerin ve Ev Sahibi Toplulukların Dayanıklılıklarının Güçlendirilmesi” Projesi çerçevesinde kullanılan Arapça (anlamı da) kelimedir.

retorik olarak, bu durumu takdir etmesi ve zorunlu göçün yaşandığı bölgelerdeki ev sahibi ülkelerin iyi uygulamalarını, uluslararası düzeyde görünür kılması gerekmektedir. Türkiye ve Lübnan'da uluslararası kuruluşlar ve politika yapıcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde bu konuya dikkat çekilmiştir. Politika yapıcılar zaman zaman, ellerindeki sınırlı kaynaklara rağmen geliştirdikleri çalışmalar ile uluslararası camianın çalışmalarını kıyaslamıştır.

Pratikte Uygulama

- Donörler: Ev sahibi ülkelerin çabalarının politik olarak takdir edilmesini ve en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerin fon ihtiyaçlarının karşılanmasının sağlanması.
- Ev sahipliği yapılan mülteci sayısı artıp durum yönetilebilir olmaktan çıkmadan önce ulusal düzeyde işlem süreçlerini hızlandırarak ve yerleştirme kotalarını arttırarak yerleştirme ihtiyaçlarına dünya genelinde cevap verilmesi.

Kalkınma bakış açısının hizmet sunumuna dâhil edilmesi

İlgili politikaların, hizmet sunumunu ve kalkınma planlamasını arttıracak şekilde adapte edilmesi

Krizle müdahale bağlamında, ev sahibi ülkeler, stratejilerini ve politikalarını, hem ulusal hem bölgesel düzeyde kitlesel ve zorunlu göç ile bağlantılı ihtiyaçlar ve müdahaleler planlanacak şekilde gözden geçirmeli veya uygulamalıdır. Politikalar, yeni duruma göre yeniden uyarlanmalıdır. Söz konusu yeni durum, bir yandan özellikle ulusal altyapı, hizmetler ve kaynaklar üzerindeki yükün ve koruma ihtiyaçları bağlamında sorumlulukların artması anlamına gelirken, diğer yandan ülkenin kalkınması için belli fırsatlar da getirmektedir. Bu kapsamda özellikle acil durum planları, ulusal (ve bölgesel) kalkınma planları, göç ve mülteci politikaları ve varsa sektöre özel planlar (örneğin, eğitim, sağlık, enerji vb.) gözden geçirilmelidir. BM kuruluşları açısından, ulusal kalkınma öncelikleri ve 2030 Gündemi temelinde BM'nin ülke bazında müdahalelerini şekillendiren temel orta vadeli çerçeve olan BM Kalkınma Yardımı Çerçevesi de değerlendirilmelidir (UNDG 2018). Muhtemelen mülteci hareketlerinden önce geliştirildikleri ve o zamandan bu yana durum değiştiği için bu politikaların yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Uzayan krizlerde, krizle bağlantılı insani ihtiyaçlar ve kalkınma ihtiyaçlarını içeren spesifik bir plan, gerek planlama gerek ilgili sektörler için fon oluşturulması (ulusal paydaşlar, donörler ve uygulama ortakları açısından) bakımından faydalı olabilir (bkz. Lübnan ve Ürdün Kriz Müdahale Planı kutucuğu)- bkz. Şekil 3 (Coğrafi alan ve sektöre göre katılımcı yaklaşım).

Acil durum planlarının, mültecilerin bölgesel dağılımına göre güncellemeleri ve tahliye planları gibi spesifik müdahalelere hala ihtiyaç olup olmadığının değerlendirilmesi gerekebilir.³³ Acil durum planları, sadece acil duruma yönelik müdahaleler değil krize hazırlık planları ve kriz sonrası müdahaleleri de içermelidir. Böylece kitlesel hareketin orta ve uzun vadeli etkilerine karşı hazırlıklı olunacaktır.³⁴ Ülkelerin acil müdahale planları, ulusal yaklaşım ve spesifik ihtiyaçlar temelinde, uygulama özelliklerini (geçici, birkaç farklı veya orantısız³⁵) ve müdahale alanını (teknik, coğrafi ve zamana yayarak da belirleyecektir).

Göçmen ve mülteci politikaları ve bunları uygulama stratejisi söz konusu olduğunda, ülkeye gelenlerin sayısı nedeniyle göç ve korumaya yönelik yapılar (kamu idaresi, altyapı, hizmetler) aşırı yüke maruz kalabilir. Özellikle koruma sağlanması ve korumanın sürdürülmesi bağlamında, alternatif stratejilere ihtiyaç duyulabilir. Göç alanında çalışan yapılar üzerindeki baskının azaltılması adına, belgelere erişimin kolaylaştırılması veya belge yenileme sürelerinin uzatılmasına yönelik stratejiler gerekebilir.

Ulusal kalkınma planları, doğaları gereği, daha uzun vadelidir (5 veya 10 yıllık planlar). Bu nedenle, son gelişmelerin etkileri geniş olsa da bu gelişmelerin raporlara yansıtılması süreci karmaşıktır; örneğin,

³³ Örneğin, 2006 yılında İsrail'in Lübnan'ı bombalamasının özellikle ev hizmetlerinde çalışan göçmenler üzerindeki uzun süreli etkileri hakkındaki güncel bir çalışmada; politika yapımcılar orada devam eden çatışma sebebiyle önceki stratejinin –ülkenin Suriye aracılığıyla boşaltılması- artık uygulanabilir olmadığını vurgulamıştır. Bu sebeple, bu tip olasılıklara yönelik acil ve beklenmedik durum planlarının, son zamanlardaki çatışma ve mülteci akını ışığında değişmesi gerekmektedir. Bkz. Mansour-Ille ve Hindow 2017.

³⁴ Uluslararası Kızıl Haç Federasyonu ve Kızılay Toplulukları yerinden edilme konusunun (ülke içi yerinden edilme ve mülteci akınları) nasıl planlanacağını genel hatlarıyla açıklayan ve bu konuyu planlanması gereken olası bir acil durum olarak ele alan acil durum planlaması konusunda bir rehber yayımlamıştır. Bkz. IFRC 2012. Bu gibi planlar yalnızca ev sahibi ülkeler için değil ayrıca gönderen ve transit ülkeler için de önemlidir ve ayrıca karışık akınları da kapsamalıdır. Kriz Ülkelerindeki Göçmenler Girişimi (MICIC), ev sahibi ülkelerde kriz durumlarıyla karşı karşıya kalan göçmenlere yönelik devlet planlamasını ve bu göçmenlere müdahaleyi desteklemek amacıyla kılavuzlar hazırlamıştır. Bkz. MICIC 2016. AB tarafından finanse edilen MICIC projesi, hedeflenen kapasite artırma faaliyetleri aracılığıyla acil durum planlaması ve kriz konusunda işbirliği sürecini de desteklemektedir. Detaylı bilgi için bkz. ICMPD 2018.

³⁵ Örneğin, ilk varışların ardından geçen süre, ülkeye giren mülteci sayısı veya ülkeye giren mültecilerin ulusal nüfusa oranı.

mevcut durumun ne kadar devam edeceğini bilmeden durumla baş etmek üzere ekonomik reformlar tasarlamak zordur. Mümkün olması halinde, uygulaması devam eden kalkınma planları için mevcut planların ilkeleri, mülteciler için ayrı bir bileşen veya strateji olarak uyarlanmalıdır. Yeni geliştirilen planlar ise, altyapı ve kaynaklar üzerindeki artan baskıyı dikkate almalıdır; dolayısıyla hedeflerin ve önceliklerin uyarlanması gerekebilir. Planlarda, kalkınma üzerindeki muhtemel olumlu etkiler de dikkate alınabilir (örneğin, yatırım sayesinde istihdam yaratılması). Genel olarak, ulusal kalkınma planları, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi yaklaşımı doğrultusunda, başta uzun süreli mülteciler olmak üzere göçle bağlantılı ihtiyaçları dikkate almalıdır. Uluslararası kuruluşlarla yapılan görüşmelerde bu hususa özellikle dikkat çekilmektedir.

Bu plan ve politikalarda gerekli değişikliklerin yapılması, özellikle önemlidir çünkü bu belgeler; donörler, BM kuruluşları ve diğer uygulama ortaklarının, yaklaşımlarını, ülkedeki kalkınma ve insani yardım müdahalelerine destek olmak üzere yönlendirmeleri hususunda bu kuruluşlara rehberlik sağlamaktadır.³⁶

Lübnan Kriz Müdahale Programı (LCRP)

LCRP, Lübnan Hükümeti ve uluslararası ve ulusal ortakların, zorunlu göç ile ülkeye gelen Suriyeliler için hazırladığı ortak bir plandır. Planın ana yürütücüsü Lübnan Hükümeti, Sosyal İşler Bakanlığı, ortak yürütücüleri ise BMMYK ve BMKP'dir. Plan kapsamında, Lübnan'daki bakanlıklar, BM kuruluşları ve uluslararası ve ulusal STK'lar olmak üzere yaklaşık 160 ortak belirlenmiştir. Planda; temel yardım, eğitim, enerji, gıda güvenliği ve tarım, sağlık, geçim kaynakları, koruma, barınma, sosyal istikrar ve su olmak üzere sektörel operasyonel müdahale planlarına yer verilmektedir.

LCRP yaklaşımı, daha en başından itibaren, hem insani yardım hem kalkınma ihtiyaçlarının eş zamanlı olarak ele alınmasını hedeflemiş ve planda, bütüncül, kapsamlı ve uzun vadeli müdahalelere ihtiyaç olduğuna dikkat çekilmiştir. Yaklaşım hala büyük ölçüde acil ihtiyaçlara cevap vermeye odaklansa da plan, Suriyeli akınından farklı ölçülerde etkilenmiş olan Lübnan'daki yol, su ve atk altyapısı, belediyeler, sağlık merkezleri, hastaneler ve okullara ciddi destek sağlamaktadır.

2017-2020 dönemini kapsayan LCRP, ihtiyaç temelli, yukarıdan aşağıya yaklaşımı benimsemiş ve farklı sektörlerin ihtiyaçlarını dikkate alan bir plandır. Bu nedenle plan, her yıl, yıllık ihtiyaç değerlendirmesi sonuçları ışığında güncellenmektedir. Her yıl, gelecek yıl için ayrıntılı hedeflere ve bütçeye ve bir sonraki yıl için de indikatif plana yer verilmekte ve önceki yılın temel kazanımları belirtilmektedir.³⁷

³⁶ Örneğin, bkz. 2016-2020 BM Türkiye Kalkınma İşbirliği Stratejisi. Söz konusu strateji, bütün BM kuruluşlarının, ülkedeki kalkınma ile ilgili faaliyetleri konusunda eşgüdüm sağlayabileceği bir çerçeve oluşturmaktadır. Strateji özellikle başlangıç noktasını Türkiye'nin Onuncu Kalkınma Planı olarak belirlemiştir (2014-2018). Strateji, Onuncu Kalkınma Planı ile işbirliği yapmak ve planı desteklemek amacıyla önemli alanları belirlemek üzere plan temelinde hazırlanmıştır. Suriyeli mülteci krizi şu açılardan dikkate alınmaktadır: esneklik ihtiyacı ve yeni gelişmeler ve zorlukları dikkate alma; göç ve uluslararası koruma konusunda kamu yönetimi, altyapı ve hizmetler üzerindeki yük; belirlenen amaçlar ve hedeflere ilişkin olası riskler. Bkz. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve BM Türkiye 2015.

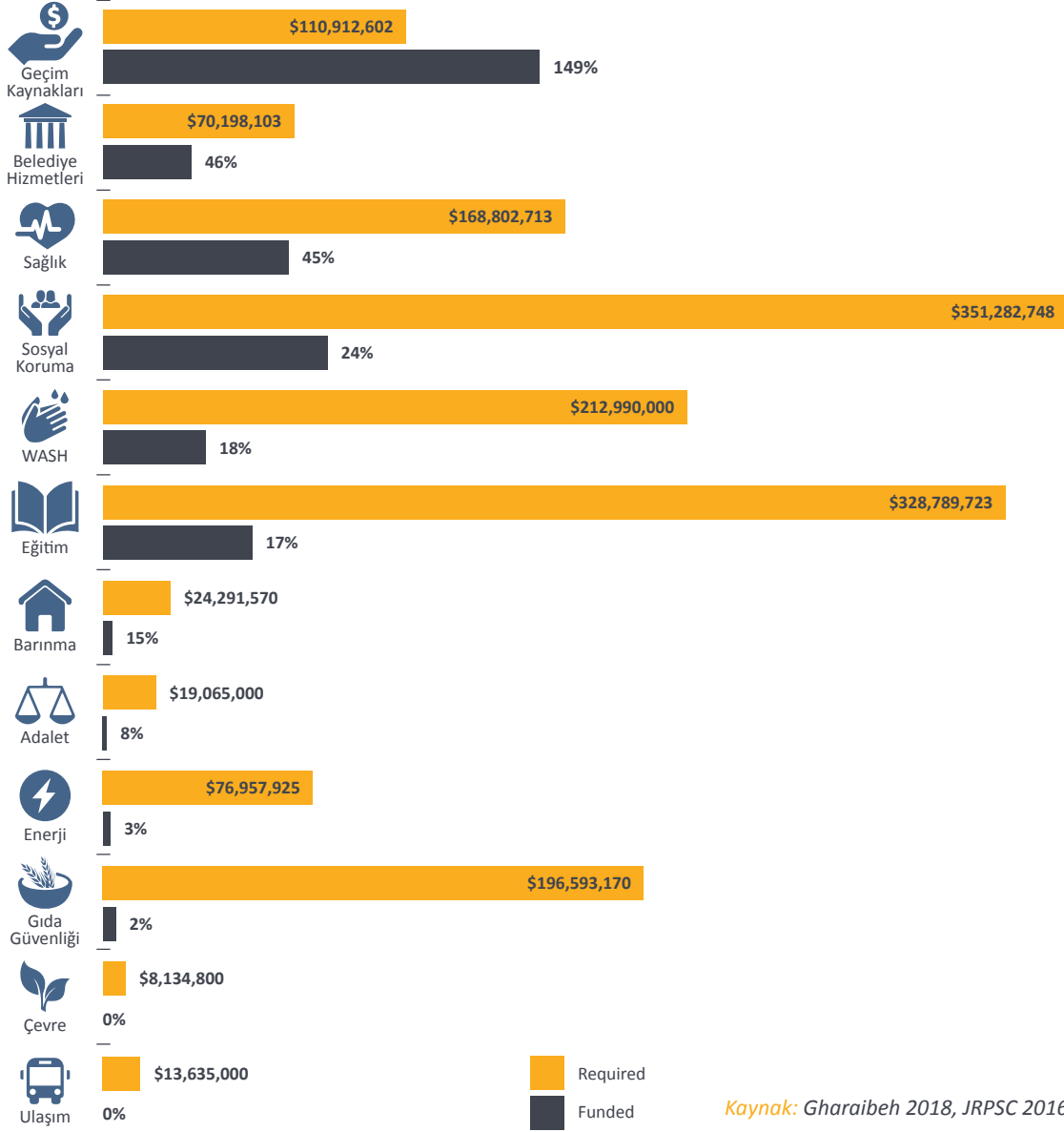
³⁷ En güncel plana erişmek için bkz. BMMYK Kurumlararası Koordinasyon Lübnan 20188.

Ürdün Müdahale Planı

LCRP'ye benzer şekilde, JRP de Ürdün Hükümeti ve uluslararası camianın, ülkedeki Suriyeli mülteci krizine yönelik çalışmalarının koordine edilmesi için hazırlanmıştır. JRP, ülkedeki Suriyeliler ve Ürdünlülerin dayanıklılığına vurgu yaparak, kalkınma-zorunlu göç yaklaşımı benimsemekte ve özellikle yaşam standartlarının korunması, nitelikli hizmetlere erişim ve insana yakışır iş imkânlarının sağlanması konularına odaklanmaktadır.

JRP (tıpkı LCRP gibi) üç yıllık bir süreyi ve 12 sektörü kapsamaktadır. Bu sektörler şunlardır: Eğitim, enerji, çevre, gıda güvenliği, barınma, sosyal koruma, sağlık, adalet, geçim kaynakları, belediye hizmetleri, ulaştırma, WASH. JRP, Ürdün'de Suriyeli mülteci krizi karşısında uluslararası müdahaleleri koordine edene daha geniş kapsamlı JRPSC (bkz. "Koordinasyon mekanizmaları tesis edilmesi ve güçlendirilmesi" başlığı altında "Donörlerin ve ev sahibi ülkelerin koordine edilmesi" kutucuğu) çerçevesinde hazırlanmıştır. Söz konusu 12 sektör temelinde, her sektörün işleyişi için spesifik ihtiyaçlar ve gerekli fonlar belirtilmektedir. Bununla birlikte Ürdün'ün çalışmaları, çeşitli sektörler arasında dengesiz şekilde dağılan uluslararası yardımın kesilmesi nedeniyle sekteye uğramıştır. Şekil 5, 2018 yılında JRP konusunda yaşanan fon sıkıntısını göstermektedir (2018 Ekim itibarıyla). Rakamlar mantıken Ürdün Hükümeti'nin yaptığı maliyet tahminlerini yansıtmaktadır. Ancak Hükümet maliyetleri karşılayamayacak olursa muhtemelen bir veya birkaç sektörde hizmetlerin ve altyapının nitelik ve sunumunda bazı sıkıntılar yaşanacaktır.

Şekil 4: 2018 yılında Ürdün Müdahale Planı için ihtiyaç duyulan fona karşı sağlanan fon (Ekim itibariyle)

Pratikte Uygulama

- Mültecilerin yoğun şekilde ülkeye gelmeleri ihtimaline karşı esneklik sağlanması ve hazırlıklı olunması bakımından mevcut acil durum planları, kalkınma planları, sektöre özel planlar ve göç ve mülteci politikalarının gözden geçirilmesi.
- Donörler: Özellikle ev sahibi ülkelerin uzun vadeli ekonomik ihtiyaçları ve kalkınma ihtiyaçlarını dikkate almak suretiyle uzun süreli mültecilik durumlarına karşı özel planların geliştirilmesinin ve uygulanmasının desteklenmesi.

Mülteci çocukların okul kayıtlarının yapılması

Mültecilik durumunun uzaması halinde, mültecilerin ve yerinden edilmiş veya kırılğan diğer nüfusun (örneğin, uzun süreli mülteci hareketi, kırılğan göçmen işçiler, kırılğan ve yeterince ulaşılmayan ev sahibi topluluklar) ulusal eğitim sistemine bir an önce dâhil edilmesi, gerek mülteci topluluğa gerek ev sahibi topluluğa maksimum fayda sağlamaktadır. Böylesi bir yaklaşım, çocukların topluluğa tam ve aktif katılımına imkân vermektedir.³⁸ Buna ek olarak, uzayan zorunlu göç durumlarında, ülke, becerilerden (ve bazı durumlarda dil) yoksun genç mülteci nüfusun, ev sahibi ülkenin ekonomisine katkıda bulunması imkânını değerlendirirken bir yandan da nüfusun muhtemel verimliliğini arttırmaktadır. Bu verimlilikten, ev sahibi ülkenin ihtiyaçlarına cevap vermek ve/veya çatışmasının sona ermesinden sonra menşe ülke ile olan ticari ilişkileri (yeniden) canlandırmak için faydalanılabilir. Son olarak, hem maddi olarak hem de yeni oluşturulan yapılar için spesifik çözümler ve stratejiler belirlenmesi ve uygulanması anlamında, ülkenin, sürdürülebilirliği olmayan ve külfetli ayrı yapılar oluşturmasına gerek kalmaz. Ancak, bu yaklaşımın hayata geçirilebilmesi için devletler (donörler olarak uluslararası camia), öğretmenlerin daha uzun saatler çalışması veya ek öğretmen istihdamı, ücretsiz veya sübvansiyonlu kayıt, gerekli ekipmanın sağlanması, eğitim altyapısı üzerindeki etkiler vb.'nin getireceği ek maliyeti karşılamaya hazır olmalıdır. Geçici eğitim tesislerinin oluşturulmuş olması durumunda, bu tesisler kademeli olarak kaldırılmalı ve öğrencilerin, ulusal müfredata dâhil edilerek dil öğrenme becerilerinin desteklenmesine odaklanılmalıdır.

Bu yaklaşım, çocukların sadece okul kaydının yapılmasından çok daha fazlasını; Eğitim Bakanlıklarının, çocukların, dil, okuma yazma ve yaş gruplarına özgü spesifik ihtiyaçlarının incelenerek bu ihtiyaçlara cevap vermesini içermektedir. Okul çağı dışındaki genç yetişkinler durumunda, bu bireylerin de diploma almalarını ve (mesleki) beceri edinmelerini kolaylaştıracak imkânların sağlanması da orta ve uzun vadede önemlidir. Mesleki eğitim programları da sistemin önemli bir ögesi olarak değerlendirilmektedir (bkz. "sertifikalandırma ve eğitim verme").

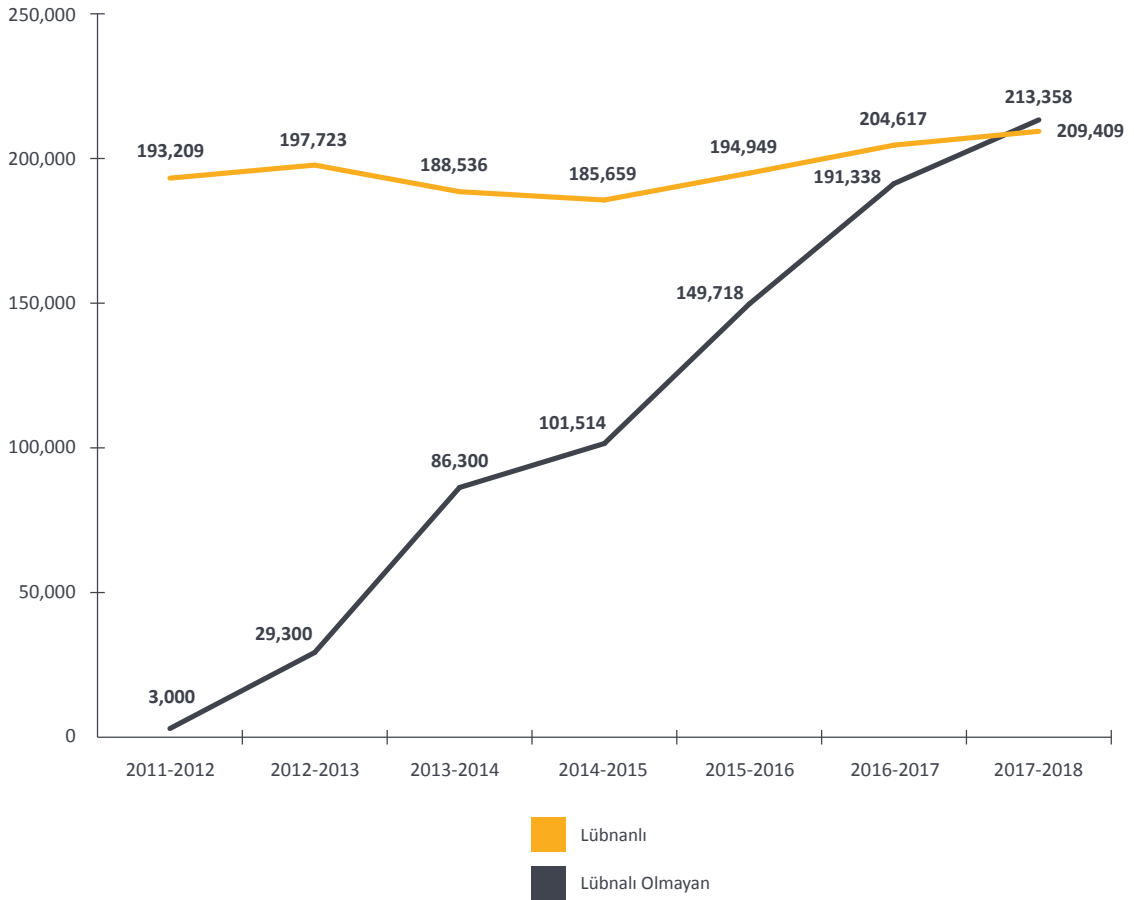
Örneğin, çocukların ev sahibi ülkeye eğitim-öğretim yılının ortasında gelmesi ve okulun ek öğrenci alamayacak durumda olması ya da öğrencilerin, beklenen öğrenme kazanımlarına ulaşabilmeleri için kayıt yaptırmadan önce telafi eğitimlerine katılması gereken durumlarda veya ayrı bir okul yapısının kaçınılmaz olduğu kamp ortamında, çocukların ulusal eğitim sistemine dâhil edilmesi hemen mümkün olmayabilir. Buna rağmen, ev sahibi ülkenin müfredatının kullanılması, ihtiyaç halinde dil kurslarının müfredatın bir parçası haline getirilmesi, ev sahibi ülkedeki öğretmenlerin yeni öğrenci profiline hazırlanması ve çocukların ulusal sisteme entegrasyonu yönünde çalışmalar yapılması, ana hedef olmalıdır çünkü bu çalışmalar, işgücü piyasası ve yukarıda değinildiği üzere, genel olarak toplum üzerinde olumlu etkiler yaratacaktır.

³⁸ Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin eşit fırsat temelinde çocuğun eğitim hakkına ilişkin 28. Maddesi ile de uyumlu olarak.

Lübnan'da okullarda ikinci vardiya uygulaması

Lübnan Eğitim ve Yükseköğretim Bakanlığı 2014 yılında, Eğitim Vasıtasıyla Tüm Çocuklara Ulaşma (RACE) Programı'nı uygulamaya başlamıştır (Lübnan Eğitim Bakanlığı 2018c). Program, ülke genelinde eğitime ihtiyaç duyan tüm çocuklara (Lübnanlı ve Suriyeliler dâhil Lübnanlı olmayan) ulaşılmasına odaklanmaktadır. Devlet okulları kapasitelerini doldurdıkları için, eğitime ihtiyaç duyan ve sayıları giderek artan Suriyeli çocuklar için, Lübnanlı öğretmenler ve müfredat kullanılarak ikinci vardiya başlatılmıştır. 2018 ortası itibariyle, Lübnan'da yaşayan Suriyeliler için 349 devlet okulunda ikinci vardiya sistemi uygulanmaktadır (Lübnan Eğitim Bakanlığı 2018a). Uygulamanın ilk yıllarında, hem Lübnanlı hem Lübnanlı olmayan (Suriyeli) çocukların örgün eğitime katılımında ciddi bir artış gözlemlenmiştir (bkz. Şekil 6) (Lübnan Eğitim Bakanlığı 2018b). Eğitimin niteliğinin iyileştirilmesi ve ülkede çocukların eğitime erişiminin sağlanmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Şekil 5: Lübnanlı ve Lübnanlı olmayan (Suriyeli) Öğrencilerin Devlet Okullarına Kayıt Trendi

Kaynak: Yükseköğretim Bakanlığı, Lübnan, RACE Projesi

Suriyeli çocukların eğitim sistemine kaydını arttırırken bile Lübnanlı ve Lübnanlı olmayan (özellikle Suriyeli) öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verme noktasında yeni zorluklarla karşılaşmıştır. Özellikle, Suriyeli öğrencilerin, çatışma nedeniyle eğitim açısından eksikleri bulunmaktadır. Bakanlık, buna karşılık, başta yaygın eğitim programları olmak üzere bazı programlar uygulamıştır. Örneğin, Temel Okuma Yazma ve Matematik Programı ve Hızlandırılmış Öğrenme Programı, yaşlarına göre eğitim seviyeleri düşük olan ve okuma yazma ve matematikte zorlanan öğrencilere hızlandırılmış ve yoğun destek sağlamaktadır.

Söz konusu yaklaşım, hem Suriyeli hem Lübnanlı çocukların ihtiyaçlarına cevap vermektedir: Lübnanlı çocuklara ulaşma düzeyi (kayıt oranı) artmıştır; devlet okullarına yatırım yapılmıştır (altyapı ve sunulan hizmetler)³⁹ ve Lübnanlı öğretmenlerin istihdamı desteklenmiştir. Yaklaşım bu açıdan başarılı görülmektedir; öğrencilerin performansının iyileştiği ve çocukları okula kaydolan velilerden olumlu dönüş olduğu belirtilmektedir.

Türkiye’de uygulanan şartlı eğitim yardımı

Türkiye’de uygulanan eğitim yardımı sistemi (Şartlı Eğitim Yardımı Programı), çocuklarını okula kaydetmeye teşvik etmek üzere ailelere maddi destek sağlamaktadır. Yardım, okul çağındaki çocuklara, çocuk başına ayda 35-60 TL olmak üzere verilmektedir. Destek miktarı, programdan yararlanan Türk ailelere verilen destek ile aynı olup (AK 2017c) kız çocukları ve ortaöğretim yaşındaki çocuklar durumunda artmaktadır. Okul kaydı için ekonomik bir teşvik sağlanarak çocuk işçiliği ve çocuk evliliğinin de önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Eğitim yardımı programı, bireyin kayıtlı ve ihtiyaç sahibi olması halinde sağlanan acil insani yardıma ek olarak verilmektedir; bir programdan yararlanılması, başka bir programdan yararlanılmasına engel teşkil etmemektedir.⁴⁰

Program, çocukların okul kaydının arttırılması noktasında oldukça etkili olmuştur. Ailelerin, ödeme için çocuklarını okula göndermeye ikna oldukları ve çocukların okula gitmesine veya okula geri dönmeye giderek daha fazla izin verdikleri raporlanmaktadır. 2018 Haziran ayı itibarıyla, 356.611 çocuğun ailesi, en az bir ŞEYP ödemesi almıştır (Türk Kızılayı 2018).

Bununla birlikte zorluklar devam etmektedir: Nüfusun tamamı hala okula kayıtlı değildir; bu nedenle çalışmalar devam etmektedir. Okula başlamamış veya okulu terk etmiş (muhtemelen çocuk işçiliği ile bağlantılı sebeplerden) çocuklar söz konusu olduğunda, çocukların okula kaydını desteklemek için bu çocukların aileleri çocuk koruma ekipleri (bkz. “Türkiye Çocuk Koruma Saha Ekipleri” kutucuğu) tarafından ziyaretler düzenlenmektedir. Türk Kızılay’ına göre, henüz ülkede okula gitmesi gereken tüm çocuklara ulaşılmamış olsa da özellikle 13+ yaş grubunda hala çocuklar tespit edilebilmekte ve bu grubun ihtiyaçlarına daha iyi cevap verilmesi adına, Bakanlıklar ve diğer paydaşlardan veri toplanmakta ve geri bildirim alınmaktadır.

³⁹ En azından 2005’ten bu yana Lübnan’da eğitim sistemine yeterli finansman sağlanamadığı ve bunun eğitimin niteliği yarattığı olumsuz etkisi düşünüldüğünde bu durum oldukça önemlidir. Yeterli finansman sağlanamaması durumu şunlarla ilişkilidir: “pedagoji alanında modası geçmiş yaklaşımlar, kamuya ait kaynakların eğitim sektörüne uygun şekilde tahsis edilmemesi, eğitim altyapısı ve tesislerine düşük seviyede yatırım yapılması ve okul öncesi ve ilköğretim sonrası eğitime yapılan yatırım konusunda bariz bir söylem eksikliği olması.” Bkz. Lübnan Eğitim Bakanlığı 2018b: 6.

⁴⁰ Acil Sosyal Güvenlik Ağı (ESSN) Programı 2016 yılı Aralık ayında oluşturulmuştur. Başlangıçta, 3.900 faydalanıcıya ve 2018 yılı Mayıs ayı itibarıyla, 1,8 milyon faydalanıcıya ulaşmıştır. Faydalanıcılara aylık kişi başı 120 TL verilmektedir.

Son olarak, bazı öğrenciler halen nakit transferlerinden faydalanabileceklerinin farkında değilken diğerleri programa başvuru yapmakta ancak kriterleri karşılayamamaktadır. Dolayısıyla, farkındalık oluşturma, Milli Eğitim Bakanlığı için halen önemli bir zorluk teşkil etmektedir.

Pratikte Uygulama

- Programların, özel ihtiyaçları olan öğrencilere göre (düşük eğitim seviyesi, dil, okuma yazma ve matematik becerileri) uyarlanması.
- Mültecilerin ve kırılgan vatandaşların devlet okullarına kaydını teşvik etmek için programlar geliştirilmesi.
- Donörler: Eğitim alanındaki fonlama stratejilerinin gözden geçirilmesi ve fonun, örneğin eğitim altyapısına (okul binaları) yatırım yapılarak daha sürdürülebilir bir şekilde kullanıp kullanılmayacağını değerlendirilmesi.

Mümkün olması halinde, mültecilerin, mevcut hizmet altyapısına dâhil edilmesi

Genel bir yaklaşım olarak, mültecilere sunulan hizmetler, yerel ev sahibi topluluğa ve özellikle kırılgan vatandaşlara hâlihazırda sunulan hizmetlere paralel olmalıdır. Bu, su ve atık yönetimi hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler, refah hizmetleri gibi ilgili tüm hizmet sektörleri için geçerlidir ve sadece devlet tarafından sunulan değil, ülkede sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar tarafından sunulan hizmetleri de içermelidir. Hizmet sunumu konusunda ülkede olumlu ve köklü bir itibara sahip insani yardım veya kalkınma odaklı STK'lar (örneğin, Kızılhaç/Kızılay) da sürece dâhil edilmelidir. Böylece, bu kuruluşların geliştirdikleri olumlu ilişkilerden ve deneyimlerden faydalanılabilir.

Yeni yapılar oluşturulmasından kaçınılmalıdır; bunun ne ev sahibi topluluğa ne de mültecilere bir faydası vardır. Türkiye ve Lübnan'da görüşülen ulusal ve uluslararası politika paydaşları, bu duruma kesinlikle karşı çıkmışlardır. Bunun nedeni, paralel yapıların, fonları (çoğunlukla uluslararası yardım); fonun bitmesi durumunda (donör yorgunluğu, yeni öncelikler veya çatışmanın sona ermesi ve fonun yeniden yapılmaya kaydırılması), ortadan kaldırılması gereken sürdürülebilir olmayan yapılara kanalize ediyor olmasıdır. Bu durumda, en zararlı çıkan taraf ev sahibi topluluktur çünkü fonlardan, kendi vatandaşlarına sunulan yardımların ve hizmetlerin kapsam ve niteliğini iyileştirmek için faydalanamamıştır. Mülteciler açısından düşünüldüğünde, paralel yapılar uzun vadede entegrasyona engel olabilmektedir.

Bunun yerine, mevcut yapıların kullanılması; yaklaşımın ve gerekli hizmetlerin desteklenmesine yönelik fonun, sürdürülebilir yapılara kanalize edilmesini sağlar; bu yapılar, orta ve uzun vadede yerel nüfusun da ihtiyaçlarına cevap verir ve yerel nüfusun da istihdamını geliştirilebilir (söz konusu hizmet ve altyapı unsurları genişlemiş olacağı için). Diğer yandan, mülteci nüfusun, yerel nüfusla (ve tam tersi) (temel) hizmetlere benzer düzeyde erişmesini sağlar. Lübnan'da görüşülen bir STK, gerek geleneksel insani yardım çalışmalarının gerek kalkınma çalışmalarının, belli ölçüde yeniden tasarlanması gerektiğini savunmuştur çünkü insani yardım çalışmalarının büyük kısmı, ülkedeki mevcut sistemlerin ve devlet yapılarının desteklenmesine odaklanmaktadır.

Aynı zamanda, ev sahibi ülkenin politika ile bağlantılı veya yapısal sınırlılıkları temelinde, mültecilerin ve yerinden edilmiş nüfusun hizmetlere entegre edilmesi her sektörde veya eğitim sektöründe (önceki bölümde açıklandığı üzere) hemen mümkün olmayabilir. Yine de, uluslararası camia (operasyonel aktörler ve donörler), kalkınma çabalarının hangi alana yoğunlaşacağını netleştirmek için çaba göstermelidir. Örneğin, şebeke suyu ve kanalizasyon sistemlerinin enformel kamplara ulaştırılması mümkün değilse, kısa vadeli atık imha sistemleri yerine bir atık yönetimi sisteminin geliştirilmesi ve inşası mümkün olabilir.

Lübnan'da sağlık sisteminin desteklenmesi

Lübnan'ın orta gelirli bir ülke olarak sınıflandırılması, kalkınma fonlarından yararlanmasına engel teşkil etmektedir.⁴¹ Bununla birlikte, Suriyeli mülteci krizi nedeniyle, donörler ve uluslararası kuruluşlar, kalkınma ile ilgili yeni alanlara daha iyi dâhil olabilmektedir. Bu, Lübnanlı kurumların lehine olan bir durumdur. Bunun bir örneği; AB, Dünya Bankası, Agence Française du Développement, Beyrut Amerikan Üniversitesi, BM kuruluşları (özellikle Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve BM Çocuk Fonu) ve STK'lar (Amel Association) tarafından fonlanan veya uygulanan çeşitli projeler vasıtasıyla uluslararası camianın, Lübnan'da sağlık sistemi ve genel sağlık sigortasına erişimin güçlendirilmesi çalışmalarına dâhil olmasıdır.⁴²

Söz konusu destek; ülkedeki yerel ve kırılğan nüfusların (hem Suriyeli hem Lübnanlı) ihtiyaçlarına hala cevap verilmesini temin etmek adına, Suriyeli mültecilerin akını nedeniyle iş yükleri fazlasıyla artan ilk basamak sağlık merkezlerinin kaynaklarının arttırılmasına yoğunlaşmıştır. Hizmetler, örneğin, çocukların aşılınması, anne sağlığı (doğum öncesi ve sonrası), akıl sağlığı hizmetleri, meme kanseri taramaları, bulaşıcı olmayan hastalıkları (yüksek tansiyon ve şeker hastalığı dâhil) içeren temel sağlık hizmetlerine yoğunlaşmıştır (Lübnan Cumhuriyeti, Halk Sağlığı Bakanlığı 2018b). Ulaşılması güç alanlara ve nüfusa hizmet götürülmesi amacıyla mobil kliniklerin desteklenmesine yönelik bir proje uygulanmıştır (Amel Association International 2018). Bir başka proje kapsamında, yaklaşık 280.000 Lübnanlı, 255.000 Suriyeli ve 7.000 diğer uyruklu bireye temel sağlık hizmetleri sunulmuştur (Lübnan Cumhuriyeti, Halk Sağlığı Bakanlığı).

Bu gibi projeler, insani yardım ve kalkınma hedeflerini (ülkedeki sağlık kurumlarının güçlendirilmesi ve Lübnan vatandaşlarının ve Suriyeli mültecilerin temel ve acil sağlık hizmetlerine erişiminin güçlendirilmesi) birleştirmektedir. Bu yaklaşım, Lübnanlı kurumlar üzerinde olumlu ve uzun soluklu etkiler yaratacaktır. Ev sahibi ülkenin, zorunlu göçe maruz kalmış nüfusun ihtiyaçlarına cevap vermek için uluslararası topluluktan temin ettiği desteği, kendi ülkesinin yararını gözeterek faydalanmasının iyi bir örneğidir.

⁴¹ Ülkeler için uygun olan yardım türünü belirlerken, bazı donörler "orta gelir" ve "düşük gelir" sınıflandırmalarını kullanmaktadır. Dünya İnsani Zirvesi'nin ardından, OECD insani yardım ve kalkınma yardımı açısından krizden etkilenen orta gelirli ülkelerin nasıl daha iyi destekleneceğine ilişkin bir kılavuz hazırlamıştır. Bkz. OECD 2018b.

⁴² Örneğin, bkz. Lübnan Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı 2018a, 2018c; Amel Association International 2018.

Pratikte Uygulama

- Donörler: Kısa vadeli finansman stratejilerinin gözden geçirilmesi ve daha sürdürülebilir bir yaklaşım uygulanıp uygulanamayacağının tekrar değerlendirilmesi.
- Uygun olması halinde mültecilerin ulusal programlara dâhil edilmesi (örneğin, sosyal koruma, sağlık vb.).
- Ulusal altyapının mülteci topluluklara ulaştırılmasını sağlamak (örneğin, enerji, su, barınma).

Ev sahibi toplulukların programlara ve projelere dâhil edilmesi

Ürdün, Lübnan ve Türkiye'deki politika paydaşları, proje ve programlar geliştirilirken ve uygulanırken ev sahibi nüfusun dâhil edilmesi veya bu nüfusa (özellikle çocuk, genç ve kadın gibi toplumun en kırılgan kesimleri) ulaşılması gerekliliğine önemle dikkat çekmektedir. Bu, yerinden edilmiş nüfusa yönelik tüm çalışmaların temel ilkelerinden biri olmalıdır. Bu amaçla birçok farklı içermeci yaklaşım izlenebilir:

- Başta gençler ve kadınlara yönelik olmak üzere mesleki eğitim veya işe yerleştirme programları,
- Hem mülteciler arasında hem ev sahibi toplulukta farkındalık ve iletişim faaliyetleri,
- Ev sahibi ve yerinden edilmiş nüfusları bir araya getirmeyi amaçlayan topluluk oluşturma programları,
- Ülke vatandaşlarının projelerde istihdam edilmesi,
- Mümkün olması halinde ürünlerin yerel işletmelerden temin edilmesi,
- Kırılgan vatandaşların, mültecilere sunulan temel hizmetlerden yararlanmasının sağlanması.

Aslında, Ürdün, Lübnan ve Türkiye'de hâlihazırda devam eden ve özellikle beceri ve iş geliştirmeye odaklanan Suriye krizine cevaben geliştirilmiş projelerde ev sahibi topluluklar, belirlenen hedef grubun ciddi bir bölümünü oluşturmaktadır (örneğin, %30-50 arasında).

Bu yaklaşımlar, gerilimi dağıtmaktadır. Söz konusu yaklaşımlar ayrıca, mülteciler, insani yardım aktörleri tarafından mültecilere sunulan hizmetler ve mültecilerin ev sahibi topluluklar üzerindeki etkileri hakkındaki yanlış veya yaygın düşüncelerin yıkılmasını sağlayabilir. Bu yanlış bilgiler ve gerginlik, insani yardım (ve kalkınma) aktörlerinin çabalarını zedelemektedir çünkü bu gibi (yanlış) algılar nedeniyle, ev sahibi topluluklar ve hükümet politikası, mültecilere ve yardım kuruluşlarına dostane yaklaşmayabilmektedir. Ayrıca bu çabalar, ülkedeki sosyal uyumun iyileştirilmesine ciddi katkıda bulunmaktadır.

Suriye krizine yanıt olarak Lübnan'da istihdam yaratılması

Lübnan'da yapılan görüşmeler, Suriye krizine müdahale çalışmalarının, Lübnanlılara sunduğu istihdam ve iş fırsatlarına da dikkat çekmiştir. Lübnanlıların, insani yardım STK'ları veya kuruluşları, işverenler ve toprak sahiplerince tedarikçi olarak görevlendirildikleri durumlar da olmuştur. Yakın zamanda yapılan bir çalışma, 3RP çok ülkeli mülteci müdahale ve dayanıklılık planının, bölgede, ekonomik büyüme ve iş yaratmaya katkısına dikkat çekmiştir: 2017 ve 2018 yılları için 3RP'nin (ve dokuz milyar ABD Dolarlık bütçesinin) potansiyelinin, 17-25 milyar ABD Dolarına eşdeğer gayrisafi yurtiçi hâsıla ve 75.000-110.000 yeni iş yaratma etkisinin olduğu tahmin edilmektedir (Schillings 2018).

Suriye krizine müdahale (LCRP) kapsamında (bkz. “Lübnan Kriz Müdahale Planı”), kurumlararası koordinasyon grubu, LCRP projeleri vasıtasıyla yaratılan işlere dair bilgi yayımlamaktadır. 2016 yılında, Suriye krizine müdahale çalışmalarının desteklenmesi amacıyla 1.14 milyar ABD Doları aktarılmıştır. Bu fonla, Lübnan’da 2016 yılında 22.502 iş (geçici, tam zamanlı ve yarı zamanlı işler) yaratılmıştır (BMMYK Kurumlararası Koordinasyon Lübnan 2016):

- 10.181 tam zamanlı iş: Mali destekten yararlanan küçük işletmelerde yaratılan işler; Dünya Gıda Programı’nın birlikte çalıştığı dükkânlarda işe alınan işçiler; kamu kurumlarında çalışan personel; BM kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve STK’larda çalışan yerel personel; çeşitli sektörlerde yüklenici sıfatıyla faaliyet gösteren işletmeler.
- 12.321 yarı zamanlı iş: Birinci ve ikinci vardiyada görevli öğretmenler ve Dünya Gıda Programı’nın birlikte çalıştığı dükkânlarda yarı zamanlı çalışan işçiler (BMMYK Kurumlararası Koordinasyon Lübnan 2016).

Pratikte Uygulama

- Yerel nüfusun mültecilere sağlanan destek konusunda olumsuz duygular beslemesinin önüne geçmek için yerel halkı dâhil eden ve yerel halka da faydası dokunan programlar tasarlanması.
- Donörler ve uluslararası kuruluşlar: Ürünler ve hizmetleri, mümkün olduğu ölçüde yereldeki işletmelerden ve ortaklardan temin edilmesi.
- Her türlü eğitim programında, ev sahibi ülkenin vatandaşları için (gerçekçi) bir kota koyulması.
- Ev sahibi ülkenin kırılğan vatandaşlarının, temel hizmet sunumundan faydalanmasının sağlanması.

Ulusal kurumların güçlendirilmesi

Bu bölümde daha önce açıklanan zorunlu göçe maruz kalmış nüfusun ulusal hizmetlere dâhil edilmesi ve ev sahibi nüfusun programlamaya dâhil edilmesi politika alternatiflerine paralel olarak kalkınma veya dayanıklılık temelli yaklaşımın uygulanabilmesi için donörlerin; ulusal kurumların, uluslararası korumaya ilişkin görev ve sorumlulukları konusunda en iyi nasıl güçlendirilebileceği ve desteklenebileceğini incelemeleri gerekmektedir. Görüşme yapılan ve istişarelerde bulunulan birçok paydaş bu ihtiyaca dikkat çekmektedir. Bu sadece göç yönetim sistemlerini değil, müdahale çalışmalarına dâhil olan sağlık, sosyal hizmetler ve eğitimin yanı sıra adalet ve güvenlik gibi diğer sistemleri de içermektedir. Donörlerin çalışmaları, uzun soluklu etkileri olacak kapasite geliştirme ve teknik yardımla ilgili sürdürülebilir çabalara yoğunlaşmalıdır. Altyapı inşaa çalışmaları, personel eğitimi ve kalkınma, vb. bu gibi çalışmalara örnek olarak verilebilir. Sürdürülebilir olmayan yapılara veya insan kaynaklarına fon sağlanmasından kaçınılmalıdır veya bu uygulamalara, sınırlı bir süreyle, örneğin, kurumların kapasitesi, yeni mülteci hareketlerini yönetilebilecek ölçüde güçlendirilene kadar başvurulmalıdır.

Pratikte Uygulama

- Donörler: Mültecileri mevcut ulusal programlara dâhil eden program ve projelere fon sağlanması.
- Donörler: Mültecilere yönelik çalışmalar yürüten kurumlara (ulusal, bölgesel, belediye düzeyinde) yönelik sürdürülebilir kapasite geliştirme ve teknik destek çalışmalarına fon sağlanması.

İstihdamın ve insana yakışır işlerin geliştirilmesi

İstihdamın ve insana yakışır işlerin geliştirilmesi

Sertifikalandırma ve eğitim verme

Mesleki eğitimler, donörler ve uygulama ortaklarının, ev sahibi ülkedeki mültecilere sağlanan destek bağlamında kullandıkları temel bir yaklaşımdır. Aslında, ev sahibi ülkelerin birçok ilinde ve bölgesinde, çok çeşitli aktörler tarafından, çok çeşitli hedef gruplar (örneğin, kadınlar, gençler) için birçok farklı beceriye ilişkin mesleki eğitim çalışmaları yapılmaktadır. Bu nedenle bazı görüşmelerde, bu eğitimlerin fazlalığının yanı sıra daha iyi koordine edilmeleri ihtiyacına dikkat çekilmektedir. Bununla birlikte mesleki eğitimler; özellikle işgücü açığının olduğu alanlarda (işgücü açığı, işgücü piyasası değerlendirmesi ile belirlenebilir, bkz. “İşgücü piyasası değerlendirmesi yapın”) ve ev sahibi ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda (“açık işler”e dâhil düzenlemeler dâhil), mültecilerin, ev sahibi ülkede istihdamının geliştirilmesi açısından önemli bir adımdır.

Eğitimler, tek seferlik bir yaklaşım şeklinde değil; mümkün olması halinde, özellikle işverenler ve küçük işletmeler için sürekli koçluk hizmetleri şeklinde uygulanmalıdır. Ayrıca, eğitim programları; özellikle mültecilerin farklı bir çalışma kültürü olan bir ülkeden gelmeleri ve ev sahibi ülkenin iş normlarına henüz aşina olmadığı hallerde, sadece mesleki becerileri değil, temel becerileri de ele almalıdır. Temel beceriler eğitimi; çalışma kültürü ve normları, vergiler, kayıt dışı işlerden kaçınma vb. konuları ele alabilir.

Aynı zamanda, eğitim programlarının, illa ev sahibi ülkenin (ilk iltica ülkesi) hedeflediği pazarlara odaklanması şeklinde bir gereklilik bulunmamaktadır; yerleştirme ve geri dönüş ihtimalleri düşünülerek eğitimlerde gelecekteki muhtemel pazarlar da hedeflenebilir. Bu yaklaşımlar, yerleştirme yapılan ülke ile koordine edilmelidir; böylece eğitim programları hem ülkelerin ihtiyaçlarına hem menşe ülkedeki muhtemel yeniden yapılanma ve kriz sonrası ihtiyaçlar doğrultusunda uluslararası ortakların ihtiyaçlarına cevap verecektir.

Eğitim programlarına ek olarak, mültecilerin ellerinde, sahip oldukları becerilere dair belgeler olmayabileceğinden, mültecilerin becerilerinin sertifikalandırılması, sürecin bir diğer önemli unsurudur. Eğitim Bakanlıkları, işgücü piyasası değerlendirmesi temelinde belirlenmiş hedefler ve öncelikler doğrultusunda, mevcut sertifikalandırma süreçlerini mültecilerin kullanımına sunmalıdır; bu, mültecilerin işgücü piyasasına girişini ve ev sahibi ülkenin, mültecilerin mevcut becerilerden faydalanmasını kolaylaştırmak açısından önem taşımaktadır.

Çıraklık ve mesleki eğitim programları, hem sertifikalandırma hem de istihdam süreçleri (bkz. “Mültecilerin istihdam edilmesi) ile bir arada ilerlemektedir. Dolayısıyla, bu programlar, bölgesel veya yerel ihtiyaçlar (veya yerleştirme veya geri dönüş ülkesinin ihtiyaçları) doğrultusunda geliştirilmeli ve mevcut ulusal programlarla entegre edilmelidir (örneğin, aynı müfredat ve kurslar).

Türkiye’de mesleki eğitimlerden alınan dersler

Türkiye’de, Suriyeliler için eğitim programı talepleri bölgeden bölgeye farklılık göstermekle birlikte genel olarak, bireyin kendi işini kurmasına imkân veren (örneğin, kuaförlük) mesleklere yönelik talep daha fazladır. Mesleki kurslar ve dil kursları en popüler kurslardır ve meslekler, yerel işgücü piyasasına bağlı olarak bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Örneğin Gaziantep’te deri ürünleri hakkındaki mesleki eğitimlere talep daha fazladır.

Türkiye'deki halk eğitim merkezleri, genel olarak 3000 farklı alanda kurs düzenleyebilmektedir. En az 12 kişiden oluşmak kaydıyla gruplar, halk eğitim merkezine giderek bir kurs açılmasını talep edebilmektedir. Bu durumda, uygun sertifikalı bir eğitici bulunabilmesi halinde merkezlerin söz konusu kursu açmaları gerekmektedir. Dolayısıyla, bir kursun açılabilmesi, eğitimcilerin mevcut olmasına ve bölgede kursa talep olmasına bağlıdır. Kurslar sadece Türk vatandaşlarına yönelik değildir. Bu nedenle Suriyeliler de eğitimlerden faydalanabilmektedir.

Diploma belgesi olan Suriyeliler durumunda, Türk yetkililerden oluşan bir kurul, bu kişilere denklik sertifikası verebilmektedir. Diploma belgesinin olmaması durumunda, il komisyonuna başvuru yapılabilmekte veya Çalışma Bakanlığı'na bağlı Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun düzenlediği sınavlara girilebilmektedir. Sınavda bireyin nitelikleri değerlendirilerek denklik sertifikası verilmektedir.

Türkiye'de lise düzeyinde mesleki eğitim merkezleri de bulunmaktadır. Önceden bu merkezlerin üst yaş sınırı 18 iken, Suriye'deki çatışma ve/veya zorunlu göç nedeniyle eğitim yaşını kaçırmış genç yetişkinler göz önünde bulundurulurak şu anda tüm yaş grupları bu merkezlere kayıt yaptırabilmektedir.

Pratikte Uygulama

- Mültecilerin, ulusal sertifikalandırma süreçlerinden yararlanmalarını mümkün kılın ve mültecilerin formal ve enformel beceri ve niteliklerine dair belge alabilmeleri için özel beceri değerlendirme ve tanıma programları geliştirilmesi.
- Beceri eğitimlerinin, ev sahibi ülkenin işgücü piyasası ihtiyaçlarına cevap vermesi adına, mesleki programları, işgücü piyasası değerlendirmesi sonuçları ışığında tasarlanması.
- Mültecilere yönelik mesleki programları, devam eden bir süreç olarak tasarlayın ve programların, temel beceriler eğitimini de içermesinin sağlanması.
- Hedef ülkelerin işgücü piyasası ihtiyaçları ile eşleşmesi adına, beceri eğitimi bileşenlerinin, mesleki eğitim programlarına dâhil edilmesi noktasında mültecilerin fiilen yerleştirildikleri/yerleştirilmeleri muhtemel ülkeler ile işbirliği yapılması.

Mültecilerin istihdam edilmesi

İşgücü piyasası değerlendirmesinin yanı sıra mültecilerin sahip oldukları ve ülkeye getirdikleri beşeri, sosyal ve ekonomik sermaye hakkında toplanan bilgiler temelinde, ev sahibi ülkeler, mültecilerin çalışmasına izin vermeli ve mültecilerin istihdamını geliştirmelidir.⁴³ Bu özellikle kadınların ekonomik katılımının düşük olduğu yerlerde teşvik edilmelidir. Şekil 7, önceki bölümlerde yer verilen çeşitli politika alternatiflerinin, bu alternatifi nasıl beslediğini ve hem ev sahibi ülke vatandaşlarının hem mültecilerin istihdamını nasıl geliştirebileceğini göstermektedir. Kayıtlı istihdam ve çalışma iznine erişmek son derece önemlidir çünkü mülteciler, işgücü piyasasına erişememeleri halinde muhtemelen enformel piyasada çalışacaklardır.

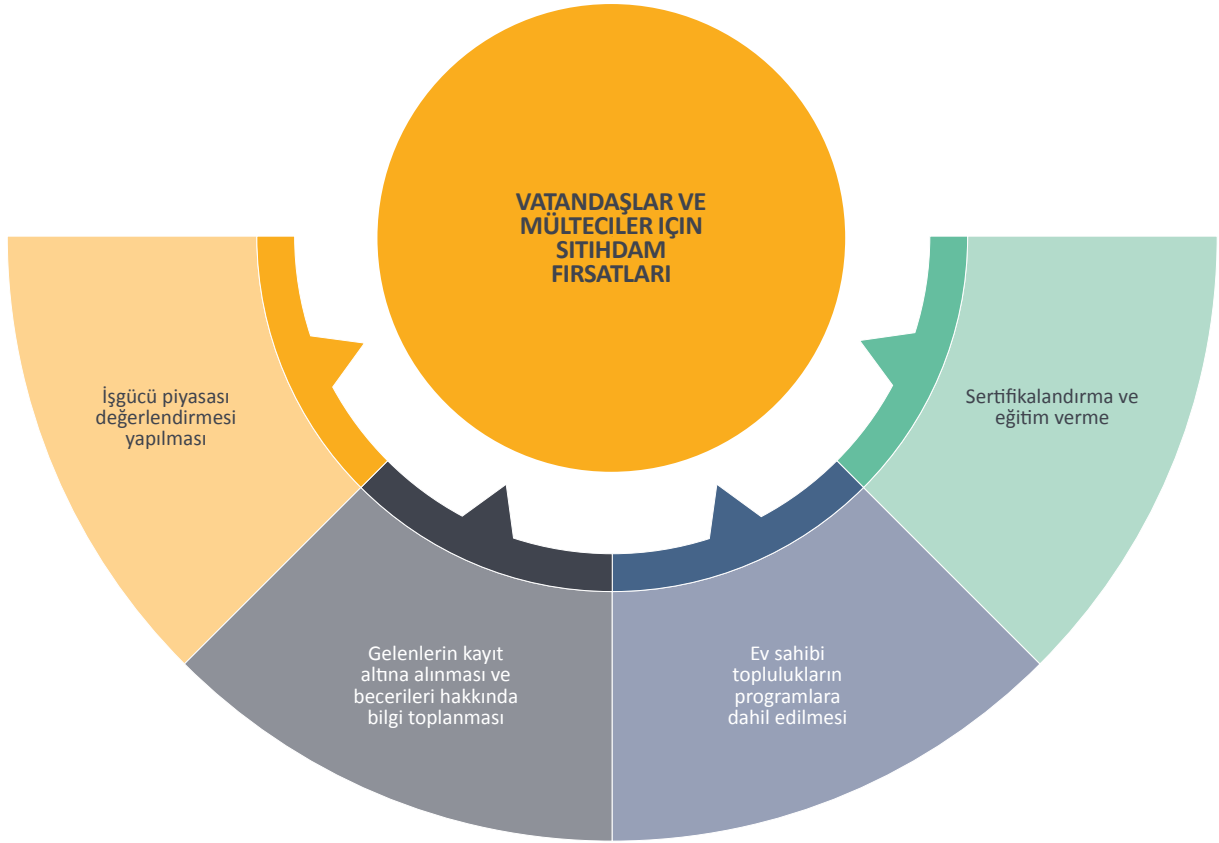

⁴³ Mültecilerin formal işgücü piyasasına erişimini sağlamak hem mülteciler hem de ev sahibi topluluklar açısından olumlu etkiler yaratabilir (vatandaşlar, iş alanları ve daha geniş anlamda ekonomi). Bkz. TENT ve Küresel Kalkınma Merkezi 2018a, 2018b.

Bu, hem mülteciler hem ülke vatandaşları için mültecilerin sömürülmesi ve ülke vatandaşları açısından vergi geliri kaybı gibi olumsuz etkiler yaratacaktır.⁴⁴ Ev sahibi ülke; mültecilerin istihdam edilebileceği, sağladıkları yeniliklerin kullanılabilirliği veya sermayelerinin değerlendirilebileceği muhtemel büyüme alanları tespit ederek yeni beceri ve sermaye havuzundan faydalanmalıdır.

Görüşülen bir STK, sosyal uyum açısından mültecilerin istihdam edilmesinin önemine dikkat çekmektedir. Kayıtlı istihdama ve çalışma iznine erişim, mültecilerin sağlığı (özellikle ruh sağlığı) ve uyum süreci (vergiyle topluma katkı sağlayarak) açısından önemlidir. Bunlara ek olarak, vatandaşlar, mültecilerin hem çalışarak hem vergi ödeyerek topluma katkıda bulunduğunu gözlemleyecek, bu da sosyal uyumu arttıracaktır.

Şekil 6: Mülteciler ve vatandaşlar için iş yaratılmasını besleyen politika alternatifleri

⁴⁴ Fakat, enformel piyasalarda istihdama tamamen olumsuz bakılmamalıdır. Aslında, enformel işgücü piyasası, özellikle düzensiz göç statüsündekiler başta olmak üzere göçmenler ve mülteciler için sınırlı erişimi bulunan kişilere istihdam fırsatları ve mali destek sağlamaktadır.

Ayrıca, politika yapıcılar, başta saha ekiplerinde (bkz. “hizmet sunumunu değerlendirme ve adapte etme”) olmak üzere, mültecilerin, mültecilere sunulan hizmetlerde istihdam edilmesinin yarattığı katma değere dikkat çekmektedir; mültecilerin dil ve kültür bilgileri hizmet sunumunu ve farkındalık oluşturma çalışmalarını iyileştirebilmektedir. Paydaşlardan biri, ya hizmet sunmak ya da mültecileri, bu hizmetleri sunmaları için yetiştirmek üzere emekli hemşireler, doktorlar, ebeler ve öğrenciler ile çalışılan, önceden uygulanmış başarılı gönüllü programları konusundaki deneyimi paylaşmıştır. Mülteciler, kendi topluluklarından bireyler ile en rahat iletişim sağlayabilecek kişilerdir. Tercüme başvurusu, çoğu zaman etkili ve rahat iletişime engel teşkil edebilmektedir. Ayrıca, bu yöntem, kamu kurumları veya kamu kurumları temsilcileri ile iletişim konusunda kendini rahat hissetmeyebilecek hedef grup arasında güvene dayalı bir ilişki tesis edilmesine yardımcı olabilmektedir.

Görüşmeler, mültecilerin özellikle, ev sahibi ülke vatandaşlarının çalışmak istemedikleri ancak ev sahibi ülkedeki işletmelerin işgücüne ihtiyaç duyduğu sektörlerde veya seviyelerde istihdam edilmeleri ihtimaline dikkat çekmektedir.⁴⁵ Bazı durumlarda işletmeler belli sektörlerde, uygun becerilerle donanmış nitelikli personel bulmada zorluk yaşayabilirler ve mülteciler, ya kendi becerileri sayesinde ya da eğitim alarak bu ihtiyaca cevap verebilirler. Ancak politika yapıcılarının, özellikle katılımcı bir yaklaşım kullanarak (bkz. “katılımcı yaklaşımın sağlanması”) mültecilerin, bu ihtiyaçlara cevap verme noktasında istekli ve yetenekli olmalarını temin etmeleri gerekmektedir.

Yine bu konu ile bağlantılı olarak, ev sahibi ülkenin, iş geliştirme (bkz. “iş geliştirmenin desteklenmesi”) ve mültecilerin istihdamına ilişkin prosedür ve düzenlemelerin net ve basit olmasını temin etmesi gerekmektedir. Faydalı olması halinde uluslararası kuruluşlar ve STK’lar kayıt sürecine destek sağlayabilirler.⁴⁶ İstihdamın kayıt altına alınması için izlenecek süreç zorlu olduğunda, kotalar uygulandığında, kayıtlı mali yükünü işverenlerin üstlenmesi gerektiğinde zorluklar ortaya çıkabilir. Bu durumda mültecileri kayıt dışı çalıştırmak, bazı işverenler için daha az maliyetli olacak, bu da kayıt dışı istihdamı teşvik edecektir.

Suriyelilerin Türkiye’de hizmet sunumunda istihdam edilmesi

Suriyelilerin dil ve kültür bilgilerinden ve sahip oldukları kilit uzmanlıklardan faydalanılması amacıyla Türkiye’de Suriyeliler, hizmet sunumunun belli alanlarında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından istihdam edilmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Suriyelilerin, Bakanlığın yardım ve hizmet sunumu faaliyetlerinde çalıştırılması için bir istisna almıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı da, adapte edilen Suriye müfredatına göre eğitim vermek ve zorunlu göç süresi boyunca Suriyeli çocukların eğitime erişmesini mümkün kılmak için geçici barınma

⁴⁵ Örneğin, İstanbul’da işgücü piyasasına ilişkin yapılan bir değerlendirme, Suriyeli gençlerin istihdam edilebileceği, yüksek talep olan ve Türk vatandaşlarının çalışmaya istekli olmadığı sektörler arasında yer alan önemli sektörleri belirlemiştir: perakende, tekstil, inşaat, ağırlama ve sağlık sektörleri. Bkz. INGEV 2017.

⁴⁶ Örneğin, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Suriyeliler ve Türk vatandaşları arasında girişimcilik ve Suriyelilerin işe alınmasına odaklanan bir proje yürütmektedir (2017 yıl sonundan bu yana 104; ve 2018 sonuna kadar hedef 140). Girişimcilik desteği ve işe yerleştirme, piyasaya (üretim, tekstil ve ticaret sektörü) ve Arapça konuşan kişilerin katma değer sağlayabileceği sektörlerle göre uygulanmaktadır. IOM başlangıçta desteklerini kazanmak için işyerleri ile iletişime geçmiştir. Ardından, IOM çalışma izni için işyerlerinin mültecileri kaydetmesine yardımcı olmuş ve masrafların bir kısmını karşılayarak destek olmuştur (örneğin, ilk yıl için çalışanın 6 aylık maaşı ve ikinci yıl için 3 aylık maaşı). Türkiye Uluslararası Çalışma Örgütü ise işverenlerin Suriyeli işçileri istihdam etmesi için teşvik planı kullanmıştır. Bu plan da başarılı olarak değerlendirilmektedir. Artık bu plan yaklaşım olarak resmîyet kazanmıştır. Plan kapsamında sosyal güvenlik masrafları ile kayıt masraflarının bir kısmı karşılanmaktadır.

merkezlerindeki geçici eğitim merkezlerinde (GEM'ler)⁴⁷ Suriyeli öğretmenleri istihdam etmiştir. Suriyeli öğretmenler, yaklaşık 2011 yılında hizmet vermeye başlamıştır ancak, öğretmenlerin GEM'lerde uluslararası fonlar vasıtasıyla resmi olarak istihdam edilmeleri için 2014 yılında mevzuatla düzenleme yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı da, GEM'lerde sunulan eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi adına Suriyeli öğretmenlerin tespiti ve eğitimi konusunda çalışmalar yürütmüştür. Suriyeli öğretmenler, yerel düzeydeki komisyonlar vasıtasıyla tespit edilmiş ve pedagojik alan bilgilerinin ve konuya özel bilgilerinin iyileştirilmesi adına öğretmenlere eğitim verilmiştir (2 haftalık eğitim, 3 kez).

Suriyeli öğretmenlerin istihdamını destekleyecek uluslararası fonların mevcut olması halinde bu öğretmenlerin Türkiye'deki devlet okullarına nasıl entegre edilebileceği da tartışılmaktadır. Bu durumda da çalışma izni verilmesi ve öğretmenlerin Türkiye'deki müfredata adaptasyonun desteklenmesi konusunda ayrıntılı prosedürlere ihtiyaç olacaktır.

Suriyeli doktorlara ve hemşirelere eğitim verilmesi ve Türkiye'de sağlık hizmetleri sunmak üzere istihdam edilmeleri için DSÖ, Türk bir STK olan SGDD, Sağlık Bakanlığı ve İl Sağlık Müdürlükleri tarafından uluslararası bir proje yürütülmektedir. Proje, Sağlık Bakanlığı tarafından finanse edilmektedir. Projenin amacı, Suriyeli hastaların dil ve kültür ile bağlantılı ihtiyaçlarını dikkate alarak Suriyeli hastalara sunulan sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesidir (SGDD 2018; DSÖ 2018). Proje, Göçmen Sağlığı Merkezlerindeki Suriyeli doktor ve hemşireleri güçlendirerek Suriyeli mültecilere sunulan sağlık hizmetlerindeki eksiklik ve engellerin ele alınmasını amaçlamaktadır. 2016 yılından bu yana 1200'den fazla Suriyeli sağlık çalışanına eğitim verilmiş ve 600'dan fazla sağlık çalışanı Sağlık Bakanlığınca istihdam edilmiştir (DSÖ 2018).

Pratikte Uygulama

- İşgücü piyasası/beceri açığı değerlendirmeleri ve mültecilerin becerilerinin değerlendirilmesi temelinde mültecilerin, mesleki becerilere sahip oldukları alanlarda istihdam edilmesinin teşvik edilmesi.
- Ev sahibi ülkenin çalışanlarına/süpervizörlerine, mültecilerin işyerlerine entegrasyonu konusunda eğitim verilmesi.
- Mültecilerin istihdam edildiği şirketlerde hâlihazırda istihdam edilen ev sahibi ülke çalışanlarının becerilerini iyileştirin veya bu çalışanları daha iyi işlere terfi etmesinin sağlanması.
- (Orta ve büyük ölçekli işletmeler için) İhtiyaç duyulan ürünleri veya hizmetleri, mülteci istihdam eden işletmelerden temin edilmesi. Bu yaklaşımı, şirketin kurumsal sosyal sorumluluk stratejisinin bir parçası haline getirilmesi.

⁴⁷ Geçici Eğitim Merkezleri geçici akınlara cevap verebilmek amacıyla 2014 yılında oluşturulmuştur (yeni merkezler ve Suriyeli yardım kuruluşları kapsamında faaliyet gösteren ve resmiyet kazandırılan merkezler). Bu merkezlerde, temel olarak Türkiye'ye adapte edilen, Arapça ancak Türkçe ders seçeneklerinin de yer aldığı Suriye'ye ait bir müfredat kullanılmıştır. 2016 yılına gelindiğinde, ayrı sistemler kamu yapıları için yük olarak görüldüğünden ve söz konusu yaklaşım sürdürülebilir olarak görülmediğinden (mali ve toplumsal açıdan), Suriyeli Mülteci Krizinin uzun süren doğasının daha uzun soluklu bir çözüm gerektirdiği anlaşılmıştır. Bu nedenle, bu yaklaşım aşamalı olarak sonlandırılmaya başlanmıştır. 2018 ortası itibarıyla, yaklaşımın 2020'ye kadar tamamen sonlandırılması planlanmaktadır. Fakat, illerde sonlandırma işleminin daha uzun süre gerekmesi durumunda, istisnalara izin verilecektir. Geçici Eğitim Merkezlerine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Memişoğlu 2018.

İstihdam edinilen kişi sayısı yerine insana yakışır işlere odaklanma

Bir politika yaklaşımının etkisinin sağlanabilmesi için hedef nüfusun istihdamına yönelik hedefler belirlenmesi ve bu hedeflere ulaşılması önemlidir. Ancak istihdam edilen zorunlu olarak göç etmiş kişi sayısı, temel veya tek gösterge olmamalıdır. Bunun yerine mültecilerin istihdamının, ev sahibi ülke ve mülteci topluluk üzerinde anlamlı bir etki yaratmasına odaklanılmalı ve insana yakışır işlerin geliştirilmesi temel amaç olmalıdır. Mültecilere verilen çalışma izni sayısının belirlenmesi, ev sahibi ülkenin, mültecilerin entegre edilmesi yönündeki çabalarının önemli bir göstergesi olmakla birlikte tek odağın sayısal göstergeler olması, kalkınma-zorunlu göç yaklaşımının potansiyelini zayıflatabilmektedir (Lenner ve Turner 2018a, 2018b). Bu nedenle, ilerlemeyi izlerken ve hedeflere bağlı fon sağlarken donörlerin ve uygulayıcı kuruluşların bu hususu dikkate alması gerekmektedir.

Son olarak, ev sahibi ülkeler tarafından belirlendiği için mültecilerin istihdamına yönelik açık işler konusunda çoğunlukla sınırlamalar olsa da hem ev sahibi ülkeler hem uluslararası ortaklar (özellikle donörler ve uluslararası kuruluşlar), mevcut fırsatları genişletme ihtimalini değerlendirmelidir. Bu yaklaşıma göre, mülteciler için istihdam hedeflerinin, emek yoğun sektörler ve sanayiler (inşaat, tarım ve tekstil gibi) dışındaki alanları da değerlendirmesi sağlanmalıdır. Bu sektörlerde muhtemel işlerin sayısı daha yüksek olmakla birlikte söz konusu sektörler, sömürüye açık olabilmektedir ve çoğunlukla mültecilerin becerilerden faydalanılmayacak düşük vasıflı işler sunmaktadır. Mülteci nüfus, ev sahibi ülkenin yararı doğrultusunda daha etkin şekilde kullanılacak diğer becerilere sahip olabilir. Ayrıca, eş zamanlı olarak insana yakışır işlerin sağlanması ve çalışma mevzuatının uygulanması yönünde çalışmalar yapılmadıkça, bu sektörlerde istihdam, ülke vatandaşlarının ücretlerinin düşmesine neden olarak ev sahibi topluluklar üzerinde olumsuz bir etki yaratabilecektir.

ILO'nun Ürdün'de mültecilere insana yakışır işler sağlanmasına yönelik tavsiyeleri

ILO'nun yakın tarihli bir yayını, Ürdün'de istihdamın artırılması; Suriyelilerin Ürdün işgücü piyasasına katılımının sağlanması ve insana yakışır çalışma koşullarının temin edilmesine yönelik pratik çözümler ortaya koyan tavsiyeler içermektedir. Tavsiyeler, Ürdün'de, Ürdün Hükümeti temsilcileri (yöneticiler, işe alım uzmanları ve görevliler dâhil), işçi ve işveren birlikleri, işçiler ve işsizler (Ürdünlü, Suriyeli ve diğer göçmen işçiler), sendikalar, işçi temsilcileri ve STK'lar ile yapılan kapsamlı bir ampirik araştırma sonucunda geliştirilmiştir. Araştırmada, tarım, inşaat, ev içi işler, imalat ve turizm olmak üzere beş spesifik sektör üzerinde durulmuştur. Raporda, hem genel hem sektöre özel olmak üzere çeşitli tavsiyeler yer almaktadır. Burada sadece insana yakışır işlerin geliştirilmesine yönelik tavsiyelere yer verilmektedir (Razzaz 2017). Politika tavsiyelerinin tamamı için ILO Raporu incelenebilir (Razzaz 2017).

- Çalışma Bakanlığı'na, çalışma koşullarına ilişkin savunuculuk çalışmaları yapılması ve çalışma koşullarının izlenmesi konusunda destek olunması.
- Çalışma mevzuatı ve iş denetimlerinin uygulanışının güçlendirilmesi (örneğin, göçmen statüsünden bağımsız olarak, fazla mesainin ödenmesi, sağlık ve güvenlik alanında düzenlemeler⁴⁸).

⁴⁸ Örneğin, Ürdün'de mülteciler önceden kayıtdışı olarak çalıştıkları yerlerde kayıtlı istihdama erişim kazandılar. Bu yaklaşım Suriyelilerin sosyal koruma, çalışma şartları ve maaş gibi olanaklara erişimlerinin artırılması amacıyla benimsenmiştir. Bazı yazarlar, diğer milletler için (Ürdünlüler dâhil), çalışma izni alınması prosedürünün uygulanışının yanı sıra kayıtdışı istihdamla ilgili devam eden meselelerin altını çizmiştir. Bkz. Lenner ve Turner 2018b.

- İhtiyaç olan ilgili sektörlerde çalışma koşulları (örneğin, çalışma saatleri, asgari ücret, sağlık standartları vb.) ile ilgili düzenleyici çerçevelerin geliştirilmesi ve/veya iyileştirilmesi.
- İşverenlerin, mültecileri, daha düşük ücret karşılığında istihdam etmelerinin önüne geçilmesi ve mülteciler ile ev sahibi topluluklar arasındaki gerginliklerin azaltılması amacıyla mülteci işçiler ile ev sahibi topluluktan işçilerin ücretlerinin uyumlaştırılması (ve denetimler yoluyla uygulanmasının sağlanması),
- Yarı zamanlı ve kısa süreli işler dâhil, mülteciler ve ev sahibi toplulukları işverenlerle eşleştiren işe yerleştirme ve sertifika programlarının teşvik edilmesi.
- Çalışma izni alma sürecinde, belli aralıklarla, denetimler esnasında ve bilgilendirme kampanyaları vasıtasıyla işverenler ve çalışanlar arasında hakları ve ilgili düzenlemeler konusunda farkındalık oluşturulması. Bu çalışma, denetim otoriteleri tarafından ziyaretler esnasında ve Çalışma Bakanlığı, uluslararası kuruluşlar ve/veya STK'lar tarafından kamuoyu bilgilendirme kampanyaları vasıtasıyla gerçekleştirilebilir.
- Çalışan değişim sıklığı ve işverenlerin muamelesi ile ilgili endişelerin ele alınması için 'saygılı işyeri' programları geliştirme seçeneğinin değerlendirilmesi. Bu programlar vasıtasıyla; işyeri komiteleri, süpervizör eğitimi ve işçi ve işveren değerlendirmeleri gibi çalışmalar gerçekleştirilebilir.

İş geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi

Ev sahibi ülkelerde iş geliştirmenin desteklenmesi için; istihdam konusunda mültecilere yönelik tedbirlere ek olarak hem mülteci toplulukta hem ev sahibi toplulukta yatırım ve girişimcilik odaklı çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Görüşmeler, özellikle ev sahibi ülkede iş geliştirilmesi için mülteci girişimcilerin potansiyeline ve mültecilerin, kendilerine olan güvenlerini ve yatırım becerilerini geliştirebilecek tedbirlere dikkat çekmektedir. Düzenleyici yüklerin ve engellerin azaltılması veya basitleştirilmesi, dil eğitiminin desteklenmesi, işletmelere yönelik eğitim ve sermaye ve yatırıma erişimin iyileştirilmesi (farkındalık oluşturma çalışmaları vasıtasıyla dâhil) bu kapsama girmektedir.

Uzun vadeli kalkınma açısından, hem ülke içinde hem diasporadan mülteci yatırımcılar, ekonomik sermaye getirmektedir ve çatışmanın sona ermesinden sonra hem kendi ülkeleri ile hem de vasıtasıyla ve kendi topluluklarına ürünler ve hizmetler sunarak yeni pazarlar sağlayabilirler. Bu, işgücü piyasası ve (küçük işletmelere de olsa) ulusal ihracat üzerinde olumlu bir etki yaratabilir. Yapılan bir görüşmede bu tür işletmelerin maksimum 10 kişi için olmak üzere istihdam sağlayabileceği önerisinde bulunulmuştur. Bu tür işletmelere destek olunması, bu fırsatın değerlendirilmesi için başvurulabilecek yöntemlerden biri olabilir.

Donörler, uygulayıcı kuruluşlar ve ev sahibi ülkeler de muhtemel yatırım fırsatlarının özel sektöre duyurulmasına öncelik vermelidir. Mülteci istihdamına dair olumlu örneklerin kullanılması; yaratılan katma değer, muhtemel yatırımcılar, işverenler ve donörlere gösterilmesi açısından önemlidir. Benzer şekilde, özel şirketler; ev sahibi ülkelerde mülteci istihdamını teşvik etmek isteyen donörler ve uluslararası kuruluşlar tarafından, inovasyon yapmaya ve muhtemel pazar fırsatlarını değerlendirmeye teşvik edilebilir.

Türkiye’de KOBİ’ler ve iş yaratma

Görüşmeler ve yakın zamanlı araştırmalar, Suriyeli mülteci iş insanlarının, Türk ekonomisi ve işgücü piyasası üzerindeki muhtemel ve gerçek olumlu etkisine dikkat çekmektedir. 2018 Mart ayı itibariyle, Türkiye’de ağırlıklı olarak küçük ölçekli olmak üzere 8000 adet işletmenin sahibi Suriyelidir veya işletmelerin ortakları Suriyelidir; bu yaklaşık 500 milyon dolarlık yatırıma tekabül etmektedir (Sabah 2017). Bu rakam, kayıtlı işletme sayısını göstermektedir ve Türkiye’de Suriyelilere ait işletme sayısı muhtemelen çok daha yüksektir. Son dört yılda, Suriyeliler, Türkiye’de iş kuran uyruklar arasında ilk sırada yer almaktadır. Bu, Suriyeli nüfusun belli bir kapasiteye ve ticaret zekâsına sahip olduğuna işaret etmektedir. Bu durumun orta vadede, özellikle iş yaratma açısından Türkiye üzerinde önemli bir ekonomik etkisi olabilir. 2017 tarihli bir çalışmaya göre, bir Suriyeliye ait bir işletme ortalama 9.4 kişi istihdam etmektedir ve çalışmaya dâhil olan KOBİ’lerin sonraki yıl ortalama 8.2 kişi daha istihdam etmeyi planladığı raporlanmıştır (Building Markets 2017).

Ayrıca yakın tarihli bir ekonomik araştırma, 2015 yılında Suriyelilere ait işletmelerin, Suriye ve diğer Orta Doğu pazarları ile ticareti arttırdığı, enflasyon oranını sınırlı oranda arttırdığı ve belli bölgelerde ve ulusal seviyede ekonomik büyümede kilit bir faktör olduğuna dikkat çekmektedir (Devranoğlu 2016; Bahçekapılı ve Cetin 2015). En fazla mülteciye ev sahipliği yapan iller arasında iki ilde işsizlik artarken üç ilde azalmıştır. Bu da nüfustaki artışın (mülteci hareketini) her zaman işsizlik oranlarında bir artışa neden olmayacağına işaret etmektedir.

Suriye Uluslararası İş Derneği

Suriyeli girişimciler 2017 yılında, bölgedeki ilk iltica ülkelerindeki (Ürdün, Türkiye, Lübnan, Mısır vb.) Suriyeli mültecilerin desteklenmesi adına sosyal ve ekonomik sermaye oluşturmak amacıyla Suriye Uluslararası İş Derneği’ni kurmuştur. Ağ, kuruluş aşamasında, Suriyeli girişimcilerle işbirliğine yönelik beş temel hedef belirlemiştir:

- Düzenleyici engeller (yatırım iklimi, hareketlilik, ticaret ve iş kanunu)
- Gençlerin güçlendirilmesi, cinsiyet eşitliği ve eğitim (sosyal içerme, ilk/orta öğretim, mesleki eğitim, cinsiyet programları)
- Yatırım ve eşleştirme fırsatları (sektörlerin ve pazarların tespit edilmesi)
- Mali sektör kaynaklı zorluklara yönelik çözümler (finansmana erişim, para mübadelesi ve hareket)
- İşletmeler ile hayır işleri arasındaki güçlü bağlantıların daha sistematik hale getirilmesi

Diasporanın çabalarının, kriz sonrası yeniden yapılanmada son derece önemli olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmalar, Suriyeli mültecilerin ekonomik entegrasyonunun ve girişimcilik çalışmalarının iyileştirilmesi adına önemli bir itici güç olarak görülmektedir (Dünya Bankası 2016). Dolayısıyla Suriyeli işletmeler, Suriyeli mültecilere ve iltica ülkelerindeki iş geliştirme çalışmalarına destek olarak istihdamın geliştirilmesi sürecinde kilit ortaklar olarak yer alabilirler.

Yatırım ve Eşleştirme Platformu

Dünya Bankası, mülteci ve ev sahibi topluluktan girişimcilere destek olmak üzere “Yatırım ve Eşleştirme Platformu”nu oluşturmuştur. Platform, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Ortaklık Fonu’ndan finanse edilmektedir (Dünya Bankası 2018c). Platform çalışmalarına, mülteci krizinden etkilenen işletmeleri, küresel aktörler ve yatırımcılarla eşleştirerek başlamaktadır. Bu aktörler ve yatırımcılar işe alma veya eğitim, işe yatırım yapma, mültecileri istihdam etme vb. gibi destekler sunmaktadır. Sodexo, Citi, Hilton, Ben & Jerry’s, Barilla, Uniqlo, Microsoft and Massachusetts Institute of Technology destek sağlayan aktör ve yatırımcıların sadece bir kısmıdır (Dünya Bankası 2018d). Ayrıca Platform, mevcut küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi amacıyla yatırıma destek olmak ve teknik destek sunmak üzere bir program da oluşturmaktadır (Yong Kim 2018).

Pratikte Uygulama

- Mülteciler, diaspora ve ev sahibi ülkenin girişimcilerinin iş geliştirme çalışmalarına yönelik bir fon mekanizması oluşturulması.
- Mültecilerin ve diasporanın yatırım yapmasının önündeki bürokratik engelleri basitleştirilmesi veya kaldırılması.
- Mültecilerin ve diasporanın sermaye ve yatırıma erişiminin iyileştirilmesi.
- Yatırım yapabilecek sermayeye sahip mültecilere ve ev sahibi ülke vatandaşlarına ticaret eğitimi verilmesi.
- Mültecilerin oluşturduğu ya da mültecilere ev sahipliği yapan piyasaların sunabileceği olası potansiyele dikkat çekmek amacıyla konuyu özel işletmelerin dikkatine sunulması ve bu konulara ilişkin teşvikler verilmesi.
- Mültecilere insani yardım kapsamında nakdi destek sağlama seçeneğinin değerlendirilmesi.⁴⁹

⁴⁹ Dünya İnsani Zirvesi Büyük Pazarlık (Grand Bargain) Hedef 3 ile uyumludur. Bkz. İnsanlığın Gündemi 2018b.

4 Sonuç

Bu rapor her şeyden önce, belirlenen politika alternatiflerinden biri olan “Ev sahibi ülkenin insanlık adına yürüttüğü çalışmaların takdir edilmesi” alternatifine cevap vermeyi amaçlamaktadır. Rapor, en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerden politika yapımcıların ve uygulama ortaklarının tavsiyeleri, geri bildirimleri ve iyi uygulamalarına; diğer ev sahibi ülkeler, uluslararası kuruluşlar, STK’lar ve diğer uygulayıcı ortaklar ve donörler ile paylaşılmak üzere örnek olarak yer verilmektedir. Bu gibi zor ortamlarda sağlanan başarının- iyi uygulamalar şeklinde- takdir edilmesi önemlidir. Bu politika alternatiflerinin, gelişmekte olan dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerde kalkınma-zorunlu göç yaklaşımının uygulanabilmesi için kilit nitelikte olduğu değerlendirilmekle birlikte, bu alternatifler AB dâhil daha küçük ev sahibi ülkelerde de uygulanabilir.

Tüm politika alternatiflerinin, sağlayacakları olumlu değer nedeniyle önemli olduğu değerlendirilmekle birlikte tüm alternatiflerin daha en başından derhal uygulanamayacağı da aşikârdır. Politika alternatiflerinin, ulusal öncelikler ve uygun takvimler doğrultusunda daha gerçekçi şekilde uygulanabilmesi için; politika alternatiflerinin daha küçük çaplı olarak uygulanması, etkilerini değerlendirmek üzere belli alternatiflerin pilot uygulamasının yapılması, yeni uygulamaların kademeli veya giderek artan ölçüde uygulanması veya eski politika alternatiflerinin uygulamasının sonlandırılması yöntemlerine başvurulabilir. Dolayısıyla sınırlı kaynaklar, orta ve uzun vadeli ihtiyaçlar ve uluslararası camianın yüksek ilgisi göz önünde bulundurularak bu politika alternatifleri arasında öncelik sıralaması yapılması, ev sahibi ülkelerin atması gereken önemli bir adımdır. Aynı zamanda donörler, ev sahibi ülkelerin önceliklerini kabul etmeli ve fonun önceliklerinin belirlenmesi sürecinin, ev sahibi ülkelerin liderliğinde ilerlemesini sağlamalıdır. Aksi takdirde ev sahibi ülkenin kalkınma ile ilgili kilit ihtiyaçları gözden kaçabilir veya öncelikler arasına girmeyebilir.

Son olarak, raporun başlangıcında belirtildiği üzere, mültecilerin yerele entegrasyonu ile ilgili politika alternatifleri; daha geniş uluslararası çabalar, dayanışma ve sorumluluk paylaşımının bir parçası haline getirilmelidir. Gelişmekte olan bölgelerdeki ülkeler, hâlihazırda mültecilere ev sahipliği yapma sorumluluğunun büyük bir kısmını üstlenmektedir. Dolayısıyla rapor hiçbir şekilde, bu ülkelerin yerele entegrasyon konusunda daha fazla sorumluluk almasını önermemektedir. Tam tersine, raporda yer verilen politika alternatifleri, kalıcı diğer iki çözüm olan güvenli ve gönüllü geri dönüş ve yerleştirme yönündeki küresel çabalar ile birleşince başarıya ulaşacaktır.

Ek

Metodolojik Not

Rapor ve raporda yer verilen politika alternatifleri, masa başı araştırması ve ampirik nitel araştırma yöntemlerine dayanmaktadır. Kalkınma-zorunlu göç yaklaşımı, Ürdün Mutabakatı ve Türkiye ve Lübnan'da kalkınma-zorunlu göç odaklı müdahaleler hakkında masa başı araştırması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca derinlemesine masa başı araştırması yapılmış ve bu çalışma, Suriyeli mülteci hareketi etkileriyle ilgili olarak Lübnan ve Türkiye'deki durumun yanı sıra durum karşısında geliştirilen ilgili ulusal politikaları kapsayan arka plan raporları şeklinde derlenmiştir.⁵⁰ Kalkınma-zorunlu göç eksenini ile ilgili derslere odaklanan ilgili uluslararası konferanslarda katılımcı gözlem yapılarak da bilgi toplanmıştır.⁵¹

Türkiye'de (16) ve Lübnan'da (13) politika yapımcılar, uluslararası kuruluşlar, ticaret odaları, BM kuruluşları ve STK'lar ile bir küresel paydaş (1) ile 30 adet yarı yapılandırılmış nitel görüşme gerçekleştirilmiştir. Söz konusu görüşmeler, 25 Haziran-17 Temmuz 2018 tarihleri arasında yarı yapılandırılmış görüşme rehberi ışığında yüz yüze veya Skype üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, görüşme yapılacak kurumları, söz konusu ülkelerde Suriye krizine müdahalenin kurumsal çerçevesi hakkında yapılan arka plan araştırmasının yanı sıra yereldeki uzmanlara danışarak seçmiştir. Görüşmelerde; ülkedeki zorunlu göç durumu ve başta ülkedeki Suriyeli mülteciler olmak üzere söz konusu ülkelerin kalkınma konusunda yaşadıkları zorluklar; politika müdahaleleri, örnekler ve iyi uygulamalar; uzun vadeli ihtiyaçlar ve kalkınma ile bağlantılı ihtiyaçlar ve gelecekte ulusal ve uluslararası seviyede gerçekleştirilecek eylemlere ilişkin tavsiyeler üzerinde durulmuştur.

Raporun ilk taslağı, 18 Ekim 2018 tarihinde OFID'in Viyana, Avusturya'daki merkezinde, "Kalkınma-Zorunlu Göç Ekseninde Politika Alternatiflerine İlişkin Yuvarlak Masa Toplantısı"nda sunulmuştur. Yuvarlak masa toplantısı ile rapora yansıtılmak üzere ek bakış açılarının yanı sıra önerilen çeşitli politika alternatiflerine dair görüş ve öneri alınması amaçlanmıştır. Yuvarlak masa toplantısı; en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkeler, BM kuruluşları, STK'lar ve donör topluluğu içeren çeşitli ulusal ve uluslararası paydaşları (15 farklı kurum) bir araya getirmiştir. Paydaşların geri bildirimleri ve paylaşımları rapora yansıtılmıştır.

⁵⁰ Bu arka plan raporları yayımlanmıştır, bkz: Kabbanji ve Kabbanji 2018 ve Memişoğlu 2018.

⁵¹ Özellikle Brüksel, Belçika'da gerçekleşen AK AB'nin Zorunlu Göç ve Kalkınma Yaklaşımının Uygulanmasına İlişkin Ortaklarla Ad Hoc Toplantı ve Ürdün, Amman'da gerçekleşen Üçüncü Uluslararası Orta Doğu'daki Mülteciler Konferansı kapsamında "Uluslararası Topluluk: Fırsatlar ve Zorluklar".

Referanslar

- 3RP. 2018. *Regional Refugee & Resilience Plan 2018-2019 in Response to the Syria Crisis. 3RP Context*. <http://www.3rpsyriacrisis.org/the-3rp/> (Accessed 22 November 2018).
- Agenda for Humanity. 2018a. *Change people's lives: from delivering aid to ending need*. <https://www.agendaforhumanity.org/cr/4> (Accessed 22 November 2018).
- Agenda for Humanity. 2018b. *Initiative Grand Bargain*. <https://agendaforhumanity.org/initiatives/3861> (Accessed 22 November 2018).
- Aglionby, J. 2018, October 29. "UN asks world to approve blueprint for business to invest in refugees". *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/7250f0d6-9bef-11e8-88de-49c908b1f264>
- Amel Association International. 2018. *Preventing Tensions Through Health Services*. <http://amel.org/projects/preventing-tensions-through-health-services/> (Accessed 22 November 2018).
- Bahcekapili, C. and B. Cetin. 2015. "The Impacts of Forced Migration on Regional Economies: The Case of Syrian Refugees in Turkey". *International Business Research* 8(9). Canadian Center of Science and Education. <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ibr/article/view/51036>
- Betts, A. 2004. "The International Relations of the 'New' Extraterritorial Approaches to Refugee Protection: Explaining the Policy Initiatives of the UK Government and UNHCR". *Refugee* 22(1) pp.58-70.
- Betts, A. 2009. *Development assistance and refugees. Towards a North-South grand bargain?* Forced Migration Policy Briefing (2). Oxford: Refugee Studies Centre, University of Oxford. pp. 1-12. <https://www.rsc.ox.ac.uk/files/files-1/pb2-development-assistance-refugees-2009.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- Betts, A. 2010. *Protection by Persuasion: International Cooperation in the Refugee Regime*. Ithaca: Cornell University Press.
- Betts, A., A. Ali. and F. Memişoğlu. 2017. *Local Politics and the Syrian Refugee Crisis: Exploring Responses in Turkey, Lebanon, and Jordan*. Oxford: University of Oxford, Refugee Studies Centre.
- Betts., A. and P. Collier. 2017. *Refugee. Transforming a Broken Refugee System*. New York: Penguin Random House.
- Bilgehan, Z. 2018. "Some 15,000 Syrians have returned from Turkey". *Hürriyet Daily News*. <http://www.hurriyetdailynews.com/some-150-000-syrians-have-returned-from-turkey-131108> (Accessed 22 November 2018).
- Brooks, H.C., and Y. El-Ayouty (eds.). 1970. *Refugees South of the Sahara: An African Dilemma*. Westport, CT: Negro University Press.
- Building Markets. 2017. *Another Side to the Story: A market assessment of Syrian SMEs in Turkey*. <http://anothersidetothehistory.org/> (Accessed 22 November 2018).
- Center for Global Development and International Rescue Committee. 2017, April 18. *Refugee Compacts: Addressing the Crisis of Protracted Displacement*. Forced Displacement and Development Study Group. <https://www.cgdev.org/sites/default/files/Refugee-Compacts-Report.pdf> (Accessed 22 November 2018).

- Center for Mediterranean Integration. 2018. *Experiences in Hosting Refugees: Local Economic Development in Host Communities*. https://www.cmimarseille.org/sites/default/files/newsite/compendium-_english_2018_1.pdf (Accessed 4 December 2018).
- Charles, S., C. Huang, L. Post and K. Gough. 2018. "Five Ways to Improve the World Bank Funding for Refugees and Hosts in Low Income Countries and Why These Dedicated Resources Matter More than Ever". *Center for Global Development*. https://www.cgdev.org/blog/ida-funding-refugee-hosts-5-ways-improve?utm_source=181106&utm_medium=cgd_email&utm_campaign=cgd_weekly&utm_&&& (Accessed 22 November 2018).
- Couldrey, M. and J. Peebles (eds). 2018. "Syrians in displacement". *Forced Migration Review*. Oxford: University of Oxford, Refugee Studies Centre. <https://www.rsc.ox.ac.uk/publications/syrians-in-displacement> (Accessed 22 November 2018).
- Daily Sabah. 2017. Syrian businesses in Turkey provide 100,000 jobs. 21 October. www.dailysabah.com/economy/2017/10/21/syrian-businesses-in-turkey-provide-100000-jobs (accessed 1 August 2018).
- Devranoğlu, Nevzat. 2016, February 19. "Fridges and flour: Syrian refugees boost Turkish economy". *Reuters*. www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-turkey-economy/fridges-and-flour-syrian-refugees-boost-turkish-economy-idUSKCN0VS1XR (accessed 1 August 2018).
- Dunbar, K. and J. Milner. 2016. *The Humanitarian-Development Nexus: Opportunities for Canadian Leadership*. RRN/CRS Policy Brief submitted to the Government of Canada. https://refugeeresearch.net/wp-content/uploads/2017/02/dunbar_feb%E2%80%9917.pdf (Accessed 22 November 2018).
- EC, DG DEVCO. 2018. *Resilience building and Humanitarian-Development Nexus*. https://ec.europa.eu/europeaid/policies/fragility-and-crisis-management/resilience-building-humanitarian-development-nexus_en (Accessed 22 November 2018).
- EC, DG ECHO. 2014. *Humanitarian Implementation Plan (HIP) Syria Crisis*. ECHO/SYR/BUD/2015/91000. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/syria_en_19.pdf (Accessed 22 November 2018).
- EC, DG NEAR. 2018. *EU Regional Trust Fund in Response to the Syrian Crisis*. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/countries/syria/madad_en (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2002. *Integrating migration issues in the European Union's Relations with Third Countries. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament*. COM (2002) 703 final. https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/communication-migrationandrefugees-com2002703-20021203_en.pdf (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2003a. *Towards more accessible, equitable and managed asylum systems. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament*. COM (2003) 315 final. <http://aei.pitt.edu/40056/> (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2003b. *Thessaloniki European Council 19 and 20 June 2003 Presidency conclusions*. <https://www.consilium.europa.eu/media/20847/76279.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2004. *On the managed entry in the EU of Persons in need of international protection and the enhancement of the protection capacity of the regions of origin. "Improving access to durable solutions". Communication from the Commission to the Council and the European Parliament*. COM(2004) 410 final. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0410:FIN:EN:PDF> (Accessed 22 November 2018).

- EC. 2005. *On Regional Protection Programmes. Communication on the Council and the European Parliament.* COM(2005) 388 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0388&from=EN> (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2012. *The EU approach to resilience: learning from good security crises. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council.* COM (2012) 586 final. <https://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/202008> (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2016a. *Lives in Dignity: from Aid-dependence to Self-reliance. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions.* COM(2016) 234 final. http://ec.europa.eu/echo/files/policies/refugees-idp/Communication_Forced_Displacement_Development_2016.pdf (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2016b. *New Approaches to Solutions. Executive Committee of the High Commissioner's Programme.* EC/67/SC/CRP.14. <https://www.unhcr.org/575a74597.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2017a. *EU-Lebanon Partnership: The Compact.* <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/lebanon-compact.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2017b. *A Strategic Approach to Resilience in the EU's external action. Joint communication to the European parliament and the Council.* JOIN(2017) 21 final. https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/joint_communication_-_a_strategic_approach_to_resilience_in_the_eus_external_action-2017.pdf (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2017c. *EU's largest ever education in emergencies programme in Turkey reaches first refugee families.* European Commission Press Release. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1567_en.htm (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2017d. *Resilience and self-reliance from a protection and solutions perspective. Executive Committee of the High Commissioner's Programme.* EC/68/SC/CRP.4. <https://www.unhcr.org/58ca4f827.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2017e. *Resilience and self-reliance from a protection and solutions perspective.* Executive Committee of the High Commissioner's Programme. EC/68/SC/CRP.4. <https://www.unhcr.org/58ca4f827.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2018a. *Action Document for EU Trust Fund to be used for the decisions of the Operational Board.* Ref. Ares(2018)2068117. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/revised_5th_board_action_document_madad_health_lebanon_revised18042018.pdf (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2018b. *Proposal for a Council Directive on amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax as regards the scheme for small enterprises. Commission Staff Working Document. Executive Summary of the Impact Assessment.* SWD (2018) 11 final. <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/document/SWD20180011.do> (Accessed 22 November 2018).
- EC. 2018c. *Interim Evaluation of the Asylum, Migration and Integration Fund 2014-2017 Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on interim evaluation of the Asylum, Migration and Integration Fund and the Internal Security Fund. Commission Staff Working Document.* SWD(2018) 339 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018SC0339> (Accessed 22 November 2018).

- EC. 2018d. *A Global Strategy to promote citizens interests*. <https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-promote-citizens-interests> (Accessed 22 November 2018).
- European Union Agency for Fundamental Rights. 2011. *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union*. <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/fundamental-rights-migrants-irregular-situation-european-union> (Accessed 4 December 2018).
- Eurostat. 2018. *Asylum and Migration Database*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database> (Accessed 22 November 2018).
- Feldman, S. 2007. "Development Assisted Integration: A Viable Alternative to Long-Term Residence in Refugee Camps". *The Fletcher Journal of Human Security* (22) pp. 49-66.
- Finch, T. 2016, March 2. "Improve refugee protection by managing it better". *Open Global Rights*. <https://www.opendemocracy.net/openglobalrights/tim-finch/improve-refugee-protection-by-managing-it-better> (Accessed 22 November 2018).
- Gharaibeh, F. 2018. "Ministry of Planning and International Cooperation: Development-Displacement Roundtable", presentation at the Development-Displacement Nexus Roundtable on Policy Options, 18 October.
- Global Concessional Financing Facility. 2018a. *2017-2018 Annual Report*. https://globalcff.org/wp-content/uploads/2018/11/GCFF-Annual-Report-2018_181113.pdf (Accessed 22 November 2018).
- Global Concessional Financing Facility. 2018b. *Approved Funding requests and projects supported worth*. <https://globalcff.org/supported-projects/> (Accessed 22 November 2018).
- Government of Lebanon and UN. 2014. *Lebanon Crisis Response Plan*. https://www.unocha.org/sites/dms/CAP/2015-2016_Lebanon_CRP_Web_EN.pdf (Accessed 22 November 2018).
- Government of the Republic of Turkey and UN Turkey. 2015, December. *United Nations Development Cooperation Strategy Turkey 2016-2020*. http://www.un.org.tr/wp-content/uploads/UNDCS-Final-2016_-1.pdf (Accessed 22 November 2018).
- Haddad, E. 2008. "The external dimension of EU Refugee Policy: A New Approach to Asylum". *Governance and Opposition* 43(2) pp.190-205.
- Hathaway, J. 2016. "A global solution to a global refugee crisis". *European Papers* 1(1) pp. 93-99. http://europeanpapers.eu/en/system/files/pdf_version/EP_eJ_2016_1_8_Agenda_James_C_Hathaway.pdf (Accessed 22 November 2018).
- Hathaway, J. C. and R. A. Neve. 1997. "Making International Refugee Law Relevant Again: A Proposal for Collectivized and Solution-Oriented Protection". *Harvard Human Rights Journal* (10) pp. 115-211.
- Healy, C. 2015. *Targeting Vulnerabilities. The impact on Trafficking in Persons. A Study of Syria, Turkey, Lebanon, Jordan and Iraq*. Vienna: ICMPD. https://www.icmpd.org/fileadmin/ICMPD-Website/Anti-Trafficking/Targeting_Vulnerabilities_EN__SOFT_.pdf (Accessed 22 November 2018).
- Hendow, M. 2010. *Iraqi diaspora and temporary return migration*. Masterarbeit, University of Vienna. Historisch-Kulturwissenschaftliche Fakultät BetreuerIn: Dannecker, Petra. <https://othes.univie.ac.at/13444/> (Accessed 22 November 2018).
- Holborn, L. W. 1975. *Refugees: A Problem of Our Time: The Work of the United Nations High Commissioner for Refugees 1951-1972*. Metuchen, NJ: The Scarecrow Press.

- Hope, K. 2018, September 24. "Refugee integration starts with homes". *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/8e7003f2-9cb6-11e8-88de-49c908b1f264> (Accessed 22 November 2018).
- Howden, D, H. Patchett and C. Alfred. 2017. "The Compact experiment. Push for refugee jobs confronts reality of Jordan and Lebanon". *Refugees Deeply Quarterly*. <http://www.migration-media-award.eu/en/winning-stories-5/2018/129-english/winners-en/winners-en-2018/special-prize-long-read/247-the-compact-experiment-push-for-refugee-jobs-confronts-reality-of-jordan-and-lebanon> (Accessed 22 November 2018).
- Huang, C. and N. Ash. 2018, February 5. "Jordan, Lebanon Compacts should be improved, not abandoned". *News Deeply*. <https://www.newsdeeply.com/refugees/community/2018/02/05/jordan-lebanon-compacts-should-be-improved-not-abandoned> (Accessed 22 November 2018).
- ICMPD. 2018. *Capacity Bulding*. <https://www.icmpd.org/our-work/policy-research/policy/migrants-in-countries-in-crisis/capacity-building/> (Accessed 22 November 2018).
- IFRC. 2012. *Contingency planning guide*. Geneva: IFRC. <http://www.ifrc.org/PageFiles/40825/1220900-CPG%202012-EN-LR.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- INGEV. 2017. *Istanbul Labour Market Assessment*. http://ingev.org/raporlar/Istanbul-%20Labour-Market-Assessment-%20Report_13.07.2017.pdf (Accessed 22 November 2018).
- Inter-Agency Standing Committee. 2018. *IASC Task Team on Strengthening the Humanitarian/Development Nexus with a focus on protracted contexts*. <https://interagencystandingcommittee.org/iasc-task-team-strengthening-humanitariandevlopment-nexus-focus-protracted-contexts> (Accessed 22 November 2018).
- Intergovernmental Authority on Development. 2017a. *Nairobi Comprehensive Plan of Action for Durable Solutions for Somali Refugees. Annex to the Nairobi Declaration on Durable Solutions for Somali Refugees and Reintegration of Returnees in Somalia*. Nairobi, Kenya, 25th March 2017. <https://igad.int/attachments/article/1519/Annex%20to%20the%20Declaration%20-%20Final%20Plan%20of%20Action%2011.04.2017.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- Intergovernmental Authority on Development. 2017b. *Nairobi Declaration on Durable Solutions for Somali Refugees and Reintegration of Returnees in Somalia*. Nairobi, Kenya, 25th March 2017. <http://www.globalcrrf.org/wp-content/uploads/2018/04/ba47b8d6eb7af67b27899a8e1e3b1cbd41f12af2.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- Jansen, M. 2018. "Return of Syrian refugees accelerates to steady flow". *The Irish Times*. <https://www.irishtimes.com/news/world/middle-east/return-of-syrian-refugees-accelerates-to-steady-flow-1.3601227> (Accessed 22 November 2018).
- JRPSC. 2018. *Homepage*. <http://www.jrpdc.org/> (Accessed 22 November 2018).
- Kabbanji, L. and J. Kabbanji. 2018. "Assessing the Development-Displacement Nexus in Lebanon". Working Paper. Vienna: ICMPD.
- Kibreab, G. 1985. *African Refugees: Reflections on the African Refugee Problem*. Trenton, NJ: Africa World Press.
- Lebanon Ministry of Education. 2018a. *Reaching All Children with Education: RACE II (2017-2021)* http://racepmulebanon.com/images/MEHE_REC_Fact_Sheet_July_2018.pdf (Accessed 22 November 2018).

- Lebanon Ministry of Education. 2018b. *Race II Fact Sheet. Pillar I. Access: 2017-2018 Formal Basic Education Figures*. http://www.mehe.gov.lb/uploads/file/2016/Oct/RACE%20II_FINAL%20Narrative_29AUG2016.pdf (Accessed 22 November 2018).
- Lebanon Ministry of Education. 2018c. *Reaching All Children With Education*. <http://www.racepml-lebanon.com/> (Accessed 22 November 2018).
- Lenner, K. and L. Turner. 2018a, February. "Learning from the Jordan Compact". *Forced Migration Review*. Oxford: University of Oxford, Refugee Studies Centre. <https://www.fmreview.org/syria2018/lenner-turner> (Accessed 22 November 2018).
- Lenner, K. and L. Turner. 2018b. "Making Refugees Work? The Politics of Integrating Syrian Refugees into the Labor Market in Jordan". *Middle East Critique*. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19436149.2018.1462601>
- Mansour-Ille, D. and M. Hendow. 2017. *Migrants in Countries in Crisis. Lebanon Case Study. Migrant Domestic Workers and the 2006 Crisis*. https://www.icmpd.org/fileadmin/user_upload/LEBANON-Case-Study-FINAL.pdf (Accessed 22 November 2018).
- Memişoğlu, F. 2018. "Assessment the Development-Displacement Nexus in Turkey" Working Paper. Vienna: ICMPD.
- Metcalf-Hough, V., L. Poole, S. Bailey and J. Belanger. 2018. *Grand Bargain annual independent report 2018*. London: Humanitarian Policy Group. https://agendaforhumanity.org/sites/default/files/resources/2018/Jun/Grand%20Bargain%20annual%20independent%20report%202018_full.pdf (Accessed 22 November 2018).
- MICIC. 2016. *Guidelines To Protect Migrants In Countries Experiencing Conflict Or Natural Disaster*. https://micicinitiative.iom.int/sites/default/files/document/micic_guidelines_english_web_13_09_2016.pdf (Accessed 22 November 2018).
- OECD. 2017a. *Addressing Forced Displacement through Development Planning and Co-operation: Guidance for Donor Policy Makers and Practitioners*. OECD Development Policy Tools. Paris: OECD. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264285590-en.pdf?expires=1543315897&id=id&ac-name=guest&checksum=A3F45DD120C5EE262115472B88304E71> (Accessed 22 November 2018).
- OECD. 2017b. *Humanitarian Development Coherence*. <http://www.oecd.org/development/humanitarian-donors/docs/COHERENCE-OECD-Guideline.pdf>
- OECD. 2018a. "Financing for stability: guidance for practitioners". *OECD Development Policy Papers* (11). <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5f3c7f33-en.pdf?expires=1543315796&id=id&ac-name=guest&checksum=EF84E0EB071A3809998CE098926CC8AB> (Accessed 22 November 2018).
- OECD. 2018b. *Crises in Middle-Income Countries. World Humanitarian Summit: Putting Policy into Practice*. http://www.oecd.org/development/humanitarian-donors/docs/Crises_in_middle_Income_Countries_OECD_guideline.pdf (Accessed 22 November 2018).
- OECD. 2018c. *Responding to Refugee Crises in Developing Countries: What Can We Learn From Evaluations?* https://www.oecd-ilibrary.org/development/responding-to-refugee-crises-in-developing-countries_ae4362bd-en;jsessionid=yaFCLiJpOnV50uhSBKLIBXey.ip-10-240-5-93 (Accessed 12 December 2018).
- OECD. 2018d. *Financing for stability*. https://www.oecd-ilibrary.org/development/financing-for-stability_5f3c7f33-en (Accessed 12 December 2018).

- OECD. 2018e. *Addressing forced displacement through development planning and assistance*. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264285590-en.pdf?expires=1542802334&id=id&accname=guest&checksum=60D147714B3B6DE436702A3953C5505F> (Accessed 12 December 2018).
- Overseas Development Institute. 2018, February 11. *The Jordan Compact. Lessons Learnt and Implications for Future Refugee Compacts*. <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/61932> (Accessed 22 November 2018).
- Papadopoulou, A. 2015. "Regional Protection Programmes: An effective policy tool?" *European Council on Refugees and Exiles*. <https://www.ecre.org/wp-content/uploads/2017/05/DOMAID-Regional-Protection-Programmes-an-effective-policy-tool.pdf>. (Accessed 22 November 2018).
- Perchinig, B. 2016. *Actors and stakeholder involvement in crisis mitigation Research Brief. Migrants in Countries in Crisis Initiative*. Vienna: ICMPD. https://www.icmpd.org/fileadmin/ICMPD-Website/ICMPD-Website_2011/MICIC/BRIEF_Actors_and_stakeholders_final.pdf (Accessed 22 November 2018).
- Perchinig, B. and M. Noack. 2016. *Regional Migration Dialogues and the Global Migration and Development Agenda. A Study on Five Regional Migration Dialogues Bringing Together Countries in Africa, Asia and Europe*. Vienna: ICMPD. https://www.budapestprocess.org/index.php?option=com_attachments&task=download&id=314 (Accessed 22 November 2018).
- Perchinig, B., L. Rasche and K. Schaur. 2017. *Migrants in Countries in Crisis. Summary Paper*. Vienna: ICMPD. https://www.icmpd.org/fileadmin/user_upload/MICIC_SummaryPaper_EU_Responses.pdf (Accessed 22 November 2018).
- QUDRA. 2018a. *Jordan*. <https://www.qudra-programme.org/en/countries/jordan/> (Accessed 22 November 2018).
- QUDRA. 2018b. *Social Cohesion*. <https://www.qudra-programme.org/en/what-we-do/social-cohesion/> (Accessed 22 November 2018).
- QUDRA. 2018c. *Turkey*. <https://www.qudra-programme.org/en/countries/turkey/> (Accessed 22 November 2018).
- Razzaz, S. 2017. *A challenging market becomes more challenging: Jordanian workers, migrant workers and refugees in the Jordanian labour market*. Beirut: ILO. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---arabstates/---ro-beirut/documents/publication/wcms_556931.pdf
- Reed, J. 2018, September 24. "Humanitarian groups keep an eye on blockchain". *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/4fca4e76-9c86-11e8-88de-49c908b1f264>
- Regional Development and Protection Programme (RDPP). 2018. *About us*. <http://rdpp-me.org/RDPP/index.php> (Accessed 22 November 2018).
- Republic of Lebanon, Ministry of Public Health. 2018a. *Emergency Primary Health Care Restoration Project towards Universal Health Coverage in Collaboration with World Bank*. <https://moph.gov.lb/en/Pages/6/2918/eu-ifs-project#/en/Pages/6/779/universal-health-coverage-project-lebanon> (Accessed 22 November 2018).
- Republic of Lebanon, Ministry of Public Health. 2018b. *EPHRP Dashboard. Semi-Annual, 2018*. https://moph.gov.lb/userfiles/files/Programs%26Projects/Emergency%20Primary%20Health%20Care/EPHRP_Dashboard_June2018.pdf (Accessed 22 November 2018).

- Republic of Lebanon, Ministry of Public Health. 2018c. *EU/IfS Project*. <https://moph.gov.lb/en/Pages/6/2918/eu-ifs-project> (Accessed 5 December 2018).
- Reuters. 2018a, July 28. "Syrian Refugee groups returns from Lebanon". *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-lebanon/syrian-refugee-group-returns-from-lebanon-idUSKBN1KIOBG> (Accessed 22 November 2018).
- Reuters. 2018b, June 5. "Erdogan says 200,000 Syrians returned to Turkish-controlled areas". *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/us-turkey-election-syrians/erdogan-says-200000-syrians-returned-to-turkish-controlled-areas-idUSKCN1J125M> (Accessed 22 November 2018).
- Ruadel, H. and S. Morrison-Métois. 2017, September. *Responding to Refugee Crises in Developing Countries. What Can We Learn From Evaluations?* Vienna: OECD. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/ae4362bd-en.pdf?expires=1543315349&id=id&accname=guest&checksum=3B577513E60DF59B414FF9DD492AE1AC> (Accessed 22 November 2018).
- Schillings, T. 2018. "The macro-economic impacts of Syrian refugee aid". *Forced Migration Review* (58). Oxford: University of Oxford, Refugee Studies Centre. <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/economies.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- Schuck, P. H. 1997. "Refugee Burden-Sharing: A Modest Proposal". *Yale Journal of International Law* (22) pp. 243-297.
- SGDD. 2018. *Migrant Health Training Centers*. <http://en.sgdd.info/?p=1249> (Accessed 22 November 2018).
- TENT and Center for Global Development. 2018a. *The Economic and Fiscal Effects of Granting Refugees Formal Labor Market Access*. <https://www.cgdev.org/sites/default/files/economic-and-fiscal-effects-granting-refugees-formal-labor-market-access-brief.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- TENT and Center for Global Development. 2018b. *How global businesses can improve refugee labour market access – and why they should*. <https://www.cgdev.org/sites/default/files/how-global-businesses-can-improve-refugee-labor-market-access-and-why-they-should.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- Turkish Red Crescent. 2018, June 21. "Update on CCTE for Refugees" presentation given in the ESSN TF Meeting. Ankara, Turkey.
- UN Women. 2017, June 21. *Access to housing, inability to speak in Turkish and employment are the biggest challenges for Syrian women in Turkey, finds new report*. <http://eca.unwomen.org/en/news/stories/2018/06/un-womens-new-report-for-syrian-women-in-turkey> (Accessed 22 November 2018).
- UNDG. 2018. *United nations development assistance framework guidance*. <https://undg.org/document/2017-undaf-guidance/> (Accessed 22 November 2018).
- UNDP. 2016a. *Guidance Note – A Development Approach to Migration and Displacement*. <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/poverty-reduction/guidance-note---migration-and-displacement.html> (Accessed 22 November 2018).
- UNDP. 2016b, May. *Discussion Paper. Development approaches to displacement*. New York: UNDP. http://www.undp.org/content/dam/undp/library/Sustainable%20Development/Migration%20and%20displacement/Discussion%20Paper_Development_Approaches%20to%20Displacement_final_reduced.pdf (Accessed 22 November 2018).

- UNDP. 2016c, September 13. *Global Mapping of UNDP Initiatives on Migration and Displacement*. <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/poverty-reduction/global-mapping-migration-displacement-initiatives.html> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR Inter-Agency Coordination Lebanon. 2016. *Job creation under the Lebanon Crisis Response Plan 2016*. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/57346> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR Inter-Agency Coordination Lebanon. 2017. *Annual Report – 2017*. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/64657> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR Inter-Agency Coordination Lebanon. 2018. *Lebanon Crisis Response Plan (2017-2020). 2018 Update*. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/LCRP2018_EN_Full_180122.pdf (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2003, December 22. *UNHCR Working Paper: A Revised “EU Prong” Proposal*. <https://www.refworld.org/docid/400e85b84.html> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2005. *Development Assistance for Refugees (DAR) Programmes*. Handbook for Planning and Implementing. Geneva: UNHCR. <https://www.unhcr.org/44c484902.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018a. *Comprehensive Refugee Response Framework. Delivering more comprehensive and predictable responses for refugees*. <https://www.unhcr.org/comprehensive-refugee-response-framework-crrf.html> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018b. *CRRF Global Digital Portal. Comprehensive Refugee Response Framework*. <http://www.globalcrrf.org/> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018c. *CRRF Global Digital Portal. Comprehensive Refugee Response Framework. Ethiopia*. http://www.globalcrrf.org/crrf_country/eth/ (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018d. *CRRF Global Digital Portal. Comprehensive Refugee Response Framework. Kenya*. http://www.globalcrrf.org/crrf_country/kenya-2/ (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018e. *CRRF Good Practices*. http://www.globalcrrf.org/crrf_good_practices/?actors=1970&-pillar=3&objectives=-&q (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018f. *Global Trends Forced Displacement in 2017*. Geneva: UNHCR.
- UNHCR. 2018g. *International coordination architecture (humanitarian and development)*. <https://emergency.unhcr.org/entry/256830/international-coordination-architecture-humanitarian-and-development> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018h. *March 2018 Global update on the Comprehensive Refugee Response Framework*. <http://www.globalcrrf.org/wp-content/uploads/2018/04/CRRF-External-Update-March-2018.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018i. *Operational portal – Refugee Situations. Syria Regional Refugee Response*. https://data2.unhcr.org/en/situations/syria#_ga=2.255163791.649352983.1542041761-1488658155.1538394081 (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018j. *Refugee Response Plans*. <https://www.unhcr.org/refugee-response-plans.html> (Accessed 22 November 2018).

- UNHCR. 2018k. *UNHCR Global Trends – Forced Displacement in 2017* <http://www.unhcr.org/5b-27be547.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018l. *Resettlement Data*. <http://www.unhcr.org/resettlement-data.html> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018m. *Syria emergency*. <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html> (Accessed 22 November 2018).
- UNHCR. 2018n. *PPRE contingency planning (Refugee situations)*. (Accessed 22 November 2018). <https://emergency.unhcr.org/entry/252525/ppre-contingency-planning-refugee-situations>
- UNRWA. 2018. *Where we work*. <https://www.unrwa.org/where-we-work> (Accessed 22 November 2018).
- Voluntas Advisory. 2016, November. *State of the Syria Crisis Response: An Assessment of Humanitarian and Development Challenges and Ways Forward*. http://voluntasadvisory.com/wp-content/uploads/2016/11/161129_Voluntas_Advisory_State_of_the_Syria_Crisis_Response_report.pdf (Accessed 22 November 2018).
- Wagner, M. and A. Kraler. 2016, November. *International Refugee Protection and European Responses*. ICMPD Working Paper (12). Vienna: ICMPD. https://www.icmpd.org/fileadmin/user_upload/Wagner_Kraler_VMC_IntProt_WP_12_15112016-FINAL.pdf (Accessed 22 November 2018).
- WHO. 2018. *Inauguration of Refugee Health Training Centre in Turkey*. <http://www.euro.who.int/en/countries/turkey/news/news/2017/05/inauguration-of-refugee-health-training-centre-in-turkey> (Accessed 22 November 2018).
- World Bank. 2016. *Mobilizing the Middle East and North Africa Diaspora for Economic Integration and Entrepreneurship*. <http://www.worldbank.org/en/region/mena/publication/mobilizing-the-middle-east-and-north-africa-diaspora-for-economic-integration-and-entrepreneurship> (Accessed 22 November 2018).
- World Bank. 2017. *Forcibly Displaced. Toward a Development Approach Supporting Refugees, the Internally Displaced, and their Hosts*. <https://www.unhcr.org/events/conferences/5975a93e7/forcibly-displaced-toward-development-approach-supporting-refugees-internally.html> (Accessed 22 November 2018).
- World Bank. 2018a. *Ethiopia Economic Opportunities Program*. <http://projects.worldbank.org/P163829?lang=en> (Accessed 22 November 2018).
- World Bank. 2018b. *International Development Association. IDA18 Replenishment*. <http://ida.worldbank.org/financing/replenishments/ida18-replenishment> (Accessed 22 November 2018).
- World Bank. 2018c, October 18. *World Bank Group launches new multi-donor fund in support of SDG implementation*. Press release. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2018/10/18/world-bank-group-launches-new-multi-donor-fund-in-support-of-sdg-implementation> (Accessed 22 November 2018).
- World Bank. 2018d, September 24. *20 Global Companies Announce New Commitments to Help Address the Refugee Crisis* Press release. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2018/09/24/20-global-companies-announce-new-commitments-to-help-address-the-refugee-crisis> (Accessed 22 November 2018).

- World Bank. n.d. *Program-for-results information document (PID) concept stage for the Jobs Compact Project*. Report No.: PIDC0122569. <http://documents.worldbank.org/curated/en/580241499855149882/pdf/PID.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- Yong Kim, J. 2018, September 24. *Refugee crisis: What the private sector can do*. <http://blogs.worldbank.org/voices/refugee-crisis-what-private-sector-can-do> (Accessed 22 November 2018).
- Zetter, R. 2014. *Reframing Displacement Crises as Development Opportunities*. Policy Brief prepared for the Global Initiative on Solutions, Copenhagen Roundtable, 2-3 April 2014. <https://www.rsc.ox.ac.uk/files/files-1/pn-reframing-displacement-crises-2014.pdf> (Accessed 22 November 2018).
- Zetter, R. et al. 2014. *The Syrian displacement crisis and a Regional Development and Protection Programme: Mapping and meta-analysis of existing studies of costs, impacts and protection*. Copenhagen: Ministry of Foreign Affairs of Denmark.

